

**GÖNÜLLÜLÜĞÜN DEĞİŞEN BOYUTU "SANAL GÖNÜLLÜLÜK" VE
ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN SANAL GÖNÜLLÜLÜK FARKINDALIĞI**

Nihan ŞENGÖZ

YÜKSEK LİSANS TEZİ
İletişim Tasarımı ve Yönetimi Anabilim Dalı
Danışman: Prof. Dr. Deniz TAŞCI

Eskişehir
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Aralık, 2016

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

Nihan ŞENGÖZ'ün "Gönüllülüğün Değişen Boyutu "Sanal Gönüllülük" ve Üniversite Gençliğinin Sanal Gönüllülük Farkındalığı" başlıklı tezi 29 Aralık 2016 tarihinde, aşağıdaki jüri tarafından Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Sınav Yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca toplanan İletişim Tasarımı ve Yönetimi Anabilim Dalında, yüksek lisans tezi olarak değerlendirilerek kabul edilmiştir.

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof.Dr.Deniz TAŞCI

Üye : Prof.Dr.Şahin KARASAR

Üye : Doç.Dr.Alper Tolga KUMTEPE

Prof.Dr.Kemal YILDIRIM
Anadolu Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ÖZET

GÖNÜLLÜLÜĞÜN DEĞİŞEN BOYUTU "SANAL GÖNÜLLÜLÜK" VE ÜNİVERSİTE GENÇLİĞİNİN SANAL GÖNÜLLÜLÜK FARKINDALIĞI

Nihan ŞENGÖZ

İletişim Tasarımı ve Yönetimi Anabilim Dalı

Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Aralık 2016

Danışman: Prof. Dr. Deniz TAŞCI

Bu çalışma, gönüllülük faaliyetleri içerisindeki yeri günden güne genişlemekte olan sanal gönüllülüğün, gerek internet ve internet temelli uygulamaları kullanmadaki yoğunluk ve becerileri gerekse gönüllülük alanında varolmaları büyük önem taşıyan gençler tarafından nasıl algılandığını, gönüllülüğün değişen bu yeni boyutuna katılım düzeylerini ve katılım motivasyonlarını ortaya koymaya çalışmaktadır.

Yapılan bu çalışmada genel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın evreni 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde Anadolu Üniversitesi'nde öğretim gören üniversite öğrencileri olarak belirlenmiştir. Araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin toplanabilmesi amacıyla "Üniversite Öğrencilerinin Sanal Gönüllülük Algıları ve Sanal Gönüllülük Faaliyetlerine Katılım Anketi" kullanılmıştır.

Araştırma sonucunda katılımcıların; internetin gönüllülük faaliyetlerinin yapılış tarzını değiştirerek gönüllülere yeni fırsat alanları açtığı, sanal gönüllülüğün kişilerin ilgilendikleri alanda gönüllü olabilmesine olanak tanıdığı, gönüllülüğün belli bir zaman ve mekâna bağlı olma zorunluluğunu ortadan kaldırdığı, koşulları gereği gönüllü olamayan kişilere gönüllü olma olanağı sağladığı ve gönüllülerin çalışma programlarını kendi koşullarına uyarlamalarına imkân verdiği düşüncelerine ciddi bir biçimde katıldıkları saptanmıştır. Yapılan sanal gönüllülük faaliyetlerinde daha çok sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirilebilen, kısa süreli gönüllülükler öne çıkmaktadır. Ayrıca gönüllülük ve sanal gönüllülük algılarına ilişkin ortalama puanlar; cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterirken eğitim yılına göre anlamlı bir fark göstermemektedir. Gönüllülük ve sanal gönüllülük algılarına ilişkin ortalama puanların ise gönüllü olma değişkenine göre anlamlı bir fark gösterdiği, bununla birlikte sanal gönüllülükte bulunma sıklığı ile sanal gönüllülük algısı ortalama puanları arasında da anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Gönüllülük, Sanal gönüllülük, İnternet, sosyal medya

ABSTRACT

THE CHANGING DIMENSION OF VOLUNTEERING “VIRTUAL VOLUNTEERING” AND UNIVERSITY YOUTH’S AWARENESS OF VIRTUAL VOLUNTEERING

Nihan ŞENGÖZ

Department of Communication Design and Management

Anadolu University Graduate School of Social Sciences, December 2016

Supervisor: Prof. Dr. Deniz TAŞCI

The purpose of this study is to try to reveal how volunteer activities are being carried out by day-to-day virtual volunteers, how to use the internet and internet-based practices and how they are perceived by young people who are very important in volunteerism, and to reveal the participation levels and participation motivations in this new dimension of volunteering.

The general screening model was used in this study. The universe of the research was determined as university students who were studying at Anadolu University in the fall semester of 2016-2017 academic year. "Survey of Virtual Volunteering Perceptions and Participation to Virtual Volunteering Activities of University Students" was used to collect the data needed in the research.

The study has shown as a result that the participants agree Internet has changed the way of volunteering activities and opened new opportunities for volunteers; virtual volunteering has allowed volunteers to volunteer in the area they are interested in and removed the obligation to be dependent on a certain time and space and has provided the opportunity of being a volunteer to those who can't be one due to the circumstances and also has created an environment where volunteers can adapt their working programs to their conditions. Short-period volunteering that is carried through social media stands out. Also, average score as to the volunteering and virtual volunteering shows a remarkable difference according to the gender variable unlike the amount of education variable. Average score as to the volunteering and virtual volunteering shows a remarkable difference according to the volunteering variable, at the same time between the average score of the frequency of being a virtual volunteer and of volunteering perception, there has been a remarkable difference.

Keywords: Volunteering, Virtual volunteering, Internet, social media

29/12/2016

ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bilgilerin sunumu olmak üzere tüm aşamalardan bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilemeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; bu çalışmamın Anadolu Üniversitesi tarafından kullanılan “bilimsel intihal tespit programı”yla tarandığını ve hiçbir şekilde “intihal içermediğini” beyan ederim. Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Nihan ŞENGÖZ

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
ETİK İLKE VE KURALLARA UYGUNLUK BEYANNAMESİ.....	v
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar / ÇİZELGELER DİZİNİ	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	xi
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	xii
1. GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	3
1.3. Önem	4
1.4. Varsayımlar	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Tanımlar	5
2. ALANYAZIN	5
2.1. Gönüllülük	6
2.1.1. Gönüllülük kavramı ve tanımı	6
2.1.2. Gönüllülük türleri	8
2.1.2.1. Formel ve informel gönüllülük.....	8
2.1.2.2. Sürekli ve süreksiz gönüllülük (kısa-uzun dönemli gönüllülük)...	9
2.1.2.3. Uluslararası gönüllülük.....	10
2.1.2.4. Kurumsal sosyal sorumluluk (CSR)	11
2.1.3. Gönüllü kavramı ve tanımı.....	11
2.1.4. İnsanların gönüllü olma nedenleri.....	12
2.1.5. Gönüllülük ve sivil toplum kuruluşları	14
2.1.6. Türkiye’de Gönüllülük	17
2.2. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin ve İnternetin Gönüllülükteki Rolü	19
2.3. Sanal Gönüllülük.....	21
2.3.1. Sanal gönüllülük nedir?	21

2.3.1.1. Mikro-gönüllülük.....	25
2.3.2. Sanal gönüllülüğün tarihsel gelişimi.....	26
2.3.3. Sanal gönüllülüğün sağladığı faydalar	27
2.3.4. Sanal gönüllülüğün zorlukları ve dezavantajları	30
2.3.5. Sanal gönüllüler	33
2.3.6. Sanal gönüllülük uygulamaları	33
2.4 Gençler ve Gönüllülük.....	39
3. YÖNTEM	40
3.1. Araştırma Modeli	40
3.2. Evren Örneklem	41
3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi	41
4. BULGULAR VE YORUM.....	42
4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Analiz Sonuçları.....	42
4.1.1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı.....	42
4.1.2. Katılımcıların eğitim yılına göre dağılımı	43
4.1.3. Katılımcıların internet erişimlerine göre dağılımı	43
4.1.4. Katılımcıların interneti kullanım amaçlarına göre dağılımı.....	44
4.2. Katılımcıların Gönüllülük ve Sanal Gönüllülük Algılarına İlişkin Analiz Sonuçları	45
4.2.1. Katılımcıların gönüllülük algısı puanlarına göre dağılımı	45
4.2.2. Katılımcıların sanal gönüllülük algısı puanlarına göre dağılımı	47
4.3. Katılımcıların Yüzyüze ve Sanal Gönüllülük Faaliyetinde Bulunmalarına Göre Dağılımı	49
4.4. Katılımcıların Sanal Gönüllülükte Bulunmama Sebeplerine Göre Dağılımı	50
4.5. Katılımcıların Buldukları Sanal Gönüllülük Faaliyetlerine Göre Dağılımı	52
4.6. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Motivasyonları Değişkenine Göre Dağılımı	53
4.7. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerini Gerçekleştirdikleri Mecralara Göre Dağılımı	54

4.8. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerini Gerçekleştirme Sıklıklarına Göre Dağılımı	55
4.9. Katılımcıların Yürüttükleri Sanal Gönüllülük Faaliyetlerinin Etkileri Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı	56
4.10. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerinin Kendilerine Neler Kattığı Düşüncesine Göre Dağılımı	56
4.11. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetinde Bulunmayı Tavsiye Etme Durumuna Göre Dağılımı	57
4.12. Gönüllülük ve Sanal Gönüllülük Algılarının Cinsiyet Değişkenine Göre Sınanması.....	57
4.13. Gönüllülük ve Sanal Gönüllülük Algılarının Eğitim Yılı Değişkenine Göre Sınanması	58
4.14. Gönüllülük ve Sanal Gönüllülük Algılarının Sanal Gönüllü Olma Değişkenine Göre Sınanması.....	59
4.15. Sanal Gönüllülük Algılarının Sanal Gönüllülükte Bulunma Sıklığı Değişkenine Göre Sınanması.....	60
5. SONUÇ	62
KAYNAKÇA	66
EKLER	70
ÖZGEÇMİŞ	75

TABLolar / ÇİZELGELER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Tablo 4.1. Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılım Tablosu.....	42
Tablo 4.2. Katılımcıların Eğitim Yılı Dağılım Tablosu.....	43
Tablo 4.3. Katılımcıların İnternete Her An Erişimine Göre Dağılım Tablosu.....	43
Tablo 4.4. Katılımcıların İnternete Bağlanırken Kullandıkları Araçlar Dağılım Tablosu.....	44
Tablo 4.5. İnterneti Kullanım Amaçları Tablosu.....	44
Tablo 4.6. Gönüllülük Algısı Ortalama Puan Tablosu.....	45
Tablo 4.7. Sanal Gönüllülük Algısı Ortalama Puan Tablosu.....	47
Tablo 4.8. Katılımcıların Yüzyüze Gönüllülükte Bulunma Dağılım Tablosu.....	49
Tablo 4.9. Katılımcıların Sanal Gönüllülükte Bulunma Dağılım Tablosu.....	50
Tablo 4.10. Katılımcıların Sanal Gönüllülükte Bulunmama Sebeplerine Göre Dağılım Tablosu.....	50
Tablo 4.11. Katılımcıların Gelecekte Sanal Gönüllülükte Bulunma Dağılım Tablosu.....	51
Tablo 4.12. Katılımcıların Buldukları Sanal Gönüllülük Faaliyetlerine Göre Dağılım Tablosu.....	52
Tablo 4.13. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Motivasyonları Değişkenine Göre Dağılım Tablosu.....	53
Tablo 4.14. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerini Gerçekleştirdikleri Mecralara Göre Dağılım Tablosu.....	54
Tablo 4.15. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerini Gerçekleştirme Sıklıklarına Göre Dağılım Tablosu.....	55
Tablo 4.16. Katılımcıların Yürüttükleri Sanal Gönüllülük Faaliyetlerinin	

Etkileri Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılım Tablosu.....	56
Tablo 4.17. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerinin Kendilerine Neler Kattığı Düşüncesine Göre Dağılım Tablosu.....	56
Tablo 4.18. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetinde Bulunmayı Tavsiye Etme Durumuna Göre Dağılım Tablosu.....	57
Tablo 4.19. Gönüllülük Algılarının Sanal Gönüllülüğü Tavsiye Etme Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu.....	57
Tablo 4.20. Gönüllülük Algılarının Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu.....	58
Tablo 4.21. Sanal Gönüllülük Algılarının Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu.....	58
Tablo 4.22. Gönüllülük Faaliyetlerine Katılanların Cinsiyete Göre Dağılım Tablosu.....	58
Tablo 4.23. Gönüllülük Algılarının Eğitim Yılı Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu.....	59
Tablo 4.24. Sanal Gönüllülük Algılarının Eğitim Yılı Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu.....	59
Tablo 4.25. Gönüllülük Algılarının Sanal Gönülü Olma Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu.....	60
Tablo 4.26. Sanal Gönüllülük Algılarının Sanal Gönülü Olma Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu.....	60
Tablo 4.27. Sanal Gönüllülük Algıları ve Gönüllülükte Bulunma Sıklığına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Tablosu.....	60
Tablo 4.28. Sanal Gönüllülük Algıları ve Gönüllülükte Bulunma Sıklığına Yönelik İzleme Testi Tablosu (LSD).....	61

ŞEKİLLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 4.1. Gönüllülük Algısı Frekans Grafiği.....	46
Şekil 4.2. Sanalgönüllülük Algısı Frekans Grafiği.....	48

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AKUT	: Arama Kurtarma Derneği
Ark	: Arkadaşları
Blog.	: Weblog
CRS	: Corporate social responsibility (Kurumsal sosyal sorumluluk)
çev.	: Çeviren
der.	: Derleyen
Ed.	: Editör
FOSS	: Free and open-source software (Özgür ve açık kaynak kodlu yazılım)
GPS	: Global positioning system (Küresel konumlama sistemi)
GSM	: Global System for Mobile communication (Mobil iletişim için küresel sistem)
ICT	: Information and Communication Tecnology (Bilgi ve İletişim Teknolojileri)
NGO	: A non-govenmental organization (Sivil toplum kuruluşu)
OECD	: Organization for Economic Co-operation and Development (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)
ÖSGD	: Özel Sektör Gönüllüleri Derneği
SMS	: Short Message Service (Kısa Mesaj Hizmeti)
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences (Sosyal Bilimler için İstatistiksel Analiz Programı)
STÖ	: Sivil toplum örgütleri
STK	: Sivil toplum kuruluşu

TEMA	: Türkiye Erozyonla Mücadele Ağaçlandırma ve Doğal Varlıkları Koruma Vakfı
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TÜSEV	: Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı
UNESCO	: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü)
UNICEF	: United Nations International Children's Emergency Fund (Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu)
UNV	: United Nations Volunteers (Birleşmiş Milletler Gönüllüleri)
Vd.	: Ve diğerleri
Vs.	: Vesaire
WWOOF	: World Wide Opportunities on Organic Farms (Organik çiftliklerde dünya çapında fırsatlar)
www	: World Wide Web

1. GİRİŞ

Çalışmanın “Giriş” başlıklı bu bölümünde araştırma problemi, amaç, önem, sınırlılıklar ve çalışmaya özgü tanımlara alt başlıklar halinde yer verilecektir.

1.1. Problem

Tarihsel süreç içerisinde birçok kültür ve toplumda dini ve ahlaki bir anlayış doğrultusunda dayanışma, yardımseverlik, hayırseverlik gibi alanlarda gelişen çeşitli örgütlenmelere, toplumsal veya bireysel hareketlere rastlanmaktadır. Sivil toplumun tanımlamaları içinde yer alan, bireyler arasında gönüllü ve rızaya dayalı ilişkilerin varlığı sivil toplum ile gönüllülük arasındaki bağı ortaya koymaktadır. Buradan hareketle bu alanların bir parçası olan gönüllülük kavramının sivil toplum kavramı kadar ve hatta insanlık tarihi kadar eski olduğunu söylemek mümkündür. Fazlıoğlu (2013, s. 69) gönüllülüğün bu yönüne dikkat çekerken eskimeyen bir gerçeklik ve pratik olduğunu da vurgulamaktadır. Ona göre gönüllülük; içinde yaşadığımız coğrafya için hem gelenek, hem güncellik hem de gelecektir.

Gönüllülük, gerek sivil toplumun vazgeçilmez bir unsuru olarak gerekse gönüllülük esasına dayalı oluşturulan birliktelikler olarak tanımlanan sivil toplum kuruluşlarının belirleyici bir ögesi olarak çeşitli disiplinler tarafından tartışılmalı bir alandır. Tüm bu tartışmalarla gönüllülüğe yeni anlamlar, işlevler yüklenmekte ve kavram genişleyip yaygınlaşarak etkinleşen bir yapıya sahip olmaktadır. Gönüllülüğün karakteristiği üzerinde belirleyici olan bir diğer özelliği ise uygulama alanlarının çeşitliliği ve devingenliğidir. Yani gönüllülük üzerine sadece kavramsal tartışmalar yapılan bir alan olarak görülmemelidir. Gönüllülüğün gelişen ve çeşitlenen bu pratik yanının kavramsal yanından daha öncelikli, göz önünde ve belirleyici olduğunu söylemek mümkündür (Özçağdaş, 2013, s. 87).

Yeni bilgi ve iletişim teknolojileri ekonomik, sosyal, kültürel ve politik düzeyde bir çok değişkeni etkileyerek yeni bir üretim, iletişim, yaşam ve yönetim anlayışının doğmasına neden olmuştur(Castels, 2008, s. 5-6). Teknolojinin bu belirleyici gücü; birey, kamusal alan, özgürlük, katılımcılık, savunuculuk, sivil toplum, dayanışma gibi gönüllülüğün kapsamında olan kavramların anlamlandırılma süreçlerinde önemli değişimlere yol açmıştır. Gündelik hayatın vazgeçilmez bir parçası haline gelen bu teknolojiler zaman ve mekan gibi fiziksel engelleri ortadan kaldırarak gönüllülüğün pratik yanını dönüştürmüş ve gönüllülüğe yeni uygulama alanları açmıştır. Özçağdaş’a

(Özçağdaş, 2013, s. 90) göre artık sivil toplum kuruluşlarının (STK'ların) ve kar amacı gütmeyen kuruluşların yegâne gönüllülük alanı olduğunu söylemek mümkün değildir. Gönüllüler internetin sağladığı altyapı ve araçlarla; belirli bir kurumla ilişkili olmayan gönüllülük çalışmaları gerçekleştirebilmektedirler. Sanal gönüllülük adı verilen gönüllülüğün bu yeni boyutu, sosyal medya ve internetin diğer araçlarının da vasıtasıyla gönüllülere ve gönüllü olmak isteyen bireylere neredeyse sınırsız ve yeni fırsatlar sunmaktadır. Bu sayede daha önce yavaş ve zor olan eylemler artık daha kolay ve hızlı hatta anıdadır (Özesmi, 2013, s. 96).

İnternetin başlangıcından beri sınırsız bilgi kaynağının toplum yararına ortaklaşa kullanılması anlamını taşıması ve bilginin hızlı bir şekilde ve ücretsiz olarak ulaşılabilir olması gerektiğine inanan bir grup gönüllü tarafından tasarlanmış olması gibi özellikleri gönüllülük anlayışını internetin gelişim sürecinin doğal bir parçası haline getirmektedir. İnternet gönüllülerin fiziksel olarak biraraya gelme zorunluluğunu ortadan kaldırarak katılımlarını mümkün kılmış ve çevrimiçi görevler aracılığıyla etkinliklerini de arttırmıştır. İnternet, ihtiyacı olanlara yardım eden elzem bir araca dönüşerek gönüllülerin bilgiye kolayca ve bedava ulaşmasını, zorlukların üstesinden gelmesini sağlamaktadır (Amichai-Hamburger, 2007, s. 544-548). Birleşmiş milletler gönüllüleri (UNV) gönüllülük faaliyetlerinin yüzyüze faaliyetlerle sınırlılığını ortadan kaldıran bu değişimi gönüllülük konusundaki en önemli gelişme olarak nitelemektedir. Gönüllülüğün bu yeni biçimi, gönüllülere küresel düzeyde hareket imkanı sağlayarak gönüllülüğün evrensel olma özelliğine de katkıda bulunmaktadır. Özesmi (2013, s. 98) birçok hizmet, fikir ve eylemin internet araçları ve mobil uygulamalar aracılığıyla sağlanan gönüllü katılımı belirlendiği bilişim çağını aynı zamanda bir gönüllü çağı olarak da nitelemektedir.

Her türlü çevrimiçi ortam, sosyal medya ağlarının alt grupları (wikiler, bloglar, forumlar ve içerik paylaşım siteleri, mikrobloglar) ve mobil uygulamalar yeni kuşak gençlerin gündelik yaşamlarının vazgeçilmez bir parçası haline gelmiştir. Gelişmekte olan ülkelerde, pek çok alanda olduğu gibi gönüllülük alanında da gençler ihtiyaç duyulan itici güçtür. Dolayısıyla yeni bilgi ve iletişim teknolojilerinin şekillendirdiği gönüllülüğün bu yeni uygulama alanı olan sanal gönüllülükte gençlerin en önemli potansiyel paydaş veya hedef kitle olduğu söylenebilir. Gönüllülük gibi kişilerin gerek bireysel gerekse kitlesel eylemlerle değişim yaratıp başkalarının yaşamlarını olduğu kadar kendi yaşamlarını da dönüştürmelerini mümkün kılan bir alanda katılımlarının az

veya eksik olması kritik bir sorun olarak görülebilir. Ayrıca gönüllülük gençlerin sahip olduğu enerji ve dinamizmi doğru amaçlar için kullanmalarını da mümkün kılmaktadır (Kesgin, 2014, s. 5).

Türkiye İstatistik Kurumunun verilerine göre Türkiye nüfusunun (78 milyon 741 bin 53 kişi) 2015 yılında %16,4'ünü (12 milyon 899 bin 667 kişi) 15-24 yaş grubundaki genç nüfus oluşturmaktadır (Türkiye İstatistik Kurumu[TÜİK], 2016). Etkin gençlik politikaları üretmenin önündeki engelleri aşma ve kalıcı çözüm sağlayacak yapısal değişiklikleri gerçekleştirme doğrultusunda atılacak en önemli adım, ülkemizdeki gençlerle ilgili eğitim, sağlık, kişisel yaşam, işgücü, sosyal katılım, gelirden eşit pay alması vb. konularda politikaların üretilmesidir Bu nedenle gençlerin gönüllülük katılımları gibi gençlik çalışmaları Türkiye için özel önemdedir.

Bu kapsamda; gönüllülük faaliyetleri içerisindeki yeri günden güne genişlemekte olan sanal gönüllülüğün, gerek internet ve internet temelli uygulamaları kullanmadaki yoğunluk ve becerileri gerekse gönüllülük alanında varolmaları büyük önem taşıyan gençler tarafından nasıl algılandığını, gönüllülüğün değişen bu yeni boyutuna katılım düzeylerini ve katılım motivasyonlarını ortaya koymaya yönelik araştırmaların yapılması gereği ortaya çıkmaktadır.

1.2. Amaç

Çalışmada, gönüllülüğün iletişim teknolojileriyle birlikte değişen ve şekillenen yeni boyutu, sanal gönüllülük incelenmektedir. Bu araştırma ile üniversite öğrencilerinin gönüllülük ve sanal gönüllülüğe ilişkin algıları ve sanal gönüllülük düzeyleri ortaya konmaya çalışılmaktadır.

Bu amaçla aşağıdaki alt sorulara cevap aranacaktır:

- Üniversite öğrencileri gönüllülük ve sanal gönüllülük kavramlarını nasıl algılamaktadırlar?
- Üniversite öğrencilerinin sanal gönüllülük faaliyetlerine katılım oranı nedir?
- Üniversite öğrencilerinin sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunma nedenleri nelerdir?
- Üniversite öğrencilerinin sanal gönüllülük faaliyetleri hangi alanlarda yoğunlaşmaktadır?
- Öğrencilerin sanal gönüllülük algıları ve sanal gönüllülük faaliyetlerine katılım davranışları cinsiyete göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

- Öğrencilerin sanal gönüllülük faaliyetlerine katılım davranışları, sanal gönüllülük algılarına göre anlamlı bir fark göstermekte midir?
- Öğrencilerin sanal gönüllülükte bulunma sıklıkları sanal gönüllülük algılarına göre anlamlı bir fark göstermekte midir?

1.3. Önem

İnternetin ve araçlarının yaygınlaşmasıyla birlikte gönüllülük faaliyetleri çevrimiçi ortamda gerçekleştirilebilir olmuş ve sanal gönüllülük kavramı ortaya çıkmıştır. Sanal gönüllülük hem dünyada hem de Türkiye’de farklı şekillerde uygulanmaktadır. Sanal gönüllülüğe ilişkin bilgide önemli boşluklar ve eksiklikler olsa da gönüllülüğün bu yeni kanalının sahip olduğu potansiyelin, tanınırlık, katılım düzeyi ve gönüllülere sağladığı kolaylıkların ortaya konması önemlidir. Bu bağlamda üniversite öğrencilerinin sanal gönüllülük algılarının anlaşılması daha etkin bir yönlendirmeyi ve bakış açısı kazandırmayı da mümkün kılacaktır. Ayrıca Türkiye’deki üniversite öğrencilerinin sanal gönüllülük faaliyetlerinin ilk kez araştırılıyor olması da araştırmayı önemli kılmaktadır. Böylece sanal gönüllülük kapasitesine ve faaliyetlerine ilişkin toplanan bu verinin gerek bu konuyu incelemeyi düşünen araştırmacılar için gerekse gönüllülük katılımını çevrimiçi yollarla arttırmayı düşünen kurum ve kuruluşlar ve hatta bağımsız gönüllüler için yol gösterici olabileceği tahmin edilmektedir.

1.4. Varsayımlar

Yapılan bu araştırmada aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir.

- Belirlenen örneklem, evreni temsil etme yeteneğine sahiptir.
- Araştırmada katılımcılar geçerli ve güvenilir bilgiler vermişlerdir.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırmanın sorunu ve amaçları doğrultusunda toplanan veriler, verilerin analizi ve değerlendirilmesi aşağıda belirtilen noktalarla sınırlıdır.

- Araştırma 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde Anadolu Üniversitesi’nde öğretim gören üniversite öğrencileriyle,
- Araştırmanın verileri “Üniversite Öğrencilerinin Sanal Gönüllülük Algıları ve Sanal Gönüllülük Faaliyetlerine Katılım Anketi” yoluyla elde edilenlerle sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Çalışmada sıklıkla kullanılan bazı kavramlara ilişkin çalışmaya özgü tanımlar şu şekilde açıklanabilir:

Gönüllülük: Bireylerin maddi çıkar beklemeksizin kendi iradeleri ile toplumsal yarara hizmet eden faaliyetlere destek vermesidir (Balaban ve İnce, 2015, s. 150).

Gönüllü: Bilgi, deneyim, enerji, hoşgörü, paylaşımcılık, iyi beşeri ilişkiler, profesyonel yaklaşım, sorumluluk üstlenmesi gibi niteliklere sahip olabileceği gibi bu nitelikleri taşımadığı halde toplum için bir şey yapmak isteyen bireyler olarak tanımlanabilir (Güder ve Özel Sektör Gönüllüler Derneği [ÖSGD], 2006, s. 4).

Sanal Gönüllülük: Gönüllülük aktivitelerinin bir kısmının ya da tamamının bilgisayar, akıllı telefon veya tablet gibi internet bağlantısı olan bir cihaz aracılığıyla gerçekleştirilmesidir (Cravens ve Ellins, 2014, s. 1).

Sanal Gönüllü: Zaman ve becerilerini, internet üzerinden, ücretsiz olarak, herhangi finansal bir beklentileri olmaksızın toplum yararına veren insanlardır (UNV, 2011, s. 27)”.

Sivil Toplum Kuruluşu(STK): Birbirine benzer talepleri, görüşleri ve istekleri paylaşan yurttaşların gönüllülük temelinde bir araya gelerek; devlet otoritesinin dışında oluşturdukları dernek, sendika, vakıf gibi örgütlenmeler şeklinde tanımlanmaktadır(Aydın, 1998, s. 68). İngilizcede “Non Governmental Organisation” (NGO) olarak ifade edilen sivil toplum kuruluşları, Türkçede “Hükümet Dışı Kuruluşlar”, “Üçüncü Sektör Kuruluşları”, “Gönüllü Kuruluşlar”, “Kar amacı gütmeyen organizasyonlar” gibi değişik ifadelerle tanımlanabilmektedir(Gönel, 1998, s. 1).

Sosyal Medya: Ellison, Steinfield, ve Lampe (2007, s. 1147)’ye göre, sosyal medya bireylerin halka açık veya yarı açık, belirli kurallarla çevrelenmiş bir sisteme oturtulacak şekilde diğer kişiler ile bağlantı kurdukları, kendi bağlantı listelerini oluşturabildikleri ve bağlantıları tarafından yapılan paylaşımları izleyebildikleri internet tabanlı servisler bütünüdür.

2. ALANYAZIN

Bu bölümde öncelikle gönüllülük kavramı, türleri, insanların gönüllü olma nedenleri ve sivil toplum kuruluşları ile arasındaki ilişkisi tanımlanacaktır. Ardından iletişim

teknolojilerinin ve internetin gönüllülükteki rolü, sanal gönüllülük ve fonksiyonları ortaya konulacaktır.

2.1. Gönüllülük

2.1.1. Gönüllülük kavramı ve tanımı

Gönüllülük kavramı; toplumların karakteristik yapısını oluşturan kültürel özellikler, tarihsel süreçler, sosyo-ekonomik dinamikler gibi bileşenlerine göre farklılaşmaktadır. Buna bağlı olarak gönüllülüğün ne olduğu konusunda farklı tanımlar karşımıza çıkmaktadır. Agerhem (2014, s. 187) gönüllülüğün algılanma ve uygulanma biçimleri toplumların sadece din ve kültürel miraslarıyla değil, aynı zamanda onların tarihleri, politik özellikleri ve hatta coğrafi konumlarıyla da ilişkilendirilebilir diyerek gönüllülüğün bu özelliğine dikkat çekmektedir.

Etimolojik açıdan gönüllülük kelimesinin Fransızca “voluntaire” kelimesinden türediği ileri sürülmektedir. Sözcük; askerlik hizmeti için kendini sunmak anlamına gelmektedir. Gönüllü sözcüğünün kökeni ise; latince de kişinin özgür iradesi anlamında kullanılan “Latin voluntarius” sıfatına dayanmaktadır. Bu sözcük “askeri olmayan” anlamında da kullanılarak kayıtlara geçmiştir (Güngör, 2014, s. 23).

Gönüllülüğün farklı dillerde ifade edilmiş biçimleri için bireylerarası çalışmaya ve üretime yani kolektivizm kavramına vurgu yapan sözcükler kullanılmaktadır. Norveççe’de kolektif gönüllü çalışma için kullanılan “dugnad”, Arapça’da bir şey bağışlamak anlamına gelen “tatawa”, Güney Afrika’daki insan ancak başka insan aracılığıyla insan olur anlamına gelen “ubuntu” sözcükleri gönüllülüğün değerlerini anlamsal olarak da içermektedirler (UNV, 2011, s. 2).

Balaban ve İnce (2015, s. 150) gönüllülüğü; bireylerin maddi çıkar beklemezsizin kendi iradeleri ile toplumsal yarara hizmet eden faaliyetlere destek vermesi olarak tanımlamaktadır. STK’lar (Türkiye Üçüncü Sektör Vakfı[TÜSEV], 2013, s. 75) ise ortak bir anlayışla gönüllülüğün; maddi veya başka herhangi bir çıkar beklentisi içerisinde olmadan, kişinin kendi isteği doğrultusunda gerçekleştirdiği ve toplumsal yarara hizmet eden aktiviteler olduğunu belirtmektedir. Birleşmiş Milletler Gönüllülerinin herhangi bir eylemin gönüllülük kapsamında olup olmadığını değerlendirirken kullandıkları üç kriterinin - maddiyata dayanmayan motivasyon, özgür irade ve başkalarının yararına olması - her iki tanımda da öne çıktığını görmek mümkündür.

Gönüllülüğün tanımını etkileyen bir diğer unsur ise faaliyet alanlarıdır. Dolayısıyla kavramın tanımı uygulama alanlarının çeşitliliğine göre de şekillenmektedir. Daha önceleri ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçlarını karşılamak eylemleriyle özdeşleştirilen gönüllülük, günümüzde bu ihtiyaçların oluşmasının temel nedenlerini ortadan kaldırmaya yönelik birtakım savunucu ve katılımcı eylemlerin gerçekleştirildiği alanları da kapsayan çok yönlü bir süreci ifade etmek için kullanılmaktadır. Bağcı (2013, s. 48) bu sürecin; yoksulluk ve eşitsizliği azaltmaya yönelik ekonomik ve sosyal politikaları savunulduğu, insanlar ve kültürler arasında karşılıklı anlayış ve diyaloga dayalı sosyal dayanışmanın güçlendirildiği ve insanlar arasındaki önyargıların ortadan kaldırılmasına katkıda bulunan bir süreç olduğuna dikkat çekmektedir. Tüm bu tanımlarda da belirtildiği gibi gönüllülüğün içinde bulunduğu çağa göre çeşitli anlamlar atfedilmiş ve uygulama alanlarına göre de şekillenmiş ve hatta şekillenmekte olan değişken bir yapıyı sürdüren bir kavram olduğunu söylemek mümkündür.

Gönüllülük alanlarının çeşitliliği içinde bulunan coğrafyanın özelliklerinden de etkilenmektedir. Örneğin birtakım doğal afetlere coğrafi olarak maruz kalan ülkelerde afet gönüllülüğünün yaygın olduğu bilinmektedir. Ülkemizde de 1999 depremi olarak bilinen deprem, gönüllülüğe bakış açısının değişmesinde etkili olmuştur. Bunun yanı sıra dini, kültürel ve sosyo-ekonomik öğeler de içinde yaşanan toplumun eksikliklerinin ve ihtiyaçlarının oluşmasında etkili olduğundan gönüllülük alanları da bu değişkenlere göre çeşitlilik göstermektedir. Aydınligil (2013, s. 32) Türkiye’de bayramlarda geleneksel olarak yapılan yardımlar, bağışlar ve kan bağışi gibi faaliyetlerin ey yaygın gönüllülük alanları olduğunu ifade etmektedir.

Her toplumda gönüllülüğün pratikleri o toplumun özelliklerine göre farklılık gösterse de etki ve işlev olarak gönüllülüğün evrensel bir bağdaştırıcı tarafı olduğunu söylemek mümkündür. Bağcı’ya (2013, s. 48) göre farklı diller, kültürler, dinler ve yaşam biçimlerinden gelen insanlar gönüllülük vasıtasıyla dayanışma içinde olmayı, paylaşımı, farklılıklara tahammülü öğrenmektedir. Bu yönüyle gönüllülük sosyal gelişmeye olumlu katkıda bulunarak anlaşmazlıkların giderilip barışın yaratılmasında da önemli bir rol oynamaktadır. Hatta gönüllülük aktif vatandaşlığın bir göstergesi, politik bir duruş ve benimsenen bir felsefe olarak da kabul görmektedir. Fazlıoğlu (2013, s. 69) bu kabulün, gönüllü çalışmaların ortak çıkar ve ilgi birliği, ortak politik ve toplumsal tutumlara sahip grup veya grupların varlığını gerektirmesinden kaynaklandığını ileri

sürmektedir. Sonuç olarak gönüllülük sadece ilgili tarafların fayda sağladığı bir süreç olarak düşünülmemelidir. Daha geniş bir bakış açısıyla gönüllülük hizmetler, toplumsal dayanışma ve barış yaratılmasında ve toplumun genel refahına katkı sağlanmasında da etkili olmaktadır.

Gönüllülüğün, toplumların geneline sağladığı faydaların yanı sıra bireysel düzeyde de oldukça fazla katkısı olduğu söylenebilir. Özellikle katılım, uyum sağlama, empati kurma gibi becerileri geliştirerek bireylerin riskli davranışlarının önlenmesinde, farklı kültürlerle uyum sağlamalarında ve eğitim kazanımlarının geliştirilmesinde etkili olmaktadır. Tüm bunları göz önünde bulunduran Özçağdaş (2013, s. 87) bize daha iyi bir dünya için umut veren gönüllülüğün birey, toplum ve gezegenimiz için yaşamsal önemde bir olgu olduğuna dair neredeyse evrensel bir kabul gördüğünü öne sürmektedir.

Gönüllülüğün uygulama alanı içinde sağladığı faydaların dışında genel anlamda vesile olduğu olumlu sosyal gelişmeler de göz önünde bulundurulduğunda; yaygınlaştırılması, kişiler için cazip hale getirilmesi ve doğru anlaşılması için çaba harcanması gibi gereklilikler de kaçınılmaz olarak ortaya çıkmaktadır. Palabıyık'a (2011, s. 93) göre, gönüllülük herşeyden önce teşvik edilmesi hatta görerek öğrenilmesi gereken bir faaliyettir. Bu kapsamda bireyler formel ya da informel yapılar içinde devlet, özel sektör, gönüllü organizasyonlar ve aile tarafından desteklenmeli, toplumsal yaşam kalitesinin artırılması amacıyla sorumluluğu paylaşmalıdırlar.

Gönüllülüğün sorumluluğu paylaşılırken önemsenmesi gereken bir diğer özelliği ise gerek içinde bulunduğu çağın yeniliklerinden gerekse uygulama pratiklerinden etkilenecek değişip dönüşen bir kavram olmasıdır. Özçağdaş (2013, s. 87) gönüllülüğün her geçen gün gelişen ve çeşitlenen bu pratik yanının kavramsal yanından daha öncelikli, daha göz önünde ve daha belirleyici olduğunu belirtmektedir. Bu noktada sorumluluğu paylaşan tarafların, gönüllülük ile ilgili olarak öncelikle kendi bilgilerini güncel tutmaları ve gönüllülüğün bu değişken yapısına uyum sağlamaları gerekmektedir.

2.1.2. Gönüllülük türleri

2.1.2.1. Formel ve informel gönüllülük

Gönüllülük faaliyeti gerçekleşme biçimine göre formel veya informel gönüllülük olarak adlandırılmaktadır. Resmi veya özel herhangi bir kurum veya kuruluşa bağlı olarak gerçekleşen gönüllülüğe formel gönüllülük denilmektedir. Bir kurum veya

kuruludan bağımsız genellikle bireysel çabalarla sürdürülen gönüllülük aktiviteleri ise informal olarak nitelendirilmektedir.

Gönüllülük araştırmacıları özellikle gelişmekte olan ülkelerin hemen hemen her alanında yaşadığı bir sorun olan kurumsallaşamama olgusunun gönüllülük yaklaşımlarına da yansıdığını öne sürmektedirler. Buna bağlı olarak informal gönüllülüğün küresel düzeyde formel gönüllülükten daha yaygın olduğunu iddia etmektedirler. Informel gönüllülük hayatın her alanında planlanmadan ortaya çıkmaktadır. Bireylerin belirli bir kurumla ilişkide olmadan kişisel emek ve projeleri doğrultusunda şekillenen gönüllülük faaliyetleri örnekleri özellikle yeni iletişim teknolojilerinin de etkisiyle birlikte her geçen gün artmaktadır. Özçağdaş'a (2013, s. 90) göre geleneksel olarak başta afetler, eğitim ve sağlık olmak üzere önemli toplumsal sorunlara yönelik gelişen bu yurttaş katkısı bazen bireysel, bazen de grup inisiyatifleri yoluyla yaygınlaşmaktadır.

Formel gönüllülük ise kamu sektörleri ve özel sektörlerin, STK'lar ile kar amacı gütmeyen organizasyonların yaptığı etkinlik ve faaliyetlerde görülen örgütlü bir gönüllük etkinliği olarak tanımlanmaktadır. Özellikle günümüzde kamu hizmetleri kapsamında görülen gönüllülük faaliyetlerine ek olarak; sosyal sorumluluk projeleri kapsamında özel sektörün de kendi kaynaklarını toplumsal sorunların çözümünde katkı sağlamak amacıyla kullanmaları giderek yaygınlaşmaktadır. Geleneksel olarak çeşitli STK'lar bünyesinde gerçekleşen gönüllülük faaliyetleri en bilinen formel gönüllülük alanlarıdır. Yine bu kurumlar yeni iletişim teknolojileri boyutu değişen gönüllülüğü bu faaliyetlerin bir tamamlayıcısı olarak kullanmaktadırlar. Bu durum formel gönüllülüğün içinde bulunduğu çağa uyum sağlayarak faal olma durumunu sürdürebilme çabası olarak nitelendirilmektedir. Böylece gönüllülüğün yeni iletişim teknolojileriyle çeşitlenen uygulama alanı olan sanal gönüllülüğün bireysel gönüllülüğe imkan sağlayarak hem informal gönüllülüğü hem de geleneksel gönüllülüğü destekleyici bir şekilde kullanılarak formel gönüllülüğü destekleyen iki farklı boyutu olduğu ileri sürülmektedir.

2.1.2.2. Sürekli ve süreksiz gönüllülük (kısa-uzun dönemli gönüllülük)

Gönüllülük; gönüllülerin aktiviteye ayırdığı zaman ve buna bağlı olarak gerçekleştirilen faaliyete göre sürekli ve süreksiz (kısa ve uzun dönemli) olarak ikiye ayrılmaktadır.

Genç (2011, s. 33) sürekli çalışmaya dayalı gönüllülüğü, önceden belirlenmiş dönemlerde, süreklilik arz eden bir takvimde çalışan gönüllülerin çalışma düzeni olarak

tanımlamaktadır. Bu çalışma düzeninde gönüllülerin düzenli olarak katkıda bulunmaları ve sorumluluğunu aldıkları işi sonuçlandırmaları gerekmektedir. Bu iş başlayıp biten bir proje olabileceği gibi belirli aralıklarla katkıda bulunmaları gereken ve sürekliliği olan bir uygulama da olabilmektedir. Özellikle sürekliliği ve sürdürülebilirliği olan gönüllü projelerinde gönüllü yönetimi kavramı olmazsa olmaz bir gereklilik olarak karşımıza çıkmaktadır. Uzun dönemli gönüllülükte gönüllülerin katılımını sürekli kılmak için gönüllü yönetimi stratejilerinin uygulanması ve gönüllülerin motive edilmesi gerekmektedir.

Projenin gerektirdiği zamanlarda yani ihtiyaç duyulması durumunda gönüllülerin hizmetini sunduğu gönüllülük biçimi ise süreksiz yani kısa dönemli gönüllülük olarak adlandırılmaktadır. Süreksiz yani kısa dönemli gönüllülükte gönüllülerin katkıda bulunduğu etkinlik veya proje sona erdiğinde gönüllülerin de sorumluluğu buna paralel olarak sona ermektedir. Dolayısıyla gönüllülerin katkısı projenin ihtiyacı ile sınırlandırılmaktadır. Proje bittiğinde gönüllülük eylemi de sona ermektedir. Alan araştırmacıları süreksiz gönüllülüğün, gönüllülere kendi programlarına göre gönüllü olma olanağı sağladığına ve sürekli gönüllülük ile kıyaslandığında daha esnek bir uygulama olduğuna dikkat çekmektedirler. Bu nedenle potansiyel gönüllüler için, süreksiz gönüllülüğün sürekli gönüllülüğe göre daha tercih edilir olduğu iddia edilmektedir.

2.1.2.3. Uluslararası gönüllülük

Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (2011, s. 29) uluslararası gönüllülüğü; yurt dışında çalışan gönüllülerin kalkınmaya örgütlü bir şekilde iştirak etmesi olarak tanımlamaktadır. Uluslararası gönüllülük hizmetinin ilk örneklerine Birinci Dünya Savaşı'nın yarattığı tahribatın izlerini silmede görev alan topluluklarda rastlanmaktadır. Öncelikle Avrupa ülkelerinde yaygınlaşan uluslararası gönüllülük küreselleşmeyle tüm dünya geneline yayılmaktadır. Gönüllülüğün STK'lar, üniversiteler, kamu kurum ve kuruluşları, inanca dayalı örgütler gibi paydaşları özellikle gençleri uluslararası gönüllülüğe teşvik etmektedirler. Geleneksel gönüllülük biçimlerini desteklemek ve gönüllülüğe yeni biçimler kazandırmak amacıyla bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımı uluslararası gönüllülük fırsatlarının potansiyel gönüllülerle buluşmasında önemli bir rol oynamaktadır. Uluslararası gönüllülük aracılığıyla gençler, küresel düzeydeki sorunlara karşı duyarlılıklarını sergilerken aynı zamanda farklı kültürlerden beslenerek kendi bilgi ve becerilerini de geliştirmektedirler. Uluslararası gönüllülük,

gönüllülüğün çok yönlü bir süreç olmasının en belirginleştiği türlerinden biri olarak nitelendirilmektedir.

2.1.2.4. Kurumsal sosyal sorumluluk (CSR)

Gönüllülük farklı uygulama alanlarına sahip bir kavramdır. Formel gönüllülüğün kapsamına giren resmi kurum ve kuruluşlar, dernek, sivil toplum örgütleri gibi organizasyonların kapsamında gerçekleştirilen gönüllülüğün yanı sıra yine aynı bağlamda özel şirketlerin ve kar amacı güden organizasyonların da gönüllülük faaliyetleri de mevcuttur. Kurumsal sosyal sorumluluk şirketlerin gerçekleştirdiği gönüllülük faaliyetlerinin kurumsallaşmış ifadesidir.

Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (Voort, 2004'den aktaran UNV, 2011, s. 34) kurumsal sosyal sorumluluk çalışan gönüllülüğü programlarının şirketlerin altyapı ve işletme planlarına resmi olarak entegrasyonu olarak tanımlamaktadır. Böylece kar amacı güden organizasyonlar kurumsal sosyal sorumluluk projeleriyle kazanç elde ettikleri hedef kitlelerinin içinde yaşadığı topluma olumlu katkıda bulunarak ahlaki bir sorumluluğu da yerine getirmiş olmaktadır.

2.1.3. Gönüllü kavramı ve tanımı

En basit anlamıyla gönüllü; gönüllü olarak katılan, gönüllü olan, bir işi gönüllü olarak üstlenen kişi veya kişiler demektir. Kesgin'e (2014, s. 6) göre gönüllü kavramı; bilgi, beceri ve yeteneğini, her türlü ortak çalışma, imkânını ve zamanını ortaya koyarak çalışma alanı konusunda maddi bir kazanç beklemezsizin yönetime katılan gerçek ve tüzel kişileri ifade etmek için kullanılmaktadır. Dolayısıyla gönüllünün, katkıda bulunan veya katılım sağlayan kişi olduğunu söylemek ve bu iki unsurun gönüllü olmanın vazgeçilmezleri olduğunu iddia etmek mümkündür. Bu kişiler bir toplumun parçası olduğunun bilincinde ve içinde yaşadıkları topluma karşı sorumluluk duyan kişilerdir. Katılan ya da katkıda bulunan kişilerin eylemlerini gerçekleştirirken içten olmaları yani niyetleri ve bunu kendi seçimlerinin bir sonucu olarak gerçekleştirmeleri de diğer önemli kriterler olarak kabul görmektedir. Bu kriterden yola çıkarak Güder (2006, s. 6) gönüllülerin bilgi, deneyim, hoşgörü, paylaşımcılık, iyi beşeri ilişkiler, profesyonel yaklaşım, sorumluluk üstlenmesi gibi niteliklere sahip olabileceği gibi bu nitelikleri taşımadığı halde toplum için bir şey yapmak isteyen bireyler olarak da tanımlanabileceğini iddia etmektedir. Ona göre bir gönüllünün taşıması gereken ilk ve vazgeçilmez nitelik, samimi olarak "gönüllü" olmasıdır. Böylece gönüllüler ihtiyacı

olanlara yardım etmenin önemine inandıklarını ifade etmiş olmaktadırlar.

Gönüllülerin katkıları ihtiyaç alanları doğrultusunda belirlendiği için oldukça geniş bir yelpazede çeşitlilik göstermektedir. Hatta bu alanların belirleyen unsurun gönüllülünün kendi ilgi ve yetenekleri olduğu da iddia edilebilmektedir. Palabıyık (Palabıyık, 2011, s. 91) gönüllülerin günlük yaşamda pek çok alanda çeşitli görevler üstlendiğini ifade etmektedir. Toplum ve insan başta olmak üzere sağlık, eğitim, spor, çevre koruma, sosyal hizmetler ve yardım, kütüphane, park, trafik, kültür, yaşlılara yardım, kadın ve çocuklar, engelliler, yoksul ve düşkünlere yönelik ve diğer hizmetler bunlar arasında sayılmaktadır.

Gönüllülük faaliyetinin gerek resmi gerekse gayriresmi kurum ve kuruluşlar gibi birçok paydaşı olmasına rağmen olmazsa olmaz paydaşı gönüllülerdir. Toplumsal yaşamın ve genel gönüllü çalışmalarının temel taşlarını oluşturdukları alan araştırmacıları tarafından sıklıkla ifade edilmektedir. Sertbaş (2006, s. 27) sistemli ya da sistemsiz bir şekilde tüm gönüllü faaliyetleri toplumsal yaşantı için gerekli aktiviteler olarak nitelemektedir.

Küresel çapta yapılan gönüllülük araştırmalarında gönüllü katılımının özellikle gelişmiş ülkelerde oldukça yüksek olduğu ortaya konulmaktadır. Dolayısıyla gönüllülüğün ve gönüllü katılımının bir gelişmişlik ve çağdaşlık ölçütü olduğu da söylenebilir. Fazlıoğlu (2013, s. 69) modern bireyin gönüllü birey, modern toplumunda gönüllülük oranları yüksek toplum olduğunu ifade ederek gönüllülüğün bu yönüne dikkat çekmektedir. Bu nedenle gönüllülük teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılması gereken bir kavramdır. Çakı (2014, s. 188) gönüllülüğe ilişkin bu yaklaşıma gönüllülüğün gerekliliği tartışma dışı olması gerekliliğiyle vurgu yapmaktadır.

2.1.4. İnsanların gönüllü olma nedenleri

Birleşmiş Milletler Gönüllüleri'ne (UNV, 2011, s. IV) göre gönüllülük; dünya üzerinde her toplumda görülen bir olgudur. Bu durumu tanımlayan terimler ve gönüllülüğün ifade biçimleri kültürden kültüre ve dilden dile değişiklik gösterse de gönüllülüğü güdüleyen değerlerin ortak ve evrensel olduğu söylenmektedir. Bu değerler; özgür bir iradeyle ve dayanışma ruhu içinde, herhangi bir maddi karşılık beklemezsiniz kamu yararına katkıda bulunma arzusu olarak ifade edilmektedir.

İnsanların gönüllü olma nedenleri sosyoloji, psikoloji, ekonomi, iletişim gibi çok farklı disiplinlerin konu edindiği ve araştırdığı bir alandır. Bu kadar farklı disiplinin bu

alana ilgi duyması, gönüllü olma güdülerinin ve motivasyonlarının çok geniş bir çeşitlilik aralığına sahip olmasıyla açıklanmaktadır. Özçağdaş (2013, s. 90) kişilerin çok farklı nedenlerle gönüllülük aktivitelerine katıldığını ve inandıkları toplumsal sorunların çözümüne yönelik katkı sunduklarını ifade etmektedir. Ayrıca yapılan araştırmalara göre farklı alanlarda gönüllülük yapan yurttaşların sayısının her geçen gün arttığı öne sürülmektedir. Potansiyel gönüllülerdeki artış kişisel gönüllü olma gerekçelerinde dolayı gönüllü olma nedenlerinin de çeşitliliğine katkıda bulunan bir unsur olarak yorumlanmaktadır. Fazlıoğlu (2013, s. 70) gönüllü olma gerekçelerinin toplum yapısı ve kişisel özellikler doğrultusunda çeşitlilik gösterdiğini belirtmektedir. Dolayısıyla gönüllü olma gerekçelerini bireysel ve toplumsal odaklı nedenler olmak üzere iki temel kategoride ele almak mümkündür.

Bireysel odaklı nedenler; inanca bağlılığını göstermek, yaşamına anlam katmak, kendini iyi hissetmek, sahip olduklarını paylaşmak, bilgi, beceri ve deneyim aktarımında bulunmak, takdir ve övgü kazanmak, belirli bir konuda yetkinlik kazanmak, bir ekibin parçası olarak aidiyet duygusunu pekiştirmek, sosyal çevre edinmek ve kendini geliştirmek gibi alt başlıklardan oluşmaktadır. Toplumsal nedenler ise; kamu yararına katkı sağlamak, toplumsal bir soruna çözüm bulmak, inandığı bir kuruluşu desteklemek, fikir savunuculuğu yapmak, desteklediği bir grubun veya kurumun tanıtımını yapmak olarak gruplanmaktadır (Fazlıoğlu, 2013, s. 70). Tüm bu nedenlerden yola çıkarak gönüllülük sürecinin karşılıklı bir süreç olduğunu söylemek mümkündür.

Akalp (2013, s. 54) gönüllülüğün, bireyin kendisini yeniden tanımasında; birlikte yaşadığı diğer kişilere karşı yeni bir duyarlılık kazanmasında önemli bir rol oynadığını ifade etmektedir. Gönüllülük faaliyetinde bulunmak kişinin kendi değeri üzerine bir değerlendirmede bulunmasına da olanak tanımaktadır. “Garcia’nın Avrupa Sosyal Anketi 2002-2003 (European Social Survey) verilerini yorumladığı çalışmasında, 18 Avrupa ülkesi dikkate alındığında, insanların, politik katılımdan çok, gönüllü kuruluşlar içinde katılımda bulunmalarına göre kendilerini “iyi vatandaş” olarak değerlendirdiği aktarılmaktadır.

Gönüllülük aracılığıyla bireyler, içinde yaşadığı toplumu şekillendirmede aktif rol oynayarak, olan biteni seyreden pasif bir kitleden olan bitenin seyrini değiştiren aktif bir kitleye dönüşmektedirler. Böylece kişiler, içinde yaşadıkları toplumun refahı ve esenliği doğrultusunda kendi yaşamlarının da etkileneceğinin bilincine sahip olarak içinde yaşadıkları topluma karşı sorumluluk duymanın aslında kendilerine karşı duydukları bir

sorumluluk olduğunun da farkına varmaktadırlar. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri'ne göre gönüllülük insanlar için yaşadıkları topluluğun ve toplumun yaşamında söz almanın bir yoludur. Bu yolla, bilgi ve becerilerini kendi kaderlerini belirleyecek şekilde kullanabilme özgürlüğüne sahip olmaktadırlar. Küresel düzeyde artan sorunlar ve karışıklar nedeniyle uyum içinde yaşayan bir küresel topluluk yaratılmasının bir yolu olarak gönüllülüğe duyulan ihtiyacın günümüzde çok daha fazla olduğu ifade edilmektedir. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri; dünyada yaşayan tüm insanların gönüllülüğe duyduğu ihtiyacın aynı oranda büyük olduğunu iddia etmektedir.

2.1.5. Gönüllülük ve sivil toplum kuruluşları

Türkiye'de sivil toplum kuruluşları ismiyle genellenen organizasyonlar niteliksel olarak sahip oldukları farklılıklara göre çeşitli isimlerle de adlandırılmakta ve bilinmektedir. Kocabaş (Kocabaş, 2008, s. 3) bu sektörü ifade ederken kullanılan kavramları şu başlıklar altında toplayarak özetlemektedir: “vatandaşlar sektörü”, “gönüllü kuruluşlar sektörü”, “üçüncü sektör”, “sivil toplum kuruluşları sektörü” “hükümet dışı kuruluşlar”, “kâr amacı gütmeyen kuruluşlar”, “hayırsever yardım kuruluşları”. İçişleri Bakanlığının verilerine göre 1980 öncesinde Türkiye'de 38.254 STK olmasına rağmen 2000'lerin ilk çeyreğinde bu sayının 87.000'nin üzerinde olduğu ifade edilmektedir. 1993 yılında kurulan Türkiye üçüncü Sektör Vakfı (TÜSEV, 2011) bunlardan 83,374'ünün dernek, 4,494'ünün vakıf, 96'sının İşçi Sendikası, 54'ünün Kamu işçileri Sendikası, 4,794'ü Oda, 58,090'ı Kooperatif olduğu belirtmektedir.

Bir sivil toplum kuruluşunun örgüt olma niteliğini taşıması yani kurumsallaşması önemli bir kriter olarak görülmektedir. Bir diğer kritik unsurun ise; hem organizasyonun bünyesinde hizmet veren sürekli gönüllülerin hem de proje bazında katkıda bulunan süreksiz gönüllülerin katkısı olduğu ileri sürülmektedir. Alan araştırmacıları; gönüllü katılımın sivil toplum kuruluşlarının odağında yer alması gerekliliğine sık sık vurgu yapmaktadırlar. Balaban ve İnce'ye (2015, s. 157) göre sadece örgüt olma niteliği sivil toplum için yeterli olmamakta, gönüllü birliktelik ilkesi çerçevesinde örgüte girip çıkmanın bireyin iradesine bırakılmış olması gerekmektedir. Dolayısıyla sivil toplumun en önemli kriteri olan gönüllülük ilkesine sahip; geleneksel, modern, dini, kültürel, etnik, ekonomik ve cinsiyet temelli örgütlenmelerin birer sivil toplum kuruluşu olduğunu söylemek mümkündür.

Sivil toplum kuruluşlarının işlevleri içinde bulunduğu toplumun ihtiyaçlarına ve

beklentilerine göre şekillenmektedir. Bir sivil toplum kuruluşu, örneğin kadın hakları gibi belirli bir konuda çalışma yürütebileceği gibi proje bazında konusu ve hedefi değişken olan meseleler için de uğraşabilmektedir. STK'ların çalışma yürüteceği konuları belirlerken; öncelikle içinde yaşadıkları toplumun ve kültürün farkında olmaları ve toplumsal sorunlara karşı duyarlı olmaları gerekmektedir. Özçağdaş (2013, s. 86) sivil toplum kuruluşlarını, toplumsal çözüm geliştirme sürecinin en önemli aktörleri olarak nitelemektedir. Sağlık, istihdam, çevre, yoksulluk ve daha birçok alanda önemli bir kamusal aktör olarak devreye girip; yeni politikaların geliştirilmesine ve yasal düzenlemelerin yapılmasına katkı sunduklarını ve Örgütlenme ve kaynak geliştirme yöntemleri ile birçok projeyi ve kampanyayı başarıyla gerçekleştirdiklerini ifade etmektedir.

Kocabaş'a (Kocabaş, 2008, s. 9) göre bir ülkede gönüllü kuruluşlar ne kadar güçlüyse o ülke de o kadar güçlü olmaktadır. Gönüllü kuruluşları da siyasal partiler gibi demokratik hayatın vazgeçilmez öğeleri olarak görmektedir. Bu kuruluşlar olmayınca toplumsal sorunların siyasal sisteme aktarılabilmesinin ve harekete geçirebilmesinin mümkün olamayacağını ifade etmektedir. Bu nedenle sivil toplum kuruluşları buldukları ülkelerin yönetimlerinin karşısında yer alan muhalif yapılar olarak görülmemelidir. Zaman zaman eleştirel olabilmekte ve devlet politikalarına muhalefet edebilmektedirler. Ancak bu yaklaşımlarını da demokrasinin ve şeffaflığın sağlanmasındaki bir unsur olarak görmek gerekmektedir. Sonuç olarak bu örgütler resmi kurum ve kuruluşlarla birlikte aynı ana hedefi taşımaktadırlar. Ülkenin ve vatandaşların refahı için çalışmak hedefiyle STK'lar resmi kurum ve kuruluşlarını çözüm süreçlerine de katkıda bulunmaktadır. Bağcı (2013, s. 50) STK'ların demokrasinin önde gelen paydaşları ve sosyal dayanışmanın savunucuları olarak, gönüllülük, aktif vatandaşlık ve sosyal sorumluluğun teşvik edilmesinde önemli bir rol oynadıklarını belirtmektedir.

Sivil toplum kuruluşunda çalışan sabit gönüllüler olabileceği gibi kesintili olarak destek veren gönüllüler de bulunmaktadır. Destekçiler, bağışçılar, üyeler yani gönüllüler bir STK'nın en önemli unsurları olarak görülmektedir. Boşgelmez'e (2012, s. 54) göre gönüllü tabanının genişlemesi STK'ların toplumsal taleplerin sözcüsü olma meşruiyetini artırmaktadır. Ek olarak geniş ve nitelikli bir gönüllü tabanı, STK'ların parasal olanaklarıyla belki de hiçbir zaman sahip olamayacağı bir insan kaynağını maddi bir harcama yapmadan kullanabilmesi anlamına da gelmektedir. Yani bir

STK'nın üye veya destekçi profiline çeşitlilik aralığının geniş olması hem toplumu temsil etme gücünü arttırmakta hem de çözüme katkı sürecini mümkün kılmaktadır. Örgütün toplumu temsil etme gücü arttıkça sorunların saptanması ve çözümü süreci de daha sağlıklı bir şekilde işlemektedir. Gönüllülerinin desteği olmadan bir STK'nın hedefine ulaşabilmesi hatta varlığını sürdürebilmesi dahi pek de mümkün görünmemektedir. Genç (Genç, 2011, s. 23-24) bu durumu STK'lar başlı başlarına toplumsal fayda yaratmak için kurulmuş organizasyonlar olmasıyla açıklamaktadır. Ona göre; gönüllü desteğini arkalarına almaları, toplum karşısında daha meşru organizasyonlar olarak algılanmalarına, böylece hedeflerine daha emin adımlarla yaklaşmalarına zemin hazırlamaktadır. Balaban ve İnce'ye (2015, s. 157) göre gönüllüler, hizmet ve çalışmaların toplum tarafından görülmesini sağlayarak sivil toplum kuruluşunun tanınırlığını arttırmaktadır. Böylece gönüllüler STK'ların toplum içinde bilinirliğinin artmasında ve bir sorun çözme aygıtı olarak algılanmalarında önemli bir rol oynayarak toplumun STK algısını da etkilemektedirler.

Gönüllülerin STK'lar için bu kadar önemli bir unsur olması STK'ların gönüllü yönetimi ve gönüllülerin katkılarının sürdürülebilirliği üzerine stratejiler geliştirmelerini zorunlu kılmaktadır. Örgütlerin bu stratejileri geliştirirken hem potansiyel gönüllülerini (hatta toplumun tamamını) hem de zaten destek veren gönüllülerini göz önünde bulundurmaları gerekmektedir. Günümüzde yeni gönüllüler kendilerine keyif vermeyen ve gerektiğinden fazla hiyerarşik yapıda olduğunu düşündükleri örgütleri tercih etmemektedirler. Gerek katılımın sağlanmasında gerekse varolan desteğin sürdürülmesinde organizasyonların gönüllü dostu bir yönetim anlayışını benimsemesi gerekmektedir (Özçağdaş, 2013, s. 87-88).

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler gönüllülüğün uygulama alanlarını da etkilemektedir. Gerek gönüllü arama bulma süreçlerinde gerekse katkı sağlanacak alanın tasarımında bu yeni teknolojiler önemli bir rol oynamaktadır. Bu teknolojilerin vasıtasıyla organizasyonlar kolay ve hızlı bir şekilde ihtiyaç duydukları çeşitlikte bir hedef kitleye ulaşabilmektedir. Ayrıca internet dolayımıyla iletişim, bilgilendirme ve bilgilenme de giderek güçlenmektedir. Bireyler bu mecralar aracılığıyla küresel düzeyde sorunlardan haberdar olup bunların çözüm sürecine katkıda bulabilir hale gelmektedirler. Dolayısıyla yeni bilgi ve iletişim teknolojilerini iyi yönetmek aslında gönüllü yönetiminin bir parçası olarak düşünülmektedir. Sivil toplum kuruluşlarının bu mecraları etkin bir şekilde kullanmaları hem çağa uyum sağlamalarını hem de daha

etkili bir şekilde varlıklarını sürdürmelerini mümkün kılmaktadır.

2.1.6. Türkiye’de Gönüllülük

Gönüllülük kavramının tarihini insanların yerleşik yaşama geçmesi ve işbirliği içinde yaşamaya başlamalarına kadar götürmek mümkündür. Ancak tam anlamıyla kurumsallaşmış bir yapıda olmasa da süreklilik arz eden bir gönüllülük anlayışına sonraki dönemlerde rastlanmaktadır. Bu anlamıyla Türkiye’de gönüllülük faaliyetlerinin örneklerini cumhuriyet öncesi dönemde Osmanlı’da en küçük birim olan mahalleden başlayarak daha üst yapılara kadar görmek mümkündür. O dönemde; sosyal dayanışma, yardımlaşma, mahallenin asayişi, temizliği, cenaze hizmetleri ve yangın benzeri afetlerle mücadele gibi faaliyetler gönüllülük esası üzerinden yürütülmektedir (Ortaylı, 2007’den aktaran Kesgin, 2014, s. 10).

Gönüllülüğün tanımı pratiklerine göre de değişmektedir. Bu anlayışla yapılan araştırmalarda ortaya konulan verilerin aksine ülkemizde gönüllülüğün toplumsal yapı içinde çok uzun zamandan beri varolduğunu söylemek mümkündür. Küresel düzeyde yapılan bu araştırmalarda Türkiye’nin gönüllü katılımı oldukça düşük seviyelerde resmedilmektedir. Ancak gelişmiş ülkelerin istatistiksel verilerinde kayıt altına alınmış ve kurumsallaşmış bir gönüllülük ölçümlendiği için katılımın düşük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Dolayısıyla ülkemizde kişilerarası gönüllülük faaliyetleri oldukça yaygın olmasına rağmen kaydı tutulmadığı için bu oranlar oldukça düşük olarak ifade edilmektedir. Çakı gönüllülük söyleminin inşasında yüceltilen gönüllülüğün, modern yani profesyonel/kurumsal/örgütlü gönüllülük olduğunu ve bu tür bir gönüllülüğün Türkiye’de yeni olarak algılandığını iddia etmektedir. Ona göre bireysel gönüllülük, Türk toplumunun geleneklerinde uzunca bir süreden beri yer almaktadır. Yani gönüllülük ve sivil toplum Türkiye’de büyük ölçüde informel olarak varolmaktadır. Dolayısıyla gönüllülüğün kişilerin inisiyatifinde olduğunu söylemek mümkündür. Bireyler genellikle kendi yakın çevrelerinde tanık oldukları sorunların çözümünde bireysel olarak rol oynamayı tercih etmektedirler. Özellikle birtakım özel dini günlerde ihtiyacı olanlara el uzatmak gibi bir gelenekten söz edilmektedir. Özel Sektör Gönüllüleri Derneği (ÖSGD) Başkanı Dr. Erhan Baş, ‘bayramda fakire sadaka vermek’ geleneğinin Türkiye’de gönüllülük adı altında sürdüğünü dile getirerek, gönüllülüğün örgütlü olmaktan çok bireysel bir biçimde gerçekleştirildiğine dikkat çekmektedir. Aydınligile’e (2013, s. 34) göre bu anlayış, Türkiye’de örgütlü gönüllülük faaliyetleri

içerisine giren kişilerin sayısının neden düşük bir düzeyde kaldığını açıklamaktadır. Ancak bu durumu gönüllülüğün gelişmesinde bir engel olarak değerlendirmemek gerekmektedir. Çevik'e (2012, s. V) göre mahalle aralarında başlayan yardımlaşma şeklinde gelişen ve daha sonrasında ise sivil toplum bilinci ile şekillenen gönüllülük dünyada olduğu gibi ülkemizde de gelişmeye devam etmektedir.

Gönüllülüğün pratikleri ve faaliyet alanları genellikle içinde bulunulan toplumun ihtiyaçlarına göre şekillenmektedir. Her ne kadar yeni iletişim teknolojileriyle birlikte küresel düzeyde birtakım sorunlar için duyarlılık geliştiriliyor olsa da genellikle potansiyel gönüllüler kendi deneyimleri doğrultusunda yerel diyebileceğimiz bir yaklaşımla gönüllülük etkinliklerini gerçekleştirmektedir. Aydınligil'e (Aydınligil, 2013, s. 33) göre gönüllü çalışma biçimleri çeşitli olmakla birlikte, toplumlar arasında farklılıklar göstermektedir. Türkiye'de gönüllülük en çok toplumun köklü ortak değerlerine hizmet eden faaliyetler olarak, komşulara, ailelere ve yoksullara yardımseverlik, dini bayramlar ve diğer özel günlerde yoksullara gıda yardımı; vakıfların sunduğu burslar ve eğitim yardımları, örgütlü bazı sivil toplum kuruluşlarının sağladığı yardımlar ve zekat verme ile özdeşleştirilmektedir.

Gönüllülük kavramının seyrini içinde bulunduğu kültürden ve toplumdan ayrı olarak düşünmemek gerekmektedir. Kültürel unsurlar bireylerin nasıl gönüllü olduğundan gönüllülük faaliyet alanlarına ve hatta etkilerine kadar tüm unsurları etkilemektedir. Ülkelerin siyasi tarihi ile şekillenen sivil toplum, demokrasi, inisiyatif, katılım gibi kavramların gönüllülüğün geliştiği zeminin yapı taşları olduğunu ileri sürmek mümkündür. Türkiye'de 1982 anayasayı ile sivil örgütlenmelerin çoğu kapatılmış veya faaliyetleri sınırlandırılmıştır. 1990'lara gelindiğinde ise STK'ların sayısındaki artışla birlikte sivil alan da şekillenmeye başlamıştır. Bu gelişmelerle birlikte 2000'lerde hem gönüllü sayısı artmış hem gönüllü olma biçimi farklılaşmış, hem de gönüllülüğün örgüte ve topluma katkısı önemli bir hale gelmiştir (Laden, 2013, s. 21 - 26).

Palabıyık'a (2011, s. 102) göre Türkiye'de zayıf bir sivil toplumdan ziyade henüz yeni, gelişmeye açık ve hızlı bir değişim süreci içindeki bir sivil toplum betimlenmektedir. Bu durumun, tüm dünyada olduğu gibi Türkiyede'de son yıllarda gönüllülük alanı olarak ifade edilen katılımcılık ve savunuculuk faaliyetlerinin yaygınlaşmasıyla da ilgili olduğu ileri sürülmektedir. Katılımcılık, kişi ve grupların her düzeyde kendilerini ilgilendiren karar ve yönetişimlerde söz sahibi olması ve bir katılma

biçimi olarak tanımlanmaktadır. Savunuculuk ise toplumu ilgilendiren herhangi bir sorun veya konu hakkında bilgiye dayalı çözüm yönelimlerinde ortak hareket edebilmektir (Aydınlıgil, 2013, s. 34 - 35). Bu alanların yaygınlaşmasında yeni kamusal alanlar olarak tanımlanan sosyal ağların etkisinin oldukça fazla olduğunu söylemek mümkündür. Sosyal ağlar vasıtasıyla bireyler biraraya gelerek kendilerini ilgilendiren konularda ortak bir akıl yürütme eyleminde bulunmaktadırlar. Böylece tek başına çok da duyulur olmayan sesler bu ağların vasıtasıyla dikkate alınır hale gelmektedir. Gönüllüler gerekli mercilere bu yollarla ulaşabilmekte ve sorun olarak gördükleri meselelerin çözüm süreçlerine dahil olabilmektedirler. Hatta gönüllülüğün iletişim alanındaki gelişmelerle şekillenen bu yeni türleri, gönüllülerin kendisini aktivist gibi tanımlamasında da etkili olmaktadır. Kanallar, araçlar, tanımlamalar, çözüm bulunmaya çalışılan meseleler değişse de gönüllülüğün içinde barındırdığı dünyayı daha iyi bir yer haline getirme çabası ve niyeti değişmeyen bir unsur olarak kalmaktadır.

2.2. Bilgi ve İletişim Teknolojilerinin ve İnternetin Gönüllülükteki Rolü

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler ulaşım ve iletişim masraflarını azaltarak hizmet, bilgi, mal, sermaye ve insan dolaşımını daha kolay hale getirmektedir. Bilgi paylaşımı ve işbirliği için kullanılmaya başlayan bu teknolojiler gönüllülük alanını da etkilemektedir. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (2011, s. 26) teknolojinin gönüllülüğe potansiyel katkılarının çok geniş kapsamlı olduğunu ve sanal gönüllülük, çevrimiçi gönüllülük ve mikro gönüllülük gibi trendlerin mobil ve internet temelli bu teknolojiler ile hızla yayılmakta olduğunu belirtmektedir.

İnternet, aktivistler tarafından sosyo-ekonomik uçurumu kapatmak ve yoksul veya bir takım şeylerin yoksunluğunu çeken gruplara yardım etmek amacıyla kullanılmaktadır. Bu yardımlaşma projeleri gönüllüler aracılığıyla yürütülmektedir. Dikkate değer bir şekilde; internetin başlangıcından beri sınırsız bilgi kaynağının toplum yararına ortaklaşa kullanılması anlamını taşıması ve bilginin hızlı bir şekilde ve ücretsiz olarak ulaşılabilir olması gerektiğine inanan bir grup gönüllü tarafından tasarlanmış olması gibi özellikleri gönüllülük anlayışını internetin gelişim sürecinin doğal bir parçası haline getirmektedir (Amichai - Hamburger, 2007, s. 544). İnternetin gelişim süreci doğrultusunda değişen (Web 1.0, Web 2.0, Web 3.0) araçlar gündelik yaşamımızın bir parçası haline gelirken gönüllülük faaliyetlerinin gerçekleşme biçimlerini de etkilemektedir. Özesmi (Özesmi, 2013, s. 96) öncelikle gönüllülüğü

etkileyen bu araçların ilki diyebileceğimiz ve 1990’larda yaygınlaşan e-posta üzerinde durmaktadır. Ona göre e-posta, gönüllüler arasındaki koordinasyonu hızlandırmanın yanı sıra etkinliklerin eş zamanlı ve yaygın şekilde gerçekleşmesinin de yollarını açmaktadır. Bir sonraki aşama diyebileceğimiz internet sitesi veya web sitesi “hypertext yani herkesin tarayıcılarla ulaşabileceği, birbirine linklerle bağlantılı bilgi yüklü sayfalar bilginin açık şekilde paylaşır hale gelmesini sağlamaktadır. Alan araştırmacıları veri tabanlı web sayfalarının kullanıcı katılımını mümkün kılarak gönüllülükte çığır açtığı ifade etmektedirler.

İnternetin belki de günümüzde en çok kullanılan aracı olan ve bireylerin her konudaki ihtiyacını karşıladığı için internet kullanımının önemli bir kısmını oluşturduğu iddia edilen sosyal medya gönüllülük kavramını etkilemeye devam eden en önemli yenilik olarak görülmektedir. Sosyal medyanın bireylere hızlı ve etkin bir şekilde ulaşmayı mümkün kılan bir platform olduğunu söylemek mümkündür. Özçağdaş’a (2013, s. 90) göre bireyler toplumsal bir sorun olarak gördükleri konularda klasik anlamda herhangi bir örgüt kurmaya gerek duymadan sanal ortamda birleşebilmekte ve hatta davalarına destek bulmaktadırlar. Bu yönüyle sanal gönüllülük adı verilen bu yeni gönüllülük modeli gönüllülük pratiklerini değiştirmenin yanı sıra uzaklık nedeniyle erişim zorluğu yaşanan yerlere de ulaşmayı mümkün kılmaktadır.

Akıllı telefonların yaygınlaşmasıyla birlikte kullanılmaya başlayan mobil uygulamaların da gönüllülük faaliyetlerinin uygulama alanını genişleten bir diğer gelişme olduğu ifade edilmektedir. Özkesmi’ye (Özkesmi, 2013, s. 98) göre GSM ve GPS ağları üzerinden yer belirleme (jeolokasyon) hizmetlerinin artmasıyla, toplumsal ve çevre suçlarına tanıklık etmek ve belgelemek, yerinden haber vermek gibi hizmetleri de gönüllüler etkin bir biçimde yürütmektedir. Bunlardan beki de en dikkat çeken iki uygulamanın Ötekilerin Postası ve 140journos olduğunu söylemek mümkündür. Bu gruplar twitter, whatsapp, ushahidi gibi mobil uygulamalar aracılığıyla vatandaşların, doğrudan habercilik yapan birer muhabir gibi çalışmalarına olanak vermektedir.

Birleşmiş milletler gönüllüleri de kısa mesaj servisi (SMS) uygulamasının gönüllülük üzerindeki etkisine vurgu yaparak kitlesel düzeyde gerçekleşen bu hizmetin bilinç yaratmak, seçeneklere dair bilgi paylaşımında bulunmak ve kamu hizmetlerini denetlemek için kullanılmasının bilgi üretimi ve paylaşımına katkıda bulunan “mikrogönüllülüğün” bir biçimi olduğunu ifade etmektedir.

Hergün milyonlarca farklı ilgi alanına sahip kullanıcı internet erişiminde bulunmaktadır. Bununla birlikte internet tarafından farklı ilgi alanları ile ilgili detaylara ulaşmanın kolaylığı aynı ilgi alanlarına sahip kişilerin biraraya gelmesini de mümkün kılmaktadır. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (2011, s. 28) internetin gönüllülerin ilgilendikleri konular ile çeşitli organizasyonların ihtiyaçlarını eşleştirerek gönüllülüğü kolaylaştırdığını ifade etmektedir. Sonuç olarak bilgi ve iletişim teknolojilerindeki bu gelişmelerin; gönüllülere zaman esnekliği tanıyarak, bir takım fiziki ve coğrafi sınırlamaları ortadan kaldırarak, daha fazla insana ulaşmayı olanaklı kılarak ve gönüllü faaliyetlerinin çevrimiçi ortamda başlayıp biten sanal görevler olarak yapısını değiştirerek gönüllülüğü daha kolay ve verimli hale getirdiğini söylemek mümkündür. Bunu yanı sıra iletişim teknolojilerinin gönüllülük alanında kullanılmasıyla birlikte ortaya çıkan bir kavram olan sanal gönüllülük; internette toplum yararına olan davranışlara ve internetin sosyal değişimi desteklemek amacıyla kullanılmasına altyapı sağlayarak internetin pozitif kullanımına iyi bir örnek teşkil etmektedir.

2.3. Sanal Gönüllülük

2.3.1. Sanal gönüllülük nedir?

Sanal gönüllülük kavramı farklı farklı şekillerde adlandırılmaktadır: Çevrimiçi gönüllülük(online volunteering), siber hizmet(cyber service - cyber service), internet aracılı hizmet (Internet-mediated service), uzaktan akıl hocalığı (telementoring), uzaktan eğitim (teletutoring), e-akıl hocalığı (e-mentoring), mikrogönüllülük (micro-volunteering), kitle kaynak (crowdsourcing), internet aracılı gönüllülük (Internet-mediated volunteering) ifadeleri yaygın olarak kullanılmaktadır.

Sanal gönüllülük; gönüllülük aktivitelerinin bir kısmının ya da tamamının bilgisayar, akıllı telefon veya tablet gibi internet bağlantısı olan bir cihaz aracılığıyla gerçekleştirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Cravens ve Ellins, 2014, s. 1). Örneğin; çevrimiçi imza kampanyalarına katılmak, ürün ve hizmetlere ilişkin yorumda bulunmak, her tıkladığında belli kuruluşlara gelir sağlayan arama motorlarını kullanmak, kitap seslendirmek, çevrimiçi bir tartışma grubuna moderatörlük yapmak, sivil toplum kuruluşlarının sosyal medya paylaşımlarını beğenmek veya yeniden paylaşmak(retweet) vb. Sanal gönüllülük faaliyetinin geleneksel gönüllülük faaliyetinden farklı olan yönlerini anlamak teknolojinin gönüllülüğün pratiklerini ne ölçüde ve ne şekilde

değiştirdiğini anlamak için önem arz etmektedir. Sanal gönüllülük ile geleneksel gönüllülük arasındaki farklar şöyle özetlenmektedir: Sanal gönüllülük, geleneksel gönüllülük gibi gerçek zaman gerektirse de teslim süresini geçirmemek koşuluyla geleneksel gönüllülüğe göre daha esnek bir zaman anlayışı gerektirmektedir. Sanal gönüllülük faaliyetinin çalışma süreci geleneksel gönüllülüğe göre daha bağımsız bir hareket alanına olduğu belirtilmektedir. Örneğin sanal gönüllülük faaliyeti, istenilen bir mekanda fiziksel görünüşle ilgili bir kısıtlama olmadan bilgisayar karşısında oturarak gerçekleştirilebilmektedir. Bu duruma uygun düşecek şekilde yaygın olarak kullanılan sanal gönüllülük sitesi HelpfromHome.org'un en bilinen mottolarından biri: "Volunteer in your Pyjamas"dır. Sanal gönüllülükte hiçbir insanla etkileşimde bulunmadan da görev tamamlanabilmektedir. Bu bir tercihtir ve diğer türlü de mümkün olmaktadır. Geleneksel gönüllülükte ise diğer üyeler veya çalışanlar ile mutlaka bir etkileşim gerçekleşmektedir. Sanal gönüllülük geleneksel gönüllülükteki gibi bir yerden bir yere seyahat etmeyi gerektirmemektedir. Çünkü sanal gönüllüler, sanal gönüllülük faaliyetlerini buldukları yerden ayrılmadan da sürdürebilmektedirler. Ek olarak; internet yoluyla ihtiyaç sahiplerine yardım etmenin düşük maliyetli, zaman ve efor açısından da geleneksel gönüllülüğe göre daha fazla esnekliğe sahip olduğu belirtilmektedir. Geleneksel gönüllülük ve sanal gönüllülük arasındaki tüm bu farklılıklara rağmen sanal gönüllülük geleneksel gönüllülüğün tamamlayıcısı olarak düşünülmektedir. Yani sanal gönüllülük hizmetinin geleneksel gönüllülük hizmetinin yerini alacağı düşüncesinin bir mit olduğu ileri sürülmektedir. Sonuç olarak sanal gönüllülük yöntem olarak geleneksel gönüllülükten ayrılrsa da amaç ve yaklaşım olarak gönüllülüğün genel kriterlerini taşımaktadır. Bu nedenle bir çok gönüllü organizasyon bir taraftan geleneksel gönüllülük faaliyetlerini sürdürürken diğer taraftan çevrimiçi başvuru kabul etme veya faaliyetle gönüllü eşleştirme gibi uygulamaları bu faaliyetlerin bir tamamlayıcısı olarak kullanmaktadır. Hatta geleneksel gönüllülerin bir kısmı aynı zamanda üyesi olduğu örgütün sanal gönüllülük uygulamalarını da gerçekleştirmektedir (Cravens ve Ellis, 2014, s. 6). Bir kişinin sadece sanal gönüllü veya sadece geleneksel gönüllü olduğunu söylemek internetin farklı yollardan hayatımızla bütünleşik bir hale gelmesinden dolayı giderek zorlaşmaktadır. Bir öğrenciye hem okul kafesinde hem de internet aracılığıyla karşılıksız özel ders verilebilmekte veya gönüllü olarak itfayecilik yapan biri aynı zamanda itfayenin internet sitesini de evinden yönetebilmektedir. Bu örnekler gerçek dünya ile sanal dünyadaki hizmetlerin doğallıkla içi içe geçtiğine vurgu

yapmaktadır. Alan araştırmacıları sanal gönüllülük ile geleneksel gönüllülüğün sınırlarının giderek belirsizleŖeceğini iddia etmektedirler.

Bu faaliyetleri gerçekteştiren gönüllüler için “sanal gönüllü” terimi kullanılmasına rağmen aslında tüm gönüllüler gerçekte kişilerden oluşmaktadır. Cravens ve Ellis’e (2014, s. XVI)” göre sanal gönüllülere atıfta bulunulduğunda aynı zamanda organizasyonlarla etkileşimlerinin bir kısmını ya da tamamını internet aracılığıyla sağlayan tüm gönüllülere de atıfta bulunulmaktadır. Sanal ifadesi gerçekte gönüllülerin gerçekte zaman ve yetenekleriyle internet aracılığıyla katkıda bulduklarına vurgu yapmaktadır. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri (2011, s. 27), bu gönüllülük faaliyetini gerçekteştiren kişileri; zaman ve becerilerini, internet üzerinden, ücretsiz olarak, herhangi finansal bir beklentileri olmaksızın toplum yararına veren gönüllüler olarak tanımlamaktadır. İnternet aracılığıyla işe alınan veya çalışan gönüllülerin işe gücü dünyada ihtiyaç duyan milyonlarca insan için kullanılmaktadır. Amichai – Hamburger’e göre (2008, s. 544) bu gönüllülerden bazıları alanda çalışan ve fiziksel olarak yakın olarak yardımcı olan gönüllüler iken, diğerleri evlerinden kendi bilgisayarlarını kullanarak kendilerinden milyonlarca kilometre uzakta olan insanlara, topluluklara yardımcı olmaktadır.

Sanal gönüllülük üzerine çalışan ilk araştırmacılar olan Bernie Kelly ve Bruce McGraw çalışma Sanal Ofis Yönetiminde Başarı kitabında uzaktan bağlanarak çalışmanın görevlerini kategorilere ayırmaktadırlar. Bu kategorizasyonu aynı zamanda sanal gönüllülerin görev ayrımı için de kullanılmaktadır. Görevler; yönetim, analiz, hesaplama, veri analizi, veri girişi, veri yönetimi, veri işleme, veri programlama, veri tabanını koruma ve sürdürme, müşteriler veya kullanıcılar ile tanışma, planlama, proje odaklı çalışma, okutma, kayıt tutma, araştırma yapma, elektronik posta gönderme, analiz ve verileri tablolara dökme, etkinlikleri destekleme, düşünsel, yazıya aktarma, bilgisayar kullanımı, metin işleme ve içerik oluşturma alt başlıklarında gruplanmaktadır (Kelly ve McGraw, 1997’den aktaran Cravens ve Ellis, 2014, s. 17 - 18).

Bu listede de görüldüğü gibi sanal gönüllülük görevleri ve uzaktan bağlanarak yapılan işlerin çoğu özellikle teknoloji ve internet teknolojisi ile ilgili işler olarak değil, daha çok elektronik ortamda paylaşılan ve idare edilen nitelikte işler olarak tanımlanmaktadır. Örneğin; çevrimiçi bir tartışma grubunu yönetmek gibi bir görev, yazılı iletişim kullanımı, grup dinamiklerini anlama gibi beceriler gerektirmektedir. Bu tip bir görevde görüldüğü gibi bu yetenekler teknik bilgisayar yeteneklerinden çok daha

fazla önem arz etmektedir. Birleşmiş Milletler Gönüllülerinin sanal gönüllülük sayfasında(önceden NetAid) yayımlanan ve sanal gönüllülük görevleri ile ilgili olan bir araştırmaya göre bu görevlerin %50'den daha fazlası teknoloji ile ilgili olmayan görevler olarak nitelendirilmektedir. Birçok çevrimiçi gönüllü projesi bilgi yönetimine dayanmaktadır. Bir çok gönüllü bilgilerini farklı yollarla yaymaktadır. Bunlar öneri hizmetiyle gerçekleşmektedir. Bilginin dağılımı sanal gönüllülük projelerinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır. İnternet tüm dünyada depolanmış veri tabanının dolaşımını sağlayan bir araç olarak kullanılmaktadır. İnternet araçlarından arama motorlarının kullanım kolaylığıyla birlikte bilgiye erişimin oldukça kolaylaştığı ifade edilmektedir. Böylece; potansiyel katılımcılar varolan sanal gönüllülük projelerinden haberdar olup kendilerini ilgilendiren projelere kolaylıkla ulaşabilmektedirler. (Amichai ve Hamburger, 2007, s. 548). Sanal gönüllülerin çevrimiçi ortamda yaygın olarak gerçekleştirdiği gönüllülük faaliyetleri şu başlıklar altında toplanmaktadır:

- Çevrimiçi anket doldurmak
- Çevrimiçi ortamlarda (forum, blog, mikroblog, vb.) bilgi paylaşımında bulunmak
- Tasarım yapmak (Web sayfası, logo, vb.)
- Çeviri yapmak
- İçerik oluşturmak (Senaryo, blog yazmak, ürün ve hizmetlere ilişkin yorumda bulunma)
- Araştırma yapmak
- Proje geliştirmek ve yönetmek ya da varolan bir projeye katkı sağlamak
- Çevrimiçi destek ve fikir savunuculuğu yapmak (sayfa beğenme, retweet etme, imza kampanyalarına katılma, tartışma gruplarına katılma)
- Teknik destek sağlamak (Programlama, kurgu, vb.)
- Çevrimiçi eğitim ve öğretim vermek
- (webinar, eğitim videosu, bir bilgisayar programının nasıl kullanılacağına ilişkin video hazırlama)
- Sanal topluluk oluşturmak
- Etkinlik oluşturmak ya da katılmak
- İnternet ortamında projelere bağış toplamak
- Her tıkladığında belli kuruluşlara gelir sağlayan arama motorlarını kullanmak

- Yapılan her alışverişte belli kuruluşlara gelir sağlayan alışveriş sitelerini kullanmak
- Wikilere katkı sağlamak
- Sosyal medya uygulamalarında bir organizasyon adına hesap oluşturmak
- Görme engelliler için kitap seslendirmek
- Gönüllü organizasyonların durum bildirimlerini kendi sosyal medya hesabı üzerinden paylaşmak
- Gönüllü organizasyonların forumlarında yöneticilik yapmak
- Videolara altyazı hazırlamak

Gönüllüğün değişen boyutu sanal gönüllülük hizmetini yaygın olarak; kar amacı gütmeyen organizasyonlar, sivil toplum kuruluşları, iletişim odaklı devlet kurumları, informel yapılanmalar ve yine herhangi bir kurumla paydaşlığı bulunmayan gönüllüler kullanmaktadır. Bunun yanı sıra kar amacı güden işletmelerde forumlarda soruları cevaplayıp birbirlerine yardımcı olan Apple veya microsoft kullanıcıları gibi gönüllüler aracılığıyla bu hizmetten dolaylı olarak faydalanmaktadır.

2.3.1.1. Mikro-gönüllülük

Bu hizmet türü sanal gönüllülüğün öyle önemli ve belirgin bir parçası haline gelmiştir ki sadece bu kavrama adanmış internet siteleri ve araştırma yazıları bulunmaktadır. Sanal gönüllülüğün alt bir uygulaması olan mikro-gönüllülük kavramı için internetin ilk yıllarında bayt-boyutlu (byte-sized) gönüllülük ifadesi kullanılmaktaydı. Bir kaç dakika içinde tamamlanabilir ve taahhüt gerektirmeyen kısa süreli çevrimiçi gönüllülük işleri kast edilerek kullanılan bayt-boyutlu gönüllülük kavramı yerine günümüzde oldukça popüler olan mikro-gönüllülük terimi kullanılmaktadır. Johum ve Paylor (2013, s. 20) mikro-gönüllülüğün 2008'de küçük görevlerde yardıma ihtiyaç duyulduğunda hayır kurumlarına bunu bildirme imkanı sağlayan bir platform olan İspanyol örgüt Microvoluntarios ismini aldığını ileri sürmektedir. İnternet temelli teknolojiler aracılığıyla Batı Avrupa ve Kuzey Amerika'da benzer örgütler ortaya çıkmasıyla sanal gönüllülüğün bir parçası olan mikro-gönüllülük hizmeti giderek yaygınlaşmıştır.

Mikro-gönüllülük faaliyetlerinin en fazla bir gün gibi kısa bir sürede gerçekleştirilmesi onu sanal gönüllülüğün en önemli özellik olarak öne çıkarmaktadır. Yani aciliyetin en önemli unsur olduğunu söylemek mümkündür.

Faaliyelerin hiçbir iş ön koşula veya bir eğitime gerek duymadan yürütebilmesi, gönüllünün faaliyeti nerede ve ne zaman yürüteceğini kendisinin tayin etmesi, organizasyon ve gönüllü arasında herhangi bir resmi anlaşma olmaması, faaliyetin sıklığına yani bir kereye mahsus mu yoksa tekrar eden bir deneyim mi olduğuna/olacağına gönüllü karar vermesi gibi özellikler ise sanal gönüllülük ile mikro-gönüllülüğün ortak noktalarını oluşturmaktadır. Sonuç olarak; sanal gönüllülük internetin varoluşu kadar eski olmasın rağmen günümüzde yeni kullanılmaya başlayan adlandırmalarla varlığını sürdürmektedir. Mikro gönüllülüğün de bu adlandırmalardan biri olarak sanal gönüllülüğün tam olarak ayrışamamış bir parçası olduğu düşünülmektedir.

2.3.2. Sanal gönüllülüğün tarihsel gelişimi

Sanal gönüllülüğün tarihini anlamak onu bütünüyle anlamak için önem arz etmektedir. Sanal gönüllülük uygulaması muhtemelen internetin var olduğu zamandan beri sürmektedir. Örgütlenmiş sanal gönüllülüğün ilk örneği olarak 1971’de başlayan, yazılı kültürel işleri bilgisayar ortamına aktaran, arşivleyen, ve sınıflandıran bir gönüllülük çabası olan “Gutenberg Projesi” gösterilmektedir. Bu koleksiyon, Jane Austen, Charles Dickens, Sir Arthur Conan Doyle ve Mark Twain gibi yazarlara ait kamuya açık kitapların tam kapsamlı metinlerini içermektedir. Gutenberg projesindeki çalışmaların yazımı ve imla düzeltimi hala sanal gönüllüler tarafından sürdürülmektedir.

1995’te Palo Alto, California merkezli ve o sıralar yeni kurulmuş, kar amacı gütmeyen özel bir kuruluş olan “Impact Online” sanal gönüllülük fikrinin tanıtımını yapan ilk örgüttür. Böylece “sanal gönüllülük” tabirinin ilk kez Impact Online’ın kurucularından Steve Glikbarg tarafından kullanılmış olduğu ileri sürülmektedir. Bu yeni girişim “Sanal Gönüllülük Projesi” olarak isimlendirilerek internet sitesi de 1997’nin başlarında kullanıma açılmıştır. Daha sonraki yıllarda “Sanal Gönüllülük Projesi” Austin’deki Texas Üniversitesi’nde yer alan Charles A. Dana Merkezi’ne taşınarak Impact Online isminin yerini “VolunteerMatch” ismi almıştır. Günümüzde volunteerMatch sitesi en fazla kullanıcısı olan sanal gönüllülük sitelerinden biri olarak anılmaktadır (Cravens ve Ellis, 2014, s. 4). Bu proje kapsamında günümüze kadar kullanıma açılan sanal gönüllülük programlarının listesi derlenmiştir. Aynı zamanda bu programlar arasından başarı oldukları düşünülenlerin nasıl bir yöntem izlediklerine dair

raporlar da proje kapsamında yayımlanmaya ve yeni sanal gönüllülük girişimlerine öncülük etmeye devam etmektedir.

2.3.3. Sanal gönüllülüğün sağladığı faydalar

Gönüllü organizasyonların, kar amacı gütmeyen örgütlerin, sivil toplum kuruluşlarının, girişimcilerin ve hatta bireylerin sanal gönüllülüğe dahil olması için oldukça fazla neden bulunmaktadır. Bu nedenleri örgütsel ve bireysel nedenler olarak iki grupta incelemek sanal gönüllülüğün getirdiği faydaları anlamak açısından önem arz etmektedir.

Sivil toplum kuruluşları, kar amacı gütmeyen organizasyonlar, kar amacı güden organizasyonlar, kamu kuruluşları vb. için sanal gönüllülüğün sağladığı çeşitli örgütsel faydalar bulunmaktadır. Öncelikle bu örgütler için tanınırlık ve bilinirliğin oldukça önemli olduğu ileri sürülmektedir. Bu nedenle bu kuruluşlar arasında basında yer alma ve fon yaratma için sürmekte olan rekabet giderek yoğunlaşmaktadır. Dışarıya nasıl bir imaj verdikleri de şimdiye kadar hiç olmadığı kadar da önemli bir hale gelmektedir. İnternet dolayısıyla sanal gönüllülük, belirli bir kitleye örneğin belirli yetenekleri olan insanlara veya belirli demografik özelliklerdeki insanlara hızlı bir şekilde ulaşabilmeyi mümkün kılmaktadır. Böylece organizasyonlar geleneksel yoldan ulaşamadıkları potansiyel gönüllülere çevrimiçi yollarla ulaşarak tanınırlıklarını daha da önemlisi destekçi sayılarını arttırabilmektedir. Ayrıca bir organizasyonun gönüllülerini dâhil etmede ve destekleme de mesaj göndermesi gönüllülerine o organizasyonun ne kadar modern ve etkili bir organizasyon olduğu algısını da yaratmaktadır (Cravens ve Ellis, 2014, s. 6).

Dahası eğer organizasyonun gönüllüleri ülkenin hatta dünyanın her yerinden insanlardan oluşmaktaysa organizasyonun çevrimiçi görev seçeneğinin olması bu insanların hizmetinden faydalanabilmek için en iyi yol olduğu öne sürülmektedir. Çünkü sanal gönüllülük, ev sahibi organizasyonların ihtiyaçları çerçevesinde gönüllü olarak bir araya gelmek isteyen insanların çıkarlarını eşleştirerek gönüllüğü kolaylaştırmaktadır. Avrupa Birliği (AB) Gönüllüleri Çevrimiçi Gönüllülük Hizmeti buna örnek olarak gösterilmektedir (UNV, 2011, s. XXII). Amichai-Hamburger'e (2008, s. 557) göre çevrimdışı dünyayla karşılaştırıldığında nitelik olarak birbirinden oldukça farklı gruba çevrimiçi ortamda ulaşmak daha kolaydır hatta bu sayıya çevrimdışı dünyada ulaşmak pek de mümkün görünmemektedir. Sanal gönüllülük

imkân dâhilinde daha fazla sayıda ve daha farklı insan gruplarına ulaşmaya olanak sağlamaktadır. Üstelik bu durum, yaşlılar ya da engelli insanlar gibi geleneksel oluşumlarda gönüllü olamayan insanları da kapsamaktadır. Ek olarak yaşı 30'un altında olan kitle interneti ve çevrimiçi teknolojileri kullanmaya diğer yaş gruplarından daha fazla meyilli olduğu için internet, organizasyonların genç gönüllülere ulaşmalarındaki zorluğu çözen bir araç olarak da kullanılmaktadır. İnternet ve sosyal medyanın kullanımıyla, organizasyonlar yeni fırsatların duyurusunu daha büyük bir hedef kitlesine yapabilmekte ve insanların her an her yerden iştirak edebileceği çevrimiçi gönüllülük inisiyatifleri geliştirebilmektedirler.

Gönüllüleri sanal olarak yönetmek, örgütlere hem gönüllü etkinlikleri hem de gönüllü etkileşimi için daha kolay ve geniş imkanlar sunmaktadır. Tüm belgeler - istatistikler, toplanan bağışlar, değerlendirmeler- dahil olan herkesle kolayca paylaşılmaktadır. Ayrıca bir organizasyon bu paylaşımları, etkinlikleri ve tartışmaları yaparken elektronik mesajlardan, anlık mesajlardan, fotoğraflardan, blog yazılarından, sohbetlerin kaydından ve videolardan oluşan geniş bir arşive de sahip olmaktadır. Dahası gönüllü kaynakları yöneticisi, gönüllülerle bilgi paylaşımında herhangi bir limit ya da kısıtlamaya maruz kalmamaktadır. Örneğin; gönüllülük sözleşmelerinin çıktısı alınmak yerine bu sözleşmeler çevrimiçi olarak paylaşılmaktadır. Bu belgelerin güncellenmesi çıktı alınmış şekliyle çok daha kolay ve hızlı bir şekilde gerçekleşmektedir. Ek olarak gönüllülere ulaştırmada da fiziksel ya da zamansal engellerin çok daha az olduğu ifade edilmektedir. Böylece tüm belgeler çevre dostu olan bu yöntemle çıktı alınmadan gönüllü çalışanlara ulaştırılabilmektedir (Cravens ve Ellis, 2014, s. 6 - 7). Gönüllüler ile proje yürütücüleri arasındaki coğrafik uzaklı sanal gönüllülük faaliyetlerinde bir engel teşkil etmemektedir. Hatta gönüllüler ile proje yürütücüleri farklı zaman dilimlerinde dahi olsalar çevrimdışıyken iletişim imkanı sunan (anlık mesaj, elektronik posta vb.) gibi araçlarla kendilerine uygun bir zaman yaratarak proje üzerinde çalışmaya ve iletişimlerini sürdürmeye devam edebilmektedirler (Amichai-Hamburger, 2008, s. 553).

Olumlu pekiştirme gönüllülerin verimliliğini etkileyen bir unsur olarak görülmektedir. Sanal gönüllülük siteleri tasarlayanlar olumlu bir pekiştirme aracı olarak sistematik geri bildirim girişini mümkün kılan bir mekanizma tasarlayabilmektedirler. Gönüllülük gruplarında sistematik bir geri bildirim sisteminin gönüllülerin daha uzun süre ve daha verimli bir şekilde katkıda bulunmalarında önemli bir rol oynadığı ileri sürülmektedir. Projenin internet sitesinde gönüllülerin gösterdikleri çaba ve işlerin

düzenli bir şekilde sergilenmesi diğer gönüllüler için bir rol model oluşturarak tüm gönüllüler için bir motivasyon unsuru olarak işlev görebilmektedir.

Sonuç olarak örgütler; üye kaydetme, örgütlenme, farkındalık yaratma, kaynak bulma, karar mercilerine ulaşma ve tüm paydaşlarla iletişim kurma, potansiyel gönüllülere ulaşma gibi eylemlerini çevrimiçi ortamlarda gerçekleştirebilmektedir. Kocabaş gönüllü kuruluşların, başta internet olmak üzere yeni teknoloji ve gelişmeleri yakından izlemeleri ve çağın gereklerine uygun şekilde onlardan en üst düzeyde yararlanmaya çalışmalarının onlar için oldukça kiritik bir önemde olduğuna dikkat çekmektedir.

Sanal gönüllülük faaliyetlerinin gönüllülere bireysel olarak sağladığı faydalara gelince; öncelikle sanal gönüllülük geleneksel gönüllülüğe katılmayı zor bulanlara, fiziksel engeli olanlara, seyahat engeli olanlara ve evden çıkamayan ya da çalışma programı bu duruma uygun olmayan insanlara katılım fırsatı sağlamaktadır. Birleşmiş Milletler Gönüllülerine (2011, s. XXII) göre yeni iletişim teknolojilerinin ve sanal gönüllülüğün ortaya çıkması pek çok insana bu tip faaliyetlere ilk kez katılma olanağı vermektedir. İnternet bir bilgiye ulaşım aracı olarak; bir takım özel ihtiyaçları olan insanlar için bilgiye ulaşımı kolaylaştırarak bunu mümkün kılmaktadır. Özellikle sanal gönüllülük, bir nedenle katılım dışı kalmış insanlar (engelliler, coğrafi olarak uzak ve ıssız yerlerde yaşayanlar, ev sorumluluklarının baskısı altında olanlar veya kısıtlı imkanları olanlar) için yeni fırsatlar yaratmaktadır (Amichai ve Hamburger, 2007, s. 549).

Çevrimiçi gönüllülük, katılımcıların gönüllü çalışma programlarını kendi ihtiyaçlarına ve yaşam koşullarına uyarlamalarına da imkân vermektedir. Bu esnekliğin özellikle gönüllülük projelerine katılmaya istekli olan ancak ayıracak zamanı kısıtlı olan insanlar için oldukça kullanışlı bir özellik olduğu belirtilmektedir. Günümüzde sanal gönüllülük faaliyetlerinde bir talep artışı yaşanmaktadır. İnsanlar kısa süreli hiçbir taahhüt gerektirmeyen faaliyetlere düşkün olmaya eğilimine yönlendiren birçok unsur olduğu düşünülmektedir. Bu unsurlardan en etkilisinin insanların giderek artan meşguliyetleri ve öngörülemez yaşam biçimleri olduğu iddia edilmektedir. (Browne, Jochum ve Paylor, 2013, s. 30).

Birçok web sitesi gönüllülerine geniş bir aralıkta internet yoluyla katkıda bulunabilecekleri görev fırsatları sağlamaktadır. Sanal gönüllülük kişilere, amaçlar arasında ya da kişilerin o anki ilgisine bağlı olarak faaliyet sınıfları arasında değişim

yapabilme esnekliği sunmaktadır. Hatta nerede, ne zaman ve nasıl katılmak istediğini kontrol edebilmesini de olanaklı kılmaktadır. Özesmi (2013, s. 90-93) sosyal ağlar ve sosyal medyanın, gönüllülerin, örgütlü sivil toplum kuruluşlarının yanı sıra kendi inisiyatiflerini başlatmalarına ve kendi aralarında örgütlenmelerine de olanak tanıdığına dikkat çekmektedir. Özçağdaş'a (2013, s. 90-93) göre Bilgisayarlar, cep telefonları ve diğer iletişim araçlarının da yardımıyla, bireyler toplumsal sorun olarak gördükleri konularda klasik anlamda herhangi bir örgüt kurmaya ihtiyaç hissetmeden hızla sanal ortamda örgütlenmekte ve savundukları davalarına destek bulmaktadırlar.

İnternet aracılığıyla gönüllülük, insanlara kendileriyle ilgili daha fazla şey keşfetme ve kişiliklerinin farklı yönlerini ifade edebilme fırsatını vermektedir. Kişiler yüzyüze iletişimde bu eylemleri gerçekleştirirken daha fazla zorlanabilmektedirler.Şu bir gerçek ki internet kişilerin birbirlerini fiziksel özelliklerinden çok karakter özellikleriyle değerlendirdikleri bir alan olarak varolmaktadır. . Daha da önemlisi internet ortamında kişiler birbirleri hakkında projelere olan katkıları ile fikir edinmektedirler. Gönüllülük bağlamında psikolojik engeller nedeniyle diğer insanlarla ilişki kuramayan kişiler sanal gönüllülük projeleri aracılığıyla ilişki kuracak cesareti bulmaktadırlar. Hatta sanal gönüllülüğün insanların sosyal ketlenmelerini ve sosyal anksiyetelerini yenmeleri için bir fırsat verdiği de ileri sürülmektedir. Çünkü internette anonim olarak sörf yapabilmek; internet kullanıcılarına kendilerini oldukça güvende hissettirmektedir. Anonimlik insanlara fikirlerini ve hislerini bir kısıtlama olmadan ifade etme fırsatını sunmaktadır. Bu kısıtlamanın özellikle yüz yüze gerçekleşen gönüllülükte daha fazla olduğunu söylemek mümkündür (Amichai - Hamburger, 2007, s. 548).

Sonuç olarak hem örgütsel hem bireysel bağlamda sanal gönüllülük, gönüllülüğün belli bir mekâna ve zamana bağlı olma gereksinimini ortadan kaldırarak gönüllü katılımın esnekliğini ve özgürlüğünü büyük oranda arttırmaktadır.

2.3.4. Sanal gönüllülüğün zorlukları ve dezavantajları

Sanal gönüllülüğü kendi bünyelerine yeni dahil etmiş organizasyonlar siber uzayın doğasında mevcut olan zorluklarla yüzleşmek durumunda kalmaktadır. Cravens ve Ellis (2014, s. 8 - 9) bu zorlukları şu başlıklar altında gruplanmaktadır:

- Fazla bilgi yüklemesi.
- Çevrimiçi görevlerin gerçek zaman talep ettiğinin göz ardı edilmesi.

- Senkronize iletişim araçları nedeniyle(anlık mesaj, canlı sesli ya da görüntülü görüşme) zamanın gönüllünün kendi yaşamına uygun olarak kullanması sürecinin değişmesi.
- Çevrimiçi iletişim araçlarının bir çoğu hala metin ağırlıklı olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla bu yolla iletişim kuran kişiler kendileriyle ilgili kimlik, milliyet, dış görünüş, yaş gibi bilgileri kolaylıkla saklayabilirler ya da değiştirerek sunabilmektedirler. Sanal gönüllüler için değerlendirme öncelikli olarak hizmetlerini nasıl sundukları ve yazılı iletişim becerileri üzerinden yapılmaktadır. Ancak canlı görüşme teknolojisi ile yüz yüze iletişimi yeniden yükselen bir değer haline gelmektedir.
- Teknoloji okur yazarlığı ve okuryazarlık becerisi sanal gönüllülük için oldukça fazla önem arz etmektedir. Çevrimiçi canlı görüşme giderek yaygınlaşmasına rağmen internet ortamında hala ağırlıklı olarak metinsel iletişim kullanılmaktadır.
- Ağsal teknolojilerin bu kadar sık değişiyor olmasına kullanıcılar uyum sağlamakta zorlanmaktadırlar.
- Teknolojinin de zaman zaman kesintiye uğraması. Kopan bağlantılar, çöken sistemler gibi sorunlar sanal gönüllüleri ulaşılamaz hale getirmektedir.

Bu zorlukların yanı sıra gönüllüler kendilerini çalıştıkları örgütten ayrı ve geleneksel gönüllülerden daha değersiz hissederek çalışma motivasyonlarını kaybedebilmektedirler. Browne, Jochum ve Paylor'a (2013, s. 40) göre sanal gönüllülük faaliyetlerini gerçekleştirenler organizasyonla ve diğer gönüllülerle yüz yüze bir ilişkiden yoksun kaldıkça ve ürettikleri etkiyle direkt temasta bulunamadıkça organizasyonlar gönüllülerin tatminsizliklerinin zorluğuyla, dolayısıyla gönüllülüğe bağlılıklarının etkilenmesi durumuyla karşı karşıya kalabilmektedir.

Ayrıca gönüllülü örgütler; yarattıkları etkiyi, toplumdaki fiili sonuçları veya işlerin ekonomik değeri yönünden inceleyebiliyorken, sanal gönüllülük uygulayan kurumlar etkiyi kanıtlamakta zorlanabilmektedir. Browne ve arkadaşlarının (2013, s. 49) ifadesine göre tesirin ölçüsü faaliyetin türüne bağlı olarak değişmektedir. Bağış toplama kampanyası gibi bazı girişimler için gelen neticeler çabuk hesaplanabilmektedir fakat bir Facebook sayfası beğenmeye benzeyen diğer eylemler daha zorlayıcıdır. Çünkü beğenilerin sayısı artsa bile, organizasyon, hak sahipleri üzerindeki gerçek etkisini bu yolla ölçümleyememektedir. Bazı mikro-eylemler bir

elektronik postayı yönlendirmek gibi basit ve bitirmesi çabuk olduğundan, gönüllüler organizasyonu eylemin bitişiyle ilgili bilgilendiremeyebilmekte ve böylece tesiri ölçmek iyice zorlaşmaktadır.

Sanal gönüllülük uygulamalarını bünyesine dahil eden organizasyonların, sosyal medya ve yeni teknolojileri idare etme bilgisi hakkındaki anlama eksikliği, girişimlerin yaratılmasındaki zorlu görevlerini etkilemektedir. Aynı biçimde, sanal gönüllülük yoluyla verilen kullanıma uygun, anlamlı faaliyetler yaratabilmek organizasyonlar için güç olabilmektedir. Ek olarak, organizasyonlar gönüllüler üzerinde azalan denetimden ötürü topluma karşı itibarlarını kontrol etmekten yoksun olabilmektedir. Özellikle çevrimiçi faaliyetler anlık ve hızlı hareket ettiğinden geniş kitlelere çabuk ulaşmaktadır ve bu süreçte organizasyon olan bitenin farkında olmayabilmektedir.

İnternet kullanıcılar için zorluk olarak düşünülen tüm unsurlar dolaylı olarak sanal gönüllülük uygulamalarını da etkilemektedir. İnternetin hala herkes için erişilebilir olmaması ve birçok insanın hala bu tür faaliyetlerle meşgul olmak için yeterli teknolojik bilgiye sahip olmaması bu tür bir zorluğa örnek teşkil etmektedir. Bunun yanı sıra; kullanıcılar için siber uzayın bilinmezliği ve değişkenli de korkutu olabilmektedir. Örneğin sanal gönüllülük uygulamaları kullanıcılarının şahsi verilerinin ifşa olması ihtimali de önemli bir risk olarak düşünülmektedir.

Sanal gönüllülük faaliyetleri; internetin araçlarının bir yandan sosyal sorunlara dair bilinç yaratırken, etkili bir sosyal değişim yaratma arzusu esinlemediği yönünde eleştirilerine de maruz kalmaktadır. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri'ne (2011, s. 28) göre bireyler uzaktan yardımseverlik yapabilmekte ancak bir dava için gerçek bir fedakârlıkta bulunmak istemeyebilmektedir. Yani sanal gönüllülük bunun da ötesinde toplumsal değişimi üretmek için hayati önem taşıyan ve geleneksel gönüllülükte vücut bulan, ruhun cömertliğinden kopuk olarak görülen bireysellik ve tüketim eğilimli yeni akımın da temsilcisi olarak algılanabilmektedir. Toplumsal alanda çalışan uzmanlar daha da ileriye giderek, sanal gönüllülüğün sosyal sorunlara ciddi anlamda yönelmiş kişilerin işlerini tehdit eden bir toplumsal angajman sanrısı yarattığını iddia etmektedirler (Browne, Jochum ve Paylor, 2013, s. 63).

2.3.5. Sanal gönüllüler

Tüm yaş gruplarından interneti bağımsız olarak kullanabilen ve sunabilecek belirli bir yeteneği olan insanlar sanal gönüllü olabilmektedir. Bu insanlar birbirinden çok farklı eğitim düzeylerinden, iş tecrübelerinden, coğrafyalardan ve etnik kökenlerden gelebilmektedir. Birleşmiş Milletler sanal gönüllülük servisinin 2004 yılında yaptığı bir analiz; sanal gönüllülerin %40'ının Afrika, Asya, Güney Amerika ve Doğu Avrupa gibi gelişmekte olan yerlerden olduğunu ortaya koymaktadır. Cravens ve Ellis (2014, s. 5) her organizasyon farklı demografilere sahip sanal gönüllülerden oluşmaktadır ve bu da sanal gönüllünün kim olduğuyla ilgili bir genelleme yapılamayacağını göstermektedir.

2.3.6. Sanal gönüllülük uygulamaları

Sanal gönüllülük üzerine çalışan araştırmacılar; sanal gönüllülük kavramının internet kadar eski olduğunu ileri sürmektedirler. Sanal gönüllülük uygulamaları; sosyal medya, web siteleri ve mobil uygulamalar olmak üzere üç farklı alanda gerçekleşmektedir. Ancak bu mecra farklılıkları sanal gönüllülük uygulamalarının sınıflandırılmasında bir rol oynayamayacak kadar iç içe geçmiş şekilde kullanılmaktadır. Bir sanal gönüllülük uygulaması hem web sitesi, hem mobil uygulama hem de sosyal medya üzerinden gerçekleştirilebilmektedir. Yani websitesi olan bir uygulama aynı zamanda diğer mecralara da uyarlanmış halde bulunabilmektedir. Bu noktada önemli olan hedef kitlenin yani kullanıcının hangi ortam üzerinden sanal gönüllülük yapmayı tercih ediyor olmasıdır. Yine bir kullanıcı sanal gönüllülük için bu farklı mecraları hepsini de kullanabilmektedir. Dolayısıyla uygulamaları mecralara göre sınıflandırmak çok doğru bir yaklaşım olmamaktadır. Bu bölümde değinilecek sanal gönüllülük uygulamaları kronolojik ya da uygulandığı ortama göre bir sınıflandırma içinde değil; yaygınlık, bilinirlik ve uygulama alanındaki çeşitlilik gibi özellikleri göz önüne alınarak açıklanmaya çalışılmaktadır.

Sanal gönüllülüğün en yaygın olan uygulamalarından biri; çeşitli görevlerin bir web sitesi aracılığıyla kategorize edildiği sanal gönüllülük siteleri olduğu bilinmektedir. Bu sitelerde çeviri, araştırma, metin oluşturma, tasarım gibi görevler kategorize edilip bu alanlarda ihtiyaç duyulan görevler başlıklar altında sanal gönüllülere sunulmaktadır. Siteye üye olan kullanıcı kendi yetenekleri doğrultusunda bu başlıklarda güncellenen duyurular ve talepleri takip ederek göreve talip olmaktadır. Bundan sonraki süreç projenin kendi sınırlılıkları doğrultusunda gerçekleşmektedir. Yani bir ihtiyaç sahibi ile

ihtiyacı çözebilecek olan kişiler bu siteler aracılığıyla eşleştirilmiş olmaktadır. Bu eşleştirme bir çevrimiçi görev için olabileceği gibi duyurusu sadece internet üzerinden olan çevrimdışı görevler için de gerçekleşmektedir. Hatta bazı durumlarda her iki görev çeşidi de aynı site içinde ilan edilebilmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus sanal gönüllülük kavramının genelde çevrimiçi ortamda gerçekleşen gönüllülük faaliyetleri için kullanılıyor olmasıdır. Ancak bazı araştırmacılar bu görevler için “bir kısmının” ifadesini de kullanmaktadırlar. Çevrimiçi görevlerin kategorize edildiği sanal gönüllülük uygulamalarının en bilinen örneklerinden biri; Birleşmiş Milletler’in çevrimiçi gönüllülük programı sitesi www.onlinevolunteering.org’dur. 2000 yılında başlayan program STK’ları, hükümetleri ve Birleşmiş Milletler örgütlerini, interneti kullanarak gönüllü olmak isteyen gönüllülerle bağlantıya geçirmektedir. 170 ülkeden (yüzde 62’si gelişmekte olan ülkelerden olmak üzere) 10.000 gönüllü her yıl yaklaşık 15.000 çevrimiçi görev tamamlamaktadır. Bu gönüllüler arasında sadece profesyoneller yok, aynı zamanda öğrenciler ve emekliler de bulunmaktadır. Kadınlar tüm katılımcıların yüzde 55’ini oluşturmaktadır. Çevrimiçi gönüllülük kalkınma organizasyonlarının kapasitesini arttırırken, aksi takdirde buna fırsat bulamayacak pek çok insanın kalkınmaya katılmasına da alan sağlamaktadır (UNV, 2011, s. 27). Bir diğer örnek ise 1995 yılında Impact Online olarak çıkan ve "sanal gönüllüler" fikrini geliştiren bugün VolunteerMatch adıyla bilinen sitedir. (<http://www.volunteermatch.org>). Bu site az önce de değindiğimiz gibi hem çevrimiçi hem de çevrimdışı gönüllülük görevlerini içermektedir. Dolayısıyla gönüllülüğün nasıl gerçekleşeceği yine kullanıcının tercihi doğrultusunda olmaktadır. İdealist, Sparked.com, Help From Home, DoSomething.org, GozAround, Catchafire, Crowd4U, WorldWide Volunteering bu şekilde hizmet veren sanal gönüllülük sitelerinin yaygın kullanılan örnekleri olarak kabul görmektedir.

İnternet doğası gereği coğrafi sınırları ortadan kaldırmaktadır. Dolayısıyla sana gönüllülük sitelerinin tasarımı hangi ülkeye ait olursa olsun evrensel olarak ulaşılabilirlik özelliği de taşımaktadır. Bu da yine sanal gönüllülüğün potansiyelini arttıran bir unsur olarak işlev görmektedir. Bu noktada engel teşkil edebilecek tek unsurun dil olduğu öne sürülmektedir. Bu sitelerin çoğu evrensel olarak ulaşılabilirliklerine rağmen ağırlıklı olarak İngilizce dilinde tasarlanmaktadır. Ancak birden fazla dil seçeneği olan siteler de (genellikle bu seçenekler; İspanyolca, Almanca ve Fransızcadır) bulunmaktadır.

Bu tür sanal gönüllülük uygulamalarının Türkiye'deki örnekleri ise; TC Gençlik ve Spor Bakanlığı'nın sitesi <http://gencgonulluler.gov.tr>, <http://www.tatuta.org>, dijitalgönüllüler, <http://www.gelecekdaha.net>'dir. Genç gönüllüler sitesi genellikle çevrimdışı görevler için eşleştirme hizmeti vermektedir. WWOOF'da olduğu gibi Tatuta'da da organik tarım gibi spesifik bir alanda eşleştirme hizmeti sunan bir sitedir. Görevlerin çevrimiçi olduğu dijital gönüllülerde gönüllüler, kendi yetenekleri ve ilgi alanları doğrultusunda tasarım ve çeviri gibi hizmetlerle özellikle kar amacı gütmeyen kuruluşları ve STK'ları desteklemeyi amaçlamaktadırlar. Gelecek daha net sitesinde ise; Türkiye'deki gençlerin doğru eğitim, meslek ve hayat seçimleri yapmalarını sağlayacak bilgi, beceri ve bağlantılara sahip olabilmelerine olanak sağlayan fırsatlar sunulmaktadır. Sonuç olarak tasarımı Türkiye'den olan sanal gönüllülük uygulamaları daha ziyade çevrimdışı görevler için eşleştirme şeklinde gerçekleşmektedir. Evrensel örnekleriyle kıyaslandığında gerek sanal gönüllülük görevleri gerekse kullanıcı sayıları açısından oldukça yetersiz bir profile sahip oldukları ifade edilmektedir. Ancak daha öncede değindiğimiz gibi sanal gönüllülük siteleri internet dolayısıyla evrensel olarak ulaşılabilir oldukları için bu Türkiye'deki potansiyel sanal gönüllüler için kesin bir engel teşkil etmemektedir. Türkiye'deki bir kullanıcı dünyadaki diğer kullanıcılar gibi istediği an mevcut sanal gönüllülük sitelerine üye olup katkıda bulunabilmektedir.

Bir diğer sanal gönüllük faaliyetiş crowdsourcing olarak bilinen kitle kaynaklı çalışmalar olarak uygulanmaktadır. Bu kaynaklar belirli konularda sınırlanmış olabileceği gibi kendi içinde sınıflandırılmış daha genel bilgilerden de oluşabilmektedir. En bilinen örneği Kaplan ve Haenlein (2010, s. 112) yaptıkları çalışmada sosyal medya ağlarının alt gurubu olarak sınıfladıkları Wikiler, bloglar, forumlar ve içerik paylaşım siteleridir. Wikiler, blog sayfalarıyla benzerlikler gösterse de, bloglardan farklı olarak birden fazla yazar katkı sunmaktadır. Bloglarda, okuyucular yazarın sayfasına yorumlarını gönderebilmektedirler, ancak içerikte herhangi bir değişiklik yapmaları mümkün olamamaktadır. Wiki sayfalarında ise, kullanıcılara metin üzerinde değişiklik yapabilme olanağı sağlanmakta ve herkesin yazar olması başarılmaktadır (Aytekin, 2011, s. 9). En bilinen örneği; Larry Sanger ve Jimmy Wales tarafından 15 Ocak 2001 yılında kurulmuştur. Özgür Ansiklopedi sloganı ile kurulan Wikipedia'nın içeriğini kullanıcılar geliştirmektedir. Sürekli değişiklikler yapıldığı için hiçbir zaman sona ermeyecektir. Gelir amacı gütmeyen Wikimedia Vakfı tarafından yönetilen siteyi farklı kılan özgün olması ve reklam barındırmamasıdır. Bugün artık internette ne aranırsa

aransın bir Wikipedia sonucu ile karşılaşmaktadır Wikipedia, yapılan araştırmalara göre en çok ziyaret edilen 6.sitedir ve bugünkü değerinin 5 milyar dolar olduğu belirtilmektedir (Güney, 2015, s. 12). İçerik paylaşım siteleri ise bireylerin sadece içerikleri tüketen değil, aynı zamanda web içeriğinin üretimine katkıda bulunan bireyler olmalarını mümkün kılmaktadır. Bu sayede milyonlarca insan kendi videolarını ya da fotoğraflarını üreterek içerikleri paylaşmaktadır (Anderson, 2007, s. 48).

Blog, içerik paylaşım sitesi veya wikiler; paylaşımın yapıldığı ortam nasıl adlandırılırsa adlandırılısın bu noktada önemli olan bu alanların sanal gönüllüğün amaçlarına uygun şekilde kullanılıp kullanılmamasıdır. Araştırmacılar ilk örgütlü sanal gönüllülük uygulamasının 1971 yılında başlayan ve bir kitle kaynaklı çalışma olan Gutenberg Projesi olduğunu ileri sürmektedirler. Sanal gönüllülük kapsamına giren kitle kaynaklı uygulamaların örnekleri şunlardır: Ücretsiz açık kaynak yazılım hareketi(FOSS), 2001’de başlayan bir proje olan clickworker (<https://www.clickworker.com>), ushahidi (<https://www.ushahidi.com>), ortak haritalama sistemi olan netsquared (<http://www.netsquared.org>) kitle kaynağın yaygın ve etkili kullanılan örnekleri olarak kabul görmektedir. Bir diğer örnek ise; 11 ülkeden 22 çevrimiçi gönüllü desteklenen UNESCO Dünya Mirası Ormanlar programıdır. Birleşmiş Milletler Gönüllüleri’ne (2011, s. 28) göre gönüllüler araştırma yaparak, bilgileri analiz edip özetleyerek ve haritalar çıkararak Dünya Mirası Ormanlar Durum Raporu’na katkıda bulunmaktadırlar ve Dünya Mirası Ormanlarla ilgili veritabanları oluşturmaktadırlar. Türkiye’deki uygulamalara verilebilecek örneklerden biri; Türkiye’nin gönüllü kuş gözlemcilerinin katkılarıyla kuş gözlem verilerinin toplandığı ilk vatandaş bilimi projesi olan ve 2001 yılında kurulan www.kusbank.org’dur. Erciyes Üniversitesi ve Doğa Derneği işbirliği ile kurulan KuşBank, 13 yıl içerisinde gönüllü kuş gözlemcilerinin girdiği verilerle, kuşların korunması için pek çok raporun ve bilimsel yayının çıkmasını mümkün kılmıştır. 3000’e yakın gönüllünün topladığı veriler bu veri tabanına işlenerek çok önemli bir sosyal ve ekolojik fayda sağlanmıştır ve hala sağlanmaya devam etmektedir (Özesmi, 2013, s. 96). Türkiye’deki bir diğer uygulama ise; Boğaziçi Üniversitesi’ndeki görme engellilere yönelik internet Kütüphanesi’dir. Uygulamada çeşitlilik gösteren bir diğer örnek ise Türkiye dahil dünyanın 36 ülkesinde kullanılmakta olan Zumbara’dır. Zumbara para yerine zamanın kullanıldığı, kişilerin başkalarına sundukları gönüllü hizmetlere karşılık para yani zaman kazandığı bir alternatif ekonomik model, bir topluluk olarak tanımlanmaktadır. Gönüllüleri eşleştiren

sitelere benzer bir özellik gösteren Zumbara; takas yoluyla gönüllüğü motive etmesi ve karşılıklılık özellikleriyle eşleştirme sitelerinden farklılaşmaktadır.

Cravens ve Ellis'e (2014, s. 33) göre kitle kaynak bir sanal gönüllülük formudur ve internetin kendisi kadar eskidir. Herkesi katılmaya ya da tamamlamaya davet eden bu kavram daha bir gönderi kadar basit olabilir veya daha karışık görevler de içerebilmektedir. Kitle kaynaklı çalışma olarak gerçekleşen sanal gönüllülük uygulamaları örneklerinden de anlaşılacağı gibi kullanıcılar kimi zaman belirli bir konunun profesyonelleri olabilir veya o konuya sadece ilgi duyan kişilerden de oluşabilmektedir. Özellikle doktorluk, avukatlık, mühendislik gibi meslek gruplarındaki kişiler ihtiyacı olanlara bu kanalları kullanarak danışmanlık hizmeti vermektedirler. Sınır Tanımayan Mühendisler, sınır tanımayan doktorlar, Creatives Without Borders, Translators Without Borders, bu oluşumlara örnek olarak gösterilmektedir.

Bloglarda sanal gönüllüler bir konu hakkında metinsel veya görsel veri paylaşımında bulunabilmektedirler. "İnsanlar kendileri için önem taşıyan davalara katkı sağlamak için sosyal medyayı giderek daha çok kullanmaktadır. 15 Ekim'de kutlanan Yıllık Blog Hareket Günü'nde yüzlerce blog yazarı, kamu yararını ilgilendiren konularda fikir paylaşımında bulunmak için çevrimiçi olarak - Blog Action Day - buluşmaktadır (UNV, 2011, s. 29). Yine içerik paylaşım siteleri de eğitim ve uzmanlık videolarının paylaşıldığı ortamlardır. Forumlarda da kullanıcılar yine birbirlerine genellikle metinsel iletişim yoluyla danışmanlık hizmeti sunmaktadırlar.

Bir diğer sanal gönüllülük uygulaması ise internetin sağladığı olanaklar ile bağış yapmaktır. Her tıkladığında bağış yapan arama motorları, web siteleri veya sanal alışveriş yapıldığında belirli bir yüzdesini kurumsal sosyal sorumluluk örneği olarak ihtiyaç sahiplerine ulaştıran ticari siteler ve kuruluşlar da bu kapsamda değerlendirilmektedir. Everyclick.com , Easyfundraising.org.uk, clicknow.org, justgivin.com, charitchoice.co.uk, goodsearch.com, Bmycharity.com, charitygiving.co.uk, shop.com, ebay.co.uk; arama motorlarından ise; benelab, goodserarch, search kindly, sleedo, The Eco Key en bilinen örneklerindedir. Türkiyede'de morhipo alışveriş sitesi alışveriş yapanların artan paralarını değerlendiren "yuvarla" sosyal girişimiyle TEMA, AKUT, UNICEF için bağış toplamıştır.

Mobil teknolojilerin gelişmesiyle birlikte sanal gönüllülük uygulamaları mobil uygulamalar olarak da kullanılabilir hale getirilmektedir. Danimarka merkezli Robocat şirketinin geliştirdiği Be My Eyes uygulaması hem internet sitesi olan hem de akıllı

telefonlarda kullanılan uygulaması olan bir sosyal girişimdir. Söz konusu uygulama ile amaçlanan ise, görme engelli insanların internet üzerinden yardım alabilmesini sağlamak şeklinde tanımlanmaktadır. Görme engelli bir kimse, ilginç bir durum ya da herhangi bir sorunla karşılaştığı anda, akıllı telefonunun kamerası aracılığıyla gönüllü kullanıcılardan yardım almaktadır. Uygulama kullanımından da anlaşılacağı üzere çift taraflı bir işlem gerektirmektedir. Kar amacı gütmeyen bu uygulamanın şu an aktif 396.000 gören, 31.000 görme engelli kullanıcı bulunmaktadır. Sitelerinde yaklaşık 190.000 çevrimiçi görevin tamamlanmış olduğu belirtilmektedir.

Toplumu ilgilendiren herhangi bir sorun veya konu hakkında ortak hareket edebilme yöntemi olan savunuculuk girişimi sanal gönüllülükte küresel inisiyatifler ve platformlar olarak karşılık bulmaktadır. Mayıs Temizleme Kampanyası, Uluslararası Kadın Hareketi Kampanyası ve Küresel Yoksulluğa Son Çağrı gibi küresel inisiyatifler bu alanın dikkat çekici uygulamaları olarak bilinmektedir. Gönüllülük temelli bu inisiyatifler, kamusal desteği seferber etmeye ve değişim yaratmaya yardım etmenin yanı sıra, gezegenin her köşesinden insanların fikir ve amaç alışverişinde bulunması ve katılım yoluyla daha kapsayıcı bir dünyanın parçası olması için fırsat sağlamaktadır (UNV, 2011, s. 54). Bu alandaki en çarpıcı uygulamalardan biri e-imza ve e-dilekçe faaliyetlerinin yürütüldüğü dünyanın en büyük imza kampanyası platformu change.org sitesidir. 196 ülkede 40 milyondan fazla Change.org kullanıcısı bulunmaktadır ve insanlar her gün yerel, ulusal ve küresel düzeyde yaşadıkları toplumu dönüştürmek için bu araçları kullanmaktadır. Change.org Eylül 2012'den beri Türkiye'deki insanlara hizmet vermektedir ve neredeyse 1,000,000 kullanıcıya ulaşmıştır. Sivil toplum kuruluşları ve bireyler böylece önemli savunuculuk faaliyetlerini change.org platformunu kullanarak yapma olanağına kavuşmaktadır (Özesmi, 2013, s. 96 - 98).

Gönüllülüğün tüm paydaşları (STK'lar, kar amacı gütmeyen örgütler, bireyler, şirketler, uluslararası siyasi örgütler, kamu kuruluşları, ulus-devlet kurumları vb) kendi web siteleri dışında sosyal medyanın Facebook, Twitter, Instagram, YouTube, LinkedIn gibi uygulamalarını gönüllülük faaliyetleri için kullanmaktadır. Gerek bir organizasyonun facebook sayfasını beğenmek, bir gönderisini paylaşmak veya profil fotoğrafını desteklemek için değiştirmek gibi uygulamalar da sanal gönüllülük kapsamında değerlendirilmektedir. Cravens ve Ellis'e (2014, s. 35) göre; bir gönüllünün bağlı bulunduğu organizasyonun logosunu profil fotoğrafı yapması ile üzerinde o logonun olduğu bir tişört giymesi arasında bir fark bulunmamaktadır. Sonuç olarak

sanal gönüllülük uygulamaları internetin imkan ve olanakları dahilinde çeşitlilik göstermektedir. Gönüllülüğün tüm paydaşları gönüllülük faaliyetlerini gerçekleştirirken bu uygulamaların birçoğundan faydalanmaktadır.

2.4 Gençler ve Gönüllülük

Üzerinde uzlaşılan bir gençlik tanımlaması olmamasına rağmen bir bireyin genç olarak nitelendirilmesinde kullanılan fizyolojik ve biyolojik yaş ve özelliklerinin yanı sıra sosyolojik özelliklerinin de bulunduğunu söylemek mümkündür. Kesgin (2014, s. 3) bu kriterlere göre gençlik dönemini; genellikle 15-25 yaş aralığını kapsayan, içinde bulunduğu toplumun alışkanlıklarını, değerlerini, tutumlarını ve inanışlarını öğrenme ve uygulama süreci olarak tanımlamaktadır. Ülkemizde ve dünyada gençlik çağı 14-30 yaş aralığında tanımlanmaktadır.

Gönüllü organizasyonlar katılımında gençleri diğer gruplara göre daha fazla önemsemektedir. Bunda gençlerin dinamik bir güç olarak sağlayacakları katkı, etkinlik ve verimlilik gibi kavramların etkisi olduğu ileri sürülmektedir. Palabıyık (2011, s. 94) gönüllülük oranlarının yüksek olduğu toplumlarda özellikle gençlerin buna katkısına vurgu yapmaktadır. Türkiye nüfusunun önemli bir kısmının genç olduğu gözönüne alındığında; topluma yön verme ve yeniliklere önülük etme güçlerinin de farkına varılmaktadır. Gençler gönüllü katılımı çoğaltacak ve sivil toplum anlayışını geliştirecek bir unsur olarak görülmektedir. Dolayısıyla nüfusun kayda değer bir bölümünü oluşturan gençlerin gönüllü katılımının düşük olmasının tüm toplum için önemli bir kayıp olduğu ileri sürülmektedir.

Gençler, gönüllülük aracılığıyla bu faaliyetlerden faydalanan kişilerin yaşam kalitesini yükseltirken kendi kişisel gelişimlerine de katkı sağlama olanağı bulmaktadırlar. Gençler, gönüllülük aracılığıyla yeni bir sosyal çevre edinmekte veya içinde buldukları toplumda saygı görür hale gelmektedirler. Bu gençler için ideal bir gençlik politikası olarak sosyal içerilmeyi ve katılımı da mümkün kılmaktadır. Başkalarına yardım etmek, inandığı bir şeyi desteklemek ve üzerine düşen sorumluluğu yerine getirmek de gençlerin özgüvenin arttıran eylemler olarak görülmektedir (Kurt, 2011, s. 55). Bunun yanı sıra gönüllülük gençlerin istihdamında da kritik bir rol oynamaktadır. Gençler üzerine Birleşmiş Milletler Gönüllüleri'nin yapmış olduğu bir araştırmaya göre genç gönüllülülerin iş bulma olasılığı artmaktadır. Bağcı (2013, s. 48)

gençler için gönüllülüğü; kişisel gelişimlerine katkıda bulunurken, aynı zamanda yaşadıkları toplum üzerinde değişim ve olumlu bir etki yarattıkları çift yönlü bir yol olarak tanımlanmaktadır. Dolayısıyla gençlerin gönüllü katılımı hem toplumda ekonomik ve sosyal kalkınmanın gerçekleşebilmesi için hem de gençlerin kendi gelişim süreçleri için kritik bir önem arz etmektedir.

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veriler ve toplanması ve son olarak da verilerin işlenmesi ve yorumlanması konusunda bilgilere ayrı başlıklar halinde yer verilecektir.

3.1. Araştırma Modeli

Araştırma modeli, “(...) araştırma amacına uygun ve ekonomik olarak verilerin toplanması ve çözümlenebilmesi için gerekli koşulların düzenlenmesi” olarak tanımlanmaktadır (Selltitz, Jahoda, Deutsch ve Cook 1959’dan aktaran Karasar, 2012: 76). Bu koşulların düzenlenmesinde iki temel yaklaşım vardır. Bunlar: tarama ve denemelerdir.

Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekilde betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır. Araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne, kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır. Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacıyla evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 1998, s.77). Tarama modelleri, örnekleme yoluyla evren hakkında kestirimlerde bulunma ve genellemeler yapma amacını gütmektedir. Bu model özellikle evrene ilişkin eğilimlerin belirlenmesinde yararlı olduğu için olabildiğince geniş bir örneklemden veri toplanır (Şimşek, 2013, s.92).

Yapılan bu araştırmada üniversite öğrencilerinin sanal gönüllülük algısı ve sanal gönüllülük katılım davranışlarını var olduğu şekliyle betimlemek amaçlandığından araştırma modeli olarak genel tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Evren Örneklem

Araştırmanın evreni 2016-2017 öğretim yılı güz döneminde Anadolu Üniversitesi'nde öğretim gören üniversite öğrencileri olarak belirlenmiştir. Kent, bölge, ülke ve dünya insanının yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla, bilim, teknoloji, sanat ve spor alanlarında eğitim, araştırma ve projelerle evrensel bilgi ve kültür birikimine katkı sağlamak, her yaştaki bireye nitelikli ve özgün, uzaktan ve örgün öğrenme olanakları sunmak, toplumsal gereksinimleri öngörerek yaratıcı ve yenilikçi çözümler üretmeyi kendisine misyon edinmiş Anadolu Üniversitesinin, Türkiye'nin farklı sosyal ve ekonomik kesimlerinden sahip olduğu 13.659'u kadın, 14.422'si erkek toplam 28.081 öğrencisi bulunmaktadır.

Araştırma örneklemini olarak olasılıklı olmayan örneklem yönteminden uygun gelen (convenience) örneklem seçilmiştir.

Evren içerisinden 1193 kişiye ulaşılmış verilerin girişi esnasında gerektiği gibi doldurulmadığı ya da eksik doldurulduğu görülen 26 anket değerlendirilmeye dahil edilmemiştir. Bu kapsamda araştırmaya katılan kişi sayısı 1167 olmuştur. Söz konusu 1167 kişinin 565'i kadın, 602'si erkektir. Bu rakamlar evren örneklem oranını karşılamakta ayrıca evrenin sahip olduğu kadın ve erkek öğrenci sayıları ile de paralellik göstermektedir.

3.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada ihtiyaç duyulan verilerin toplanabilmesi maksadıyla “Üniversite Öğrencilerinin Sanal Gönüllülük Algıları ve Sanal Gönüllülük Faaliyetlerine Katılım Anketi” kullanılmıştır. Ankette sorulan soruların ve ölçekte yer alan ifadelerin belirlenmesi aşamasında konuya ilişkin diğer araştırmacıların çalışmaları da incelenmiştir.

Araştırma amacına uygun olarak yapılan literatür taraması sonrasında taslak olarak oluşturulan veri toplama aracı ölçme ve değerlendirme konularında uzman kişilerce de incelenmiş, bunun neticesinde bazı sorular ankette çıkarılmış, yeni sorular eklenmiş, bazı sorular ise revize edilmiştir. Anketin süresi, her bir sorunun anlaşılabilirliği ve veri toplama aracının ikinci bölümünde bulunan 24 ifadenin güvenilirlik çalışması doğrultusunda 15 araştırma görevlisi ve 20 öğrenci üzerinde deneme yapılmıştır. Ankette yer alan söz konusu 24 ifadenin güvenilirliği Cronbach Alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Pilot deneme sonucunda Alfa katsayısı .73 bulunmuştur. İç tutarlılık

düzeşinin ideal kabul edilebilmesi için genellikle istenen kritik alfa değeri .70 ve üzeridir (Akbulut, 2010, s.80). Anket üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların cinsiyeti, üniversitedeki yılı ve internet kullanımlarını belirlemeye yönelik 6 soru bulunmaktadır. İkinci bölümde katılımcıların gönüllülük ve sanal gönüllüğe ilişkin algılarını tespit etmeye yönelik 24 ifade bulunmaktadır. Üçüncü bölümde ise katılımcıların sanal gönüllük faaliyetlerine katılıp katılmadıkları nedenleri ile birlikte, katılanların yürüttükleri faaliyetler, katılım sıklıkları, kullandıkları mecralara ilişkin sorular bulunmaktadır.

Araştırma verilerinin değerlendirilmesi sürecinde Microsoft Excel ve SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 22.0 programından yararlanılmıştır. Verilerin değerlendirilmesi aşamasında elde edilen bulgular, SPSS istatistik programı aracılığıyla incelenerek verilere yönelik; frekans analizi, ağırlıklı ortalama hesaplamaları yapılmıştır. Ayrıca araştırma bulguları arasında bağlantının ve ilişkinin olup olmadığı, karşılaştırmalı tablolar, bağımsız iki grup arası farkların testi ve tek yönlü varyans analizleri kullanılarak incelenmiştir.

4. BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde araştırma sırasında toplanan verilerin istatistiksel çözümlmelerine, araştırmanın bulgularına ve bulgularla ilgili yorumlara yer verilmektedir.

4.1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Analiz Sonuçları

4.1.1. Katılımcıların cinsiyete göre dağılımı

Tablo 4.1. *Katılımcıların Cinsiyete Göre Dağılım Tablosu*

Cinsiyet	f	%
Kadın	565	48,4
Erkek	602	51,6
Toplam	1167	100

Katılımcıların cinsiyet değişkenine göre dağılımları ayrıntılı biçimde Tablo 1’de görülmektedir. Araştırmada, Anadolu Üniversitesi’nde öğrenim gören 1167 öğrenciye ulaşılmıştır. Katılımcıların 565’i kadın, 602’si erkektir. Üniversite genelinde ise 13.515

kadın, 14.053 erkek öğrenci eğitim görmeye devam etmektedir. Bu rakamlar dikkate alındığında örneklem ile evren arasındaki cinsiyet oranı da birbirine yakındır.

4.1.2. Katılımcıların eğitim yılına göre dağılımı

Tablo 4.2. *Katılımcıların Eğitim Yılı Dağılım Tablosu*

Yıl	f	%
1	146	12,5
2	282	24,2
3	315	27,0
4	231	19,8
5	118	10,1
6	63	5,4
7	10	0,9
10	1	0,1
11	1	0,1
Toplam	1167	100,0

Katılımcıların eğitim yılı değişkenine göre dağılımları Tablo 2’de görülmektedir. Üniversite eğitimde henüz 2 yılını doldurmamış katılımcıların oranı % 36,7 dir. Üç yıl ve üzeri bir süredir üniversitede eğitim görenlerin oranı ise % 63,3 tür.

4.1.3. Katılımcıların internet erişimlerine göre dağılımı

Tablo 4.3. *Katılımcıların İnternete Her An Erişimine Göre Dağılım Tablosu*

İnternete Her An Erişimi	f	%
Olanlar	1045	89,5
Olmayanlar	122	10,5
Toplam	1167	100,0

Tablo 4.4. *Katılımcıların İnternete Bağlanırken Kullandıkları Araçlar Dağılım Tablosu*

	Cep telefonu		Tablet		Masaüstü bilgisayar		Dizüstü bilgisayar	
	f	%	f	%	f	%	f	%
Kullananlar	1136	97,3	136	11,7	187	16,0	887	76,0
Kullanmayanlar	31	2,7	1031	88,3	980	84,0	280	24,0
Toplam	1167	100,0	1167	100,0	1167	100,0	1167	100,0

Katılımcıların günün her saati İnternete erişimlerine yönelik soruya verdikleri yanıtlar göstermektedir ki, öğrencilerin yaklaşık %90'ının her an İnternete erişimi bulunmaktadır. Katılımcıların cep telefonundan İnternete erişimine göre dağılımlarına bakıldığında %97,3'ünün mobil aygıtlarla da erişim gerçekleştirdiği görülmektedir. Sayısal uçurum genel olarak bilgi ve iletişim teknolojilerine erişebilenler ile erişemeyenler, bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanabilen bireyler ile kullanamayanlar ve bilgi açısından zengin ile fakir bireyler arasında meydana gelen fark olarak tanımlanmaktadır. Sayısal uçurum ile ilgili olarak üç göstergeden söz edilmektedir. Bunlar erişim, kullanım ve bilgi ve iletişim teknolojileri okuryazarlığıdır. İnternete erişim bir sayısal uçurum göstergesi olarak düşünüldüğünde bu etkenin genç kullanıcılar için büyük oranda ortadan kalktığı görülmektedir.

4.1.4. Katılımcıların interneti kullanım amaçlarına göre dağılımı

Tablo 4.5. *İnterneti Kullanım Amaçları Tablosu*

	f	%
Eğitim	723	62,0
Alışveriş	460	39,4
Eğlence	860	73,7
İş	211	18,1
Bilgiye erişim	917	78,6
Sosyal medya	1014	86,9
İletişim	974	83,5
Diğer	48	4,1

Katılımcıların interneti kullanım amaçlarına bakıldığında, sosyal medya uygulamalarına ve bilgiye erişim ile eğlence ve iletişim seçeneklerinin öne çıktığı görülmektedir (Tablo 4.5). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) 2015 yılında yapmış olduğu Hanehalkı Bilişim Teknolojileri Kullanım Araştırmasında, İnternet kullanım amaçları dikkate alındığında, 2015 yılının ilk üç ayında internet kullanan bireylerin %80,9'u sosyal medya üzerinde profil oluşturma, mesaj gönderme veya fotoğraf vb. içerik paylaşırken, bunu %70,2 ile online haber, gazete ya da dergi okuma, %66,3 ile sağlıkla ilgili bilgi arama, %62,1 ile kendi oluşturduğu metin, görüntü, fotoğraf, video, müzik vb. içerikleri herhangi bir web sitesine paylaşmak üzere yükleme, %59,4 ile mal ve hizmetler hakkında bilgi aramanın takip ettiğini ifade etmektedir (TÜİK, 2015). Bu kapsamda, araştırmada elde edilen internet kullanım amaçları ile TÜİK'in ortaya koyduğu bulguların benzerlik gösterdiğini belirtmek yanlış olmayacaktır.

4.2. Katılımcıların Gönüllülük ve Sanal Gönüllülük Algularına İlişkin Analiz

Sonuçları

Katılımcıların gönüllülük algılarını tespit etmek için verilen 8 ifadeye, sanal gönüllülük algılarını ortaya koymak için ise verilen 16 ifadeye ilişkin ortalama puanlar Tablo 4.6 ve Tablo 4.7'de verilmiştir.

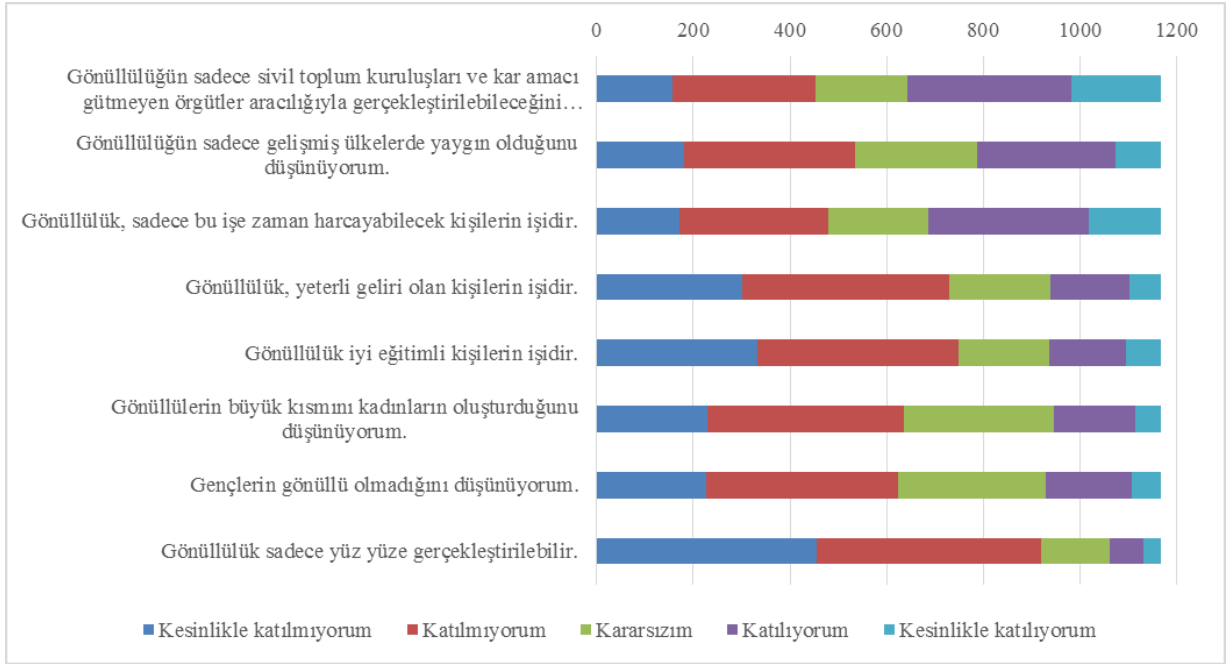
4.2.1. Katılımcıların gönüllülük algısı puanlarına göre dağılımı

Tablo 4.6. Gönüllülük Algısı Ortalama Puan Tablosu

Gönüllülük algısı	Ortalama
Gönüllülüğün sadece sivil toplum kuruluşları ve kar amacı gütmeyen örgütler aracılığıyla gerçekleştirilebileceğini düşünüyorum.	3,09
Gönüllülüğün sadece gelişmiş ülkelerde yaygın olduğunu düşünüyorum.	2,79
Gönüllülük, sadece bu işe zaman harcayabilecek kişilerin işidir.	2,98
Gönüllülük, yeterli geliri olan kişilerin işidir.	2,37
Gönüllülük iyi eğitimli kişilerin işidir.	2,33
Gönüllülerin büyük kısmını kadınların oluşturduğunu düşünüyorum.	2,49
Gençlerin gönüllü olmadığını düşünüyorum.	2,53
Gönüllülük sadece yüz yüze gerçekleştirilebilir.	1,94

Katılımcılar; gönüllülüğün sadece sivil toplum kuruluşları ve kar amacı gütmeyen örgütler aracılığıyla gerçekleştirilebileceği, gönüllülüğün sadece gelişmiş ülkelerde

yaygın olduğu, gönüllülüğün, sadece bu işe zaman harcayabilecek kişilerin işi olduğu düşüncesinde kararsız bir tutum sergilemektedirler. Gönüllülük; günümüzde sadece sivil toplum kuruluşları ve kar amacı gütmeyen örgütler aracılığıyla değil küçük yerel gruplar, kulüpler ve dernekler içerisinde bireylerin ya da grupların gayriresmi, spontane ve münferit yardımları şeklinde de gerçekleşmektedir.

Şekil 4.1. Gönüllülük Algısı Frekans Grafiği

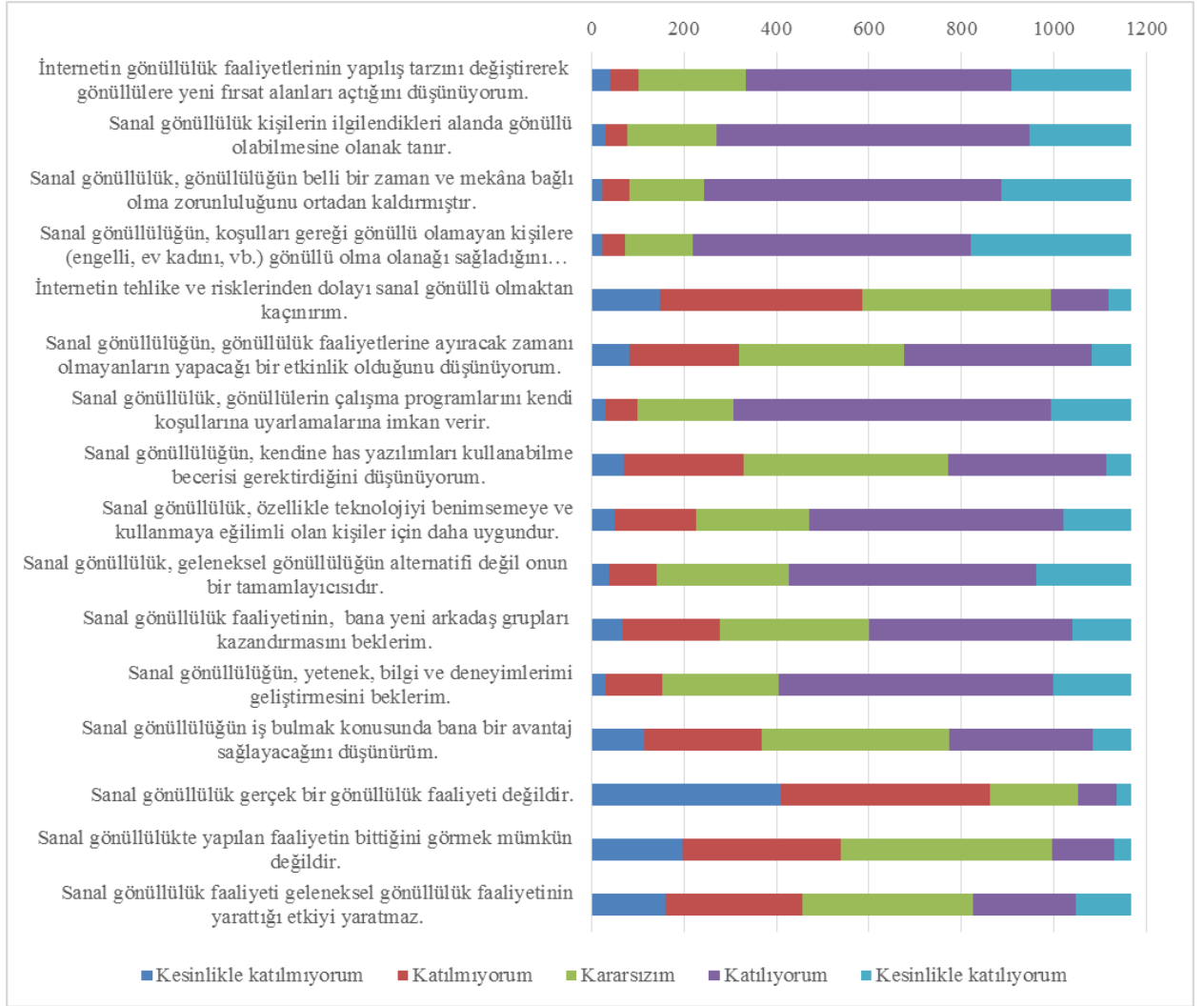
Katılımcılar, gönüllülüğün yeterli geliri olan ve iyi eğitilmiş kişilerin işi olduğu, Gönüllülerin büyük kısmını kadınların oluşturduğunu ve gençlerin gönüllü olmadığını düşüncesine katılmamaktadırlar. Ortaya çıkan bu durumu destekler nitelikte gerek Birleşmiş Milletlerin çalışmalarında gerekse yurtiçinde konu ile ilgili yapılan çalışmalarda (Genç, 2011, TÜİK, 2015) gönüllü faaliyetlerine katılım düzeyi ile eğitim ve gelir seviyesi arasında pozitif yönlü bir ilişki ortaya konmamış aksine gönüllülüğün dar gelirli arasında daha yaygın olduğu belirtilmiştir. OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)'nin 2015 yılı verilerine göre son altı yılda kadınların gönüllü faaliyetlere katılımı artmakla birlikte bu katılım erkek katılımcılardan büyük oranda fazla değildir. Yine OECD'nin genç erişkinlerin (15-29 yaş arası) gönüllülük faaliyetleri üzerine yaptığı araştırma göstermektedir ki gençlerin gönüllülük faaliyetlerine katılım oranları ülke ortalamalarının altında değildir.

Bunun yanında katılımcılar gönüllülüğün sadece yüz yüze gerçekleştirilebilir bir faaliyet olduğu düşüncesine kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir. Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde gönüllülük artık sadece yüzyüze gerçekleştirilen bir faaliyet olmaktan çıkmıştır.

4.2.2. Katılımcıların sanal gönüllülük algısı puanlarına göre dağılımı

Tablo 4.7. Sanal Gönüllülük Algısı Ortalama Puan Tablosu

Sanal Gönüllülük algısı	Ortalama
İnternetin gönüllülük faaliyetlerinin yapılış tarzını değiştirerek gönüllülere yeni fırsat alanları açtığımı düşünüyorum.	3,81
İnternetin tehlike ve risklerinden dolayı sanal gönüllü olmaktan kaçınıyorum.	2,56
Sanal gönüllülük kişilerin ilgilendikleri alanda gönüllü olabilmesine olanak tanır.	3,86
Sanal gönüllülük, gönüllülüğün belli bir zaman ve mekâna bağlı olma zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır.	3,94
Sanal gönüllülüğün, koşulları gereği gönüllü olamayan kişilere (engelli, ev kadını, vb.) gönüllü olma olanağı sağladığımı düşünüyorum.	4,02
Sanal gönüllülüğün, gönüllülük faaliyetlerine ayıracak zamanı olmayanların yapacağı bir etkinlik olduğunu düşünüyorum.	3,15
Sanal gönüllülük, gönüllülerin çalışma programlarını kendi koşullarına uyarlamalarına imkân verir.	3,77
Sanal gönüllülüğün, kendine has yazılımları kullanabilme becerisi gerektirdiğini düşünüyorum.	3,04
Sanal gönüllülük, özellikle teknolojiyi benimsemeye ve kullanmaya eğilimli olan kişiler için daha uygundur.	3,49
Sanal gönüllülük, geleneksel gönüllülüğün alternatifi değil onun bir tamamlayıcısıdır.	3,66
Sanal gönüllülük faaliyetinin, bana yeni arkadaş grupları kazandırmasını beklerim.	3,30
Sanal gönüllülüğün, yetenek, bilgi ve deneyimlerimi geliştirmesini beklerim.	3,64
Sanal gönüllülüğün iş bulmak konusunda bana bir avantaj sağlayacağını düşünürüm.	2,99
Sanal gönüllülük gerçek bir gönüllülük faaliyeti değildir.	2,04
Sanal gönüllülükte yapılan faaliyetin bittiğini görmek mümkün değildir.	2,55
Sanal gönüllülük faaliyeti geleneksel gönüllülük faaliyetinin yarattığı etkiyi yaratmaz.	2,87

Şekil 4.2. Sanal gönüllülük Algısı Frekans Grafiği

Katılımcılar; internetin gönüllülük faaliyetlerinin yapılış tarzını değiştirerek gönüllülere yeni fırsat alanları açtığını, sanal gönüllülüğün kişilerin ilgilendikleri alanda gönüllü olabilmesine olanak tanıdığı, gönüllülüğün belli bir zaman ve mekâna bağlı olma zorunluluğunu ortadan kaldırdığı, koşulları gereği gönüllü olamayan kişilere gönüllü olma olanağı sağladığı ve gönüllülerin çalışma programlarını kendi koşullarına uyarlamalarına imkân verdiği düşüncesine ciddi bir biçimde katılmaktadırlar. Yine onların bakış açısına göre sanal gönüllülük, geleneksel gönüllülüğün alternatifi değil onun bir tamamlayıcısıdır. Ayrıca katılımcılar, sanal gönüllülüğün, yetenek, bilgi ve deneyimlerini geliştirmesini bekledikleri, sanal gönüllülüğün, özellikle teknolojiyi benimsemeye ve kullanmaya eğilimli olan kişiler için daha uygun olduğu düşüncesine de katıldıklarını belirtmişlerdir.

Bunun yanında katılımcıların, sanal gönüllülüğün, gönüllülük faaliyetlerine ayıracak zamanı olmayanların yapacağı bir etkinlik olduğu, sanal gönüllülüğün, kendine has yazılımları kullanabilme becerisi gerektirdiği, sanal gönüllülük faaliyetinin, faaliyette bulunanlara arkadaş grupları kazandırması, iş bulmak konusunda bir avantaj sağlayacağı ve sanal gönüllülüğün geleneksel gönüllülük faaliyetinin yarattığı etkiyi yaratmadığı düşüncesinde kararsız oldukları ortaya çıkmaktadır. Oysa Türkiyede Gönüllülük (2013, s.48) çalışmasında belirtildiği gibi gençler için gönüllülük iyi bir öğrenme yöntemidir. Bireyler gönüllü faaliyetler yoluyla kişisel özelliklerini güçlendirip geliştirirken, aynı zamanda yeni beceriler edinir ve hatta kendi içlerindeki yeni yetenekleri keşfeder. Gönüllülük yoluyla elde edilen beceri ve yetkinlikler, gençlerin mesleki gelişimine de katkıda bulunabilir. Örneğin, sosyal ilişkilerin geliştirilmesi, özgüveninin artması, toplum içerisindeki farklı sosyal konularda bilgi sahibi olması, yardım toplama, proje uygulama, çeşitli paydaşlarla ilgilenme gibi faaliyetlerin her biri, bireyin profesyonel kapasitesini olumlu yönde etkileyerek iş bulmasını kolaylaştıracaktır.

Katılımcılar, internetin tehlike ve risklerinden dolayı sanal gönüllü olmaktan kaçınma, sanal gönüllülükte yapılan faaliyetin bittiğini görmenin mümkün olmadığı ve sanal gönüllülüğün gerçek bir gönüllülük faaliyeti olmadığı düşüncesine ise katılmamaktadırlar.

4.3. Katılımcıların Yüzyüze ve Sanal Gönüllülük Faaliyetinde Bulunmalarına Göre Dağılımı

Tablo 4.8. *Katılımcıların Yüzyüze Gönüllülükte Bulunma Dağılım Tablosu*

Yüzyüze Gönüllülükte	f	%
Bulunanlar	676	57,9
Bulunmayanlar	491	42,1
Toplam	1167	100,0

Araştırmaya katılan 1167 kişinin 676'sı yüzyüze gönüllülük faaliyetlerinde bulunduğunu belirtmiştir. Bu 676 kişinin 337'si (yaklaşık %50'si) aynı zamanda sanal gönüllülük faaliyetlerine de katıldığını ifade etmiştir.

Tablo 4.9. *Katılımcıların Sanal Gönüllülükte Bulunma Dağılım Tablosu*

Sanal Gönüllülükte	f	%
Bulunlar	464	39,8
Bulunmayanlar	703	60,2
Toplam	1167	100,0

Araştırmada katılımcıların sanal gönüllülük faaliyetlerine katılım oranı ise yaklaşık %40 olarak ortaya çıkmıştır. Sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunduğunu belirten 464 kişiden 337'si yüzyüze gönüllülük faaliyetlerinde de bulunmaktadır.

Katılımcıların 339'u sadece yüzyüze gönüllülük, 127'si sadece sanal gönüllülük faaliyetinde bulunmaktadır.

Bu zamana kadar herhangi bir gönüllülük faaliyeti içerisinde bulunmayanlar ise 364 kişidir.

Her ne kadar araştırma ortaya koyduğu sonuçları tüm Türkiyedeki üniversite gençliğine genelleme amacı taşımasa da katılımcıların gerek yüzyüze gerekse sanal gönüllülük faaliyetlerine katılım oranları, bireysel aktivizm ya da örgütsel yapılar dışında gerçekleştirilen daha enformel gönüllülük biçimlerini içermeyen Dünya Bağış Endeksi (2013)'nin ve OECD (2015)'nin Türkiyeye ilişkin ortaya koyduğu gönüllülük faaliyetlerine katılım oranlarının çok üstündedir.

4.4. Katılımcıların Sanal Gönüllülükte Bulunmama Sebeplerine Göre Dağılımı

Tablo 4.10. *Katılımcıların Sanal Gönüllülükte Bulunmama Sebeplerine Göre Dağılım Tablosu*

Sebepler	f	%
Gönüllülük faaliyetlerine ayırarak zamanının olmaması	199	28,3
Bir etkisi olacağını düşünmemem	103	14,7
Sanal gönüllülükte paydaşlar arasında etkileşim olmaması	140	19,9
Sanal gönüllülük faaliyeti yürütebilecek teknik bilgi ve becerimin olmaması	207	29,4
Sanal gönüllülük fırsatıyla karşılaşmamış olmam	499	71,0
Sanal gönüllülük faaliyetlerinin yürütüldüğü sitelerin Türkçe olmaması	53	7,5
Sanal gönüllülüğün gerçek bir gönüllülük faaliyeti olmaması	51	7,3

Sanal gönüllülükte faaliyet sonucunu görmenin mümkün olmaması	78	11,1
Sanal ortamın riskli ve tehlikeli olması	190	27,0
Diğer	26	3,7

Sanal gönüllülük faaliyetinde bulunmadığını belirten 703 kişinin %71'i bu zamana kadar herhangi bir sanal gönüllülük fırsatıyla karşılaşmamış olmasını buna neden olarak göstermektedir. Sivil toplum kuruluşlarının yürüttükleri faaliyet ve etkinliklere gönüllülerin katılımı ve haberdar olmalarını sağlamak amacıyla sosyal medyanın sağladığı her türlü imkandan faydalandıklarını ifade ettikleri günümüzde katılımcıların bu zamana kadar herhangi bir sanal gönüllülük fırsatıyla karşılaşmamış olmalarını belirtmeleri sivil toplum kuruluşlarının sosyal medya kullanımlarının da araştırılması gereken bir konu olduğunu düşündürmektedir. Bunun yanında yaklaşık %30 ise sanal gönüllülük faaliyeti yürütebilecek teknik bilgi ve becerisinin olmamasını, gönüllülük faaliyetlerine ayıracak zamanının olmamasını ve sanal ortamın riskli ve tehlikeli olmasını, sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunmayışına gerekçe olarak göstermiştir. Bunun yanında sanal gönüllülük algılarının ölçüldüğü bölüm (Tablo.7) içerisinde katılımcıların sanal gönüllülük gerçek bir gönüllülük faaliyeti değildir düşüncesine büyük oranda katılmamalarına paralel olarak sanal gönüllülükte bulunmama sebepleri içerisinde “Sanal gönüllülüğün gerçek bir gönüllülük faaliyeti olmaması” en az işaretlenen seçenek olmuştur.

Tablo 4.11. *Katılımcıların Gelecekte Sanal Gönüllülükte Bulunma Dağılım Tablosu*

Sanal Gönüllülükte	f	%
Bulunmayı düşünenler	517	73,5
Bulunmayı düşünmeyenler	186	26,5
Toplam	703	100,0

Bu zamana her hangi bir sanal gönüllülük faaliyeti içerisinde bulunmadığı halde gelecekte sanal gönüllülükte bulunacağını ifade edenlerin oranı %73,5 tir. Bu durumda göstermektedir ki katılımcılar gelecekte karşılaşacakları her hangi bir sanal gönüllülük faaliyetine katılmaya büyük oranda hazırdırlar. Bu noktada gücünü katılımcıların büyüklüğünden alan gönüllülük etkinliklerini düzenleyenlerin söz konusu faaliyetleri duyurma ve katılıma davet etmede daha etkin yollara başvurmaları gerektiği ortaya çıkmaktadır.

4.5. Katılımcıların Buldukları Sanal Gönüllülük Faaliyetlerine Göre Dağılımı

Tablo 4.12. *Katılımcıların Buldukları Sanal Gönüllülük Faaliyetlerine Göre Dağılım Tablosu*

Faaliyetler	f	%
Çevrimiçi anket doldurmak	350	75,4
Çevrimiçi ortamlarda (forum, blog, mikroblog, vb.) bilgi paylaşımında bulunmak	285	61,4
Tasarım yapmak (Web sayfası, logo, vb.)	84	18,1
Çeviri yapmak	76	16,4
İçerik oluşturmak (Senaryo, blog yazmak, ürün ve hizmetlere ilişkin yorumda bulunma)	134	28,9
Araştırma yapmak	265	57,1
Proje geliştirmek ve yönetmek ya da varolan bir projeye katkı sağlamak	118	25,4
Çevrimiçi destek ve fikir savunuculuğu yapmak	243	52,4
Teknik destek sağlamak (Programlama, kurgu, vb.)	54	11,6
Çevrimiçi eğitim ve öğretim vermek	35	7,5
Sanal topluluk oluşturmak	108	23,3
Etkinlik oluşturmak ya da katılmak	252	54,3
İnternet ortamında projelere bağış toplamak	74	15,9
Her tıkladığında belli kuruluşlara gelir sağlayan arama motorlarını kullanmak	149	32,1
Yapılan her alışverişte belli kuruluşlara gelir sağlayan alışveriş sitelerini kullanmak	117	25,2
Wikilere katkı sağlamak	89	19,2
Sosyal medya uygulamalarında bir organizasyon adına hesap oluşturmak	91	19,6
Görme engelliler için kitap seslendirmek	33	7,1
Gönüllü organizasyonların durum bildirimlerini kendi sosyal medya hesabı üzerinden paylaşmak	164	35,3
Gönüllü organizasyonların forumlarında yöneticilik yapmak	38	8,2
Videolara altyazı hazırlamak	46	9,9
Diğer	10	2,2

Araştırmaya katılanların yaptıkları sanal gönüllülük faaliyetlerine bakıldığında daha çok sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirilebilen, kısa süreli gönüllülüklerin öne çıktığını söylemek doğru olacaktır. En çok gerçekleştirilen 5 faaliyet sırasıyla; çevrimiçi anket doldurmak, çevrimiçi ortamlarda (forum, blog, mikroblog, vb.) bilgi paylaşımında bulunmak, araştırma yapmak, sosyal medya üzerinden etkinlik oluşturmak ya da katılmak, çevrimiçi destek ve fikir savunuculuğu yapmaktır. Bunun yanında gönüllü organizasyonların durum bildirimlerini kendi sosyal medya hesabı üzerinden paylaşmak, her tıkladığında belli kuruluşlara gelir sağlayan arama motorlarını kullanmak, yapılan her alışverişte belli kuruluşlara gelir sağlayan alışveriş sitelerini kullanmak da diğer öne çıkan sanal gönüllülük faaliyetleri arasındadır. Tasarım ya da çeviri yapmak, teknik destek sağlamak, çevrimiçi eğitim öğretim vermek, görme engelliler için kitap seslendirmek gibi görece daha uzun uğraş ve zaman gerektiren faaliyetlere katılım oranı düşük gerçekleşmiştir. Ortaya çıkan bu durumun nedenleri anlayabilmek için katılımcıların sanal gönüllülük motivasyonlarını ölçmeye yönelik soruya verdikleri cevaplara bakmamız gerekmektedir.

4.6. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Motivasyonları Değişkenine Göre Dağılımı

Tablo 4.13. *Katılımcıların Sanal Gönüllülük Motivasyonları Değişkenine Göre Dağılım Tablosu*

Faaliyetler	f	%
Kolay olması	300	64,7
Yaşam tarzıma uygun olması	220	47,4
Yapabileceğim bir iş olması	314	67,7
Zaten yaptığım gönüllü işlerin yanında ona da zaman ayırabilmem	122	26,3
Yapabilmem için fazladan bir eğitim almama gerek olmaması	61	13,1
Çok zamanımı almaması	269	58,0
Eğlenceli olması	167	36,0
Geleneksel gönüllülük faaliyetlerine katılamamam	118	25,4
Faaliyet çeşitliliğinin fazla olması	223	48,1
Gönüllülük fırsatlarına kolay erişilmesi	277	59,7
Ücretsiz olması	185	39,9
Çok dışa dönük bir insan olmamam	55	11,9
Diğer	11	2,4

Katılımcıları sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunmaya sevkeden motivasyonların başında, gönüllülük faaliyetinin gönüllü tarafından üstesinden gelinebilecek bir iş olması, kolay olması, gönüllülük fırsatlarına kolay erişilmesi ve gönüllünün çok zamanını almaması gelmektedir. Bu durum katılımcıların bu tip özellikleri taşıyan gönüllülük faaliyetlerini daha fazla yapmasına neden olmaktadır. Hali hazırda yoğun bir öğrenim dönemi içerisinde geçen üniversite öğrencilerinin bu süreç dışında kalan boş vakitlerinde gerçekleştirdikleri sanal gönüllülük faaliyetlerinde, gerçekleştirmesi kolay ve çok zaman almayan faaliyetlere yönelmeleri yadsınacak bir durum değildir. Kaldı ki bu sonuçlar sanal gönüllülük ve mikro gönüllülüğe ilişkin motivasyonları ortaya koyan diğer araştırmaların (Help From Home ve Institute for Volunteering Research) sonuçları ile de örtüşmektedir. Diğer öne çıkan motivasyonlar ise sanal gönüllülüğün faaliyet çeşitliliğinin fazla olması, katılımcıların yaşam tarzına uygun olması, ücretsiz ve eğlenceli olmasıdır. 122 kişi zaten yaptığı yüzyüze gönüllülük faaliyetlerinin yanında sanal gönüllülüğe de ayıracak zamanı olduğundan, 118 kişi ise yüzyüze gönüllülük faaliyetlerine katılmadığından sanal gönüllülük yaptığını belirtmiştir.

4.7. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerini Gerçekleştirdikleri Mecralara Göre Dağılımı

Tablo 4.14. *Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerini Gerçekleştirdikleri Mecralara Göre Dağılım Tablosu*

Mecralar	f	%
Web siteleri	311	67,0
Sosyal medya	420	90,5
Mobil uygulamalar	100	21,6

Araştırmaya katılan ve sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunduğunu belirtenlerin yaklaşık %90'ı faaliyetlerini sosyal medya üzerinden, %67'si ise web siteleri üzerinden gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir. Mobil uygulamalar üzerinden sanal gönüllülük faaliyetlerine katılanların oranı ise %21,6 olarak gerçekleşmiştir. Elbette sanal gönüllülük faaliyetlerinin gerçekleştirildiği mecralara ait oranların bu şekilde ortaya

çıkmasında katılımcıların sanal gönüllülük motivasyonlarının etkili olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Zira faaliyetin kolay ve zahmetsizce erişilebilir olması, çok zaman almaması gibi özellikler taşımamasını arzu eden katılımcılar aradıkları faaliyetlere sosyal medya üzerinden ulaşabilmektedirler.

4.8. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerini Gerçekleştirme Sıklıklarına Göre Dağılımı

Tablo 4.15. *Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerini Gerçekleştirme Sıklıklarına Göre Dağılım Tablosu*

Sıklık	f	%
Her gün	31	6,7
Birkaç günde bir	54	11,6
Haftada bir	35	7,5
15 günde bir	27	5,8
Ayda bir	36	7,8
Talep edildikçe	217	46,8
Yılda birkaç kez	64	13,8
Toplam	464	100,0

Hangi sıklıkta sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunuyorsunuz? sorusuna sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunduğunu ifade edenlerin yaklaşık olarak yarısı (%46,8) “talep edildikçe” yanıtını vermiştir. Bu katılımcıların yarıya yakınının düzenli bir şekilde sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunmadığını, daha çok üyesi oldukları ya da takip ettikleri gönüllülük oluşumları tarafından talep edilen ya da sosyal medya uygulamaları üzerinde karşılaşp, o an gerçekleştirdikleri faaliyetlerde bulduklarını göstermektedir. Bununla birlikte haftada en az bir sanal gönüllülük faaliyetinde bulunanların oranı %25,9 iken bu oran ayda en az bir faaliyet olduğunda %39,4’e yükselmektedir.

4.9. Katılımcıların Yürüttükleri Sanal Gönüllülük Faaliyetlerinin Etkileri Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılımı

Tablo 4.16. *Katılımcıların Yürüttükleri Sanal Gönüllülük Faaliyetlerinin Etkileri Hakkındaki Düşüncelerine Göre Dağılım Tablosu*

Etkiler	f	%
Muhtaçlara yardım sağlama	195	42,0
Bağış toplama	144	31,0
İnsanların sesini duyurmasını sağlama	376	81,0
İnsanların yaşamlarını dönüştürme	176	37,9
Dünyayı daha yaşanılabilir bir yer haline getirme	269	58,0
İnsanları destekleyerek daha yetkin ve daha güçlü hale getirme	255	55,0
Diğer	16	3,4

Katılımcılar yaptığınız sanal gönüllülük faaliyetinin nasıl etkileri olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna, %81 oranında yaptıkları faaliyetin insanların seslerini duyurmalarına yardımcı olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca yaptıkları faaliyetlerin dünyayı daha yaşanılabilir bir yer haline getirdiğini düşünenlerin oranı %58, insanları destekleyerek daha yetkin ve daha güçlü hale getirdiğini düşünenlerin oranı ise %55'tir.

4.10. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerinin Kendilerine Neler Kattığı Düşüncesine Göre Dağılımı

Tablo 4.17. *Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetlerinin Kendilerine Neler Kattığı Düşüncesine Göre Dağılım Tablosu*

Katılımcılara kattıkları	f	%
Kendimi daha iyi bir insan gibi hissettirme	273	58,8
Kendime olan saygımı arttırma	231	49,8
Yaşamıma bir amaç kazandırma	263	56,7
Diğer insanların yaşamlarını anlamamı kolaylaştırma	310	66,8
Diğer	15	3,2

Katılımcıların sanal gönüllülük faaliyetlerinin kendilerine neler kattığı düşüncesine göre dağılımında çok öne çıkan bir seçenek olmamıştır. Verilen

seçeneklerin tamamını katılımcıların en az yarısı işaretlemiş, “Diğer insanların yaşamlarını anlamamı kolaylaştırma” seçeneği %66,8 ile en fazla işaretlenen seçenek olmuştur.

4.11. Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetinde Bulunmayı Tavsiye Etme Durumuna Göre Dağılımı

Tablo 4.18. *Katılımcıların Sanal Gönüllülük Faaliyetinde Bulunmayı Tavsiye Etme Durumuna Göre Dağılım Tablosu*

Tavsiyede	f	%
Bulunanlar	452	97,4
Bulunmayanlar	12	2,6
Toplam	464	100,0

Tablo 4.19. *Gönüllülük Algılarının Sanal Gönüllülüğü Tavsiye Etme Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu*

Tavsiyede	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Bulunanlar	452	3.576	.367			
				462	2.552	.011
Bulunmayanlar	12	3.302	.382			

Araştırmaya katılan sanal gönüllülerin tamamına yakını (%97,4) sanal gönüllü olmayı ailesine ya da arkadaşlarına tavsiye edeceğini belirtmiş, 464 kişi içerisinde yalnızca 12 kişi (%2,6) tavsiye etmeyeceğini ifade etmiştir. Sanal gönüllülük algısı bakımından tavsiye edeceğini ifade edenler ile etmeyenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($p < .05$).

4.12. Gönüllülük ve Sanal Gönüllülük Algılarının Cinsiyet Değişkenine Göre Sınanması

Örneklemin gönüllülük ve sanal gönüllülük algılarına ilişkin ortalama puanlarının cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla “bağımsız iki grup arası farkların testi” uygulanmıştır.

Tablo 4.20. *Gönüllülük Algularının Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu*

Grup	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	565	3.519	.585			
				1165	4.604	.001
Erkek	602	3.353	.643			

Tablo 4.21. *Sanal Gönüllülük Algularının Cinsiyet Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu*

Grup	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Kadın	565	3.490	.388			
				1165	2.788	.005
Erkek	602	3.425	.414			

Yapılan test sonucuna göre gönüllülük ve sanal gönüllülük algularına ilişkin ortalama puanlar cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark göstermektedir ($p < .01$). Kadınların gerek gönüllülük gerekse sanal gönüllülük alguları ortalama puanları erkeklerden daha yüksek çıkmıştır. Fakat algı puanlarında ortaya çıkan bu farkın gönüllülük katılım davranışında bir farklılık yarattığını söylemek pek mümkün görünmemektedir. Zira yüzyüze ve sanal gönüllülükte kadın katılımcı sayısı erkek katılımcı sayısından fazla olsa da oranları birbirine çok yakındır.

Tablo 4.22. *Gönüllülük Faaliyetlerine Katılanların Cinsiyete Göre Dağılım Tablosu*

	Yüzyüze gönüllülük	Sanal gönüllülük
Kadın	340	235
Erkek	336	229
Toplam	676	464

4.13. Gönüllülük ve Sanal Gönüllülük Algularının Eğitim Yılı Değişkenine Göre Sınanması

Katılımcılar üniversitede geçirdikleri yıllara göre henüz 2.yılı tamamlamamış olanlar ile 3 ve daha fazla yıldır üniversiteye devam edenler olarak iki gruba ayrılmıştır. Katılımcıların gönüllülük ve sanal gönüllülük algularına ilişkin ortalama puanlarının

eğitim yılı değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla “bağımsız iki grup arası farkların testi” uygulanmıştır. Bu testi yapmaktaki amaç üniversite eğitiminin öğrencilerin gönüllülük algıları üzerinde bir etkisinin olup olmadığını da ortaya çıkarmaktır.

Tablo 4.23. *Gönüllülük Algılarının Eğitim Yılı Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu*

Grup	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
1-2	428	3.457	.596			
				1165	.956	.339
3+	739	3.421	.634			

Tablo 4.24. *Sanal Gönüllülük Algılarının Eğitim Yılı Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu*

Grup	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
1-2	428	3.460	.394			
				1165	.241	.810
3+	739	3.454	.408			

Yapılan her iki testte de katılımcıların ortalama puanları birbirine yakın çıkmış ve gönüllülük ve sanal gönüllülük algılarına ilişkin ortalama puanlar eğitim yılına göre anlamlı bir fark göstermemiştir ($p > .05$).

4.14. Gönüllülük ve Sanal Gönüllülük Algılarının Sanal Gönüllü Olma Değişkenine Göre Sınanması

Örneklemin gönüllülük ve sanal gönüllülük algılarına ilişkin ortalama puanlarının gönüllü olup olmama değişkenine göre anlamlı bir fark gösterip göstermediğini ortaya koymak amacıyla “bağımsız iki grup arası farkların testi” uygulanmıştır.

Tablo 4.25. *Gönüllülük Algılarının Sanal Gönüllü Olma Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu*

Sanal gönüllülük	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Yapanlar	464	3.532	.617			
				1165	4.405	.001
Yapmayanlar	703	3.369	.615			

Tablo 4.26. *Sanal Gönüllülük Algılarının Sanal Gönüllü Olma Değişkenine Yönelik Bağımsız İki Grup Arası Farkların Testi Tablosu*

Sanal gönüllülük	n	\bar{X}	ss	sd	t	p
Yapanlar	464	3.569	.369			
				1165	7.960	.001
Yapmayanlar	703	3.382	.407			

Yapılan test sonucuna göre gönüllülük ve sanal gönüllülük algılarına ilişkin ortalama puanlar gönüllü olma değişkenine göre anlamlı bir fark göstermektedir ($p < .01$). Beklenildiği gibi sanal gönüllülük faaliyetinde bulunanların gerek gönüllülük gerekse sanal gönüllülük algıları ortalama puanları sanal gönüllülük faaliyetinde bulunmayanlardan daha yüksek çıkmıştır.

4.15. Sanal Gönüllülük Algılarının Sanal Gönüllülükte Bulunma Sıklığı Değişkenine Göre Sınanması

Tablo 4.27. *Sanal Gönüllülük Algıları ve Gönüllülükte Bulunma Sıklığına Yönelik Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Tablosu*

Varyansın Kaynağı	KT	Sd	KO	F	p<
Gruplararası	2,095	6	,349		
Gruplarıçi	61,265	457	,134	2,604	,017
Toplam	63,360	463			

Varyans analizi sonuçları sanal gönüllülükte bulunma sıklığı ile sanal gönüllük algısı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olduğunu göstermektedir ($p<.05$). Daha sık sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunanların sanal gönüllülük algısının daha yüksek çıkması beklenen bir durumdur. Gruplar arasındaki ilişkinin düzeyini ancak yapılan izleme testi sonunda görmek mümkün olmaktadır.

Tablo 4.28. *Sanal Gönüllülük Alguları ve Gönüllülükte Bulunma Sıklığına Yönelik İzleme Testi Tablosu (LSD)*

		Ortalama fark	Ss	p
Hergün	Birkaç günde bir	-,07475	,08251	,365
	Haftada bir	-,07984	,09030	,377
	Onbeş günde bir	,06183	,09638	,522
	Ayda bir	-,00414	,08971	,963
	Talep edildikçe	,00691	,07030	,922
	Yılda birkaç kez	,15493	,08012	,054
Birkaç günde bir	Hergün	,07475	,08251	,365
	Haftada bir	-,00509	,07945	,949
	Onbeş günde bir	,13657	,08630	,114
	Ayda bir	,07060	,07878	,371
	Talep edildikçe	,08166	,05568	,143
	Yılda birkaç kez	,22967*	,06766	,001
Haftada bir	Hergün	,07984	,09030	,377
	Birkaç günde bir	,00509	,07945	,949
	Onbeş günde bir	,14167	,09378	,132
	Ayda bir	,07569	,08691	,384
	Talep edildikçe	,08675	,06669	,194
	Yılda birkaç kez	,23477*	,07697	,002
Onbeş günde bir	Hergün	-,06183	,09638	,522
	Birkaç günde bir	-,13657	,08630	,114
	Haftada bir	-,14167	,09378	,132
	Ayda bir	-,06597	,09322	,479
	Talep edildikçe	-,05492	,07472	,463
	Yılda birkaç kez	,09310	,08402	,268

Ayda bir	Hergün	,00414	,08971	,963
	Birkaç günde bir	-,07060	,07878	,371
	Haftada bir	-,07569	,08691	,384
	Onbeş günde bir	,06597	,09322	,479
	Talep edildikçe	,01106	,06589	,867
	Yılda birkaç kez	,15907*	,07628	,038
	Talep edildikçe	Hergün	-,00691	,07030
Birkaç günde bir		-,08166	,05568	,143
Haftada bir		-,08675	,06669	,194
Onbeş günde bir		,05492	,07472	,463
Ayda bir		-,01106	,06589	,867
Yılda birkaç kez		,14801*	,05208	,005
Yılda birkaç kez		Hergün	-,15493	,08012
	Birkaç günde bir	-,22967*	,06766	,001
	Haftada bir	-,23477*	,07697	,002
	Onbeş günde bir	-,09310	,08402	,268
	Ayda bir	-,15907*	,07628	,038
	Talep edildikçe	-,14801*	,05208	,005

* Ortalama farkı .05 düzeyinde anlamlıdır.

İzleme testi –LSD- sonuçlarına bakıldığında katılım sıklığı grupları arasında yalnızca yılda birkaç kez sanal gönüllülük faaliyetinde bulunanlar ile birkaç günde bir, hafta bir, ayda bir ve talep edildikçe sanal gönüllülük faaliyetine katılanlar arasında gönüllülük algıları açısından fark ortaya çıktığı görülmektedir.

5. SONUÇ

Çalışmanın bu bölümünde yürütülen araştırma kapsamında elde edilen sonuçlar özetlenecektir.

Bu çalışma; gönüllülük faaliyetleri içerisindeki yeri günden güne genişlemekte olan sanal gönüllülüğün, gerek internet ve internet temelli uygulamaları kullanmadaki yoğunluk ve becerileri gerekse gönüllülük alanında varolmaları büyük önem taşıyan gençler tarafından nasıl algılandığını, gönüllülüğün değişen bu yeni boyutuna katılım düzeylerini ve katılım motivasyonlarını ortaya koymaya çalışmıştır.

Araştırmada elde edilen bulgulara göre, öğrencilerin yaklaşık %90'ının her an İnternete erişimi bulunmaktadır. Katılımcıların tamamına yakını mobil aygıtlarla da erişim gerçekleştirmektedir.

Katılımcıların interneti kullanım amaçlarına bakıldığında, sosyal medya uygulamalarına ve bilgiye erişim ile eğlence ve iletişim seçeneklerinin öne çıktığı görülmektedir.

Katılımcılar; gönüllülüğün sadece sivil toplum kuruluşları ve kar amacı gütmeyen örgütler aracılığıyla gerçekleştirilebileceği, gönüllülüğün sadece gelişmiş ülkelerde yaygın olduğu, gönüllülüğün, sadece bu işe zaman harcayabilecek kişilerin işi olduğu düşüncesinde kararsız bir tutum sergilemektedirler. Katılımcılar, gönüllülüğün yeterli geliri olan ve iyi eğitilmiş kişilerin işi olduğu, gönüllülerin büyük kısmını kadınların oluşturduğu ve gençlerin gönüllü olmadığı düşüncesine katılmamaktadırlar. Bunun yanında katılımcılar gönüllülüğün sadece yüz yüze gerçekleştirilebilir bir faaliyet olduğu düşüncesine kesinlikle katılmadıklarını belirtmişlerdir.

Katılımcılar; internetin gönüllülük faaliyetlerinin yapılış tarzını değiştirerek gönüllülere yeni fırsat alanları açtığı, sanal gönüllülüğün kişilerin ilgilendikleri alanda gönüllü olabilmesine olanak tanıdığı, gönüllülüğün belli bir zaman ve mekâna bağlı olma zorunluluğunu ortadan kaldırdığı, koşulları gereği gönüllü olamayan kişilere gönüllü olma olanağı sağladığı ve gönüllülerin çalışma programlarını kendi koşullarına uyarlamalarına imkân verdiği düşüncesine ciddi bir biçimde katılmaktadırlar. Yine onların bakış açısına göre sanal gönüllülük, geleneksel gönüllülüğün alternatifi değil onun bir tamamlayıcısıdır. Ayrıca katılımcılar, sanal gönüllülüğün, yetenek, bilgi ve deneyimlerini geliştirmesini bekledikleri, sanal gönüllülüğün, özellikle teknolojiyi benimsemeye ve kullanmaya eğilimli olan kişiler için daha uygun olduğu düşüncesine de katıldıklarını belirtmişlerdir. Bunun yanında katılımcıların, sanal gönüllülüğün, gönüllülük faaliyetlerine ayıracak zamanı olmayanların yapacağı bir etkinlik olduğu, sanal gönüllülüğün, kendine has yazılımları kullanabilme becerisi gerektirdiği, sanal gönüllülük faaliyetinin, faaliyette bulunanlara arkadaş grupları kazandırması, iş bulmak konusunda bir avantaj sağlayacağı ve sanal gönüllülüğün geleneksel gönüllülük faaliyetinin yarattığı etkiyi yaratmadığı düşüncesinde kararsız oldukları ortaya çıkmaktadır. Katılımcılar, internetin tehlike ve risklerinden dolayı sanal gönüllü olmaktan kaçınma, sanal gönüllülükte yapılan faaliyetin bittiğini görmeyen mümkün

olmadığı ve sanal gönüllülüğün gerçek bir gönüllülük faaliyeti olmadığı düşüncesine ise katılmamaktadırlar.

Araştırmada katılımcıların sanal gönüllülük faaliyetlerine katılım oranı yaklaşık %40 olarak gerçekleşmiştir. Sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunduğunu belirten 464 kişiden 337'si yüzyüze gönüllülük faaliyetlerinde de bulunmaktadır.

Sanal gönüllülük faaliyetinde bulunmadığını belirtenler genellikle bu zamana kadar herhangi bir sanal gönüllülük fırsatıyla karşılaşmamış olmasını buna neden olarak göstermektedir. Bu zamana her hangi bir sanal gönüllülük faaliyeti içerisinde bulunmayanların $\frac{3}{4}$ 'ü gelecekte sanal gönüllükte bulunacağını ifade etmiştir.

Araştırmaya katılanların yaptıkları sanal gönüllülük faaliyetlerine bakıldığında daha çok sosyal ağlar üzerinden gerçekleştirilebilen, kısa süreli gönüllülüklerin öne çıktığını söylemek doğru olacaktır.

Katılımcıları sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunmaya sevkeden motivasyonların başında, gönüllülük faaliyetinin gönüllü tarafından üstesinden gelinebilecek bir iş olması, kolay olması, gönüllülük fırsatlarına kolay erişilmesi ve gönüllünün çok zamanını almaması gelmektedir. Sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunduğunu belirtenlerin büyük bir kısmı (yaklaşık %90'ı) faaliyetlerini sosyal medya üzerinden, %67'si ise web siteleri üzerinden gerçekleştirdiklerini ifade etmişlerdir.

Katılımcılar yaptığınız sanal gönüllülük faaliyetinin nasıl etkileri olduğunu düşünüyorsunuz sorusuna, %81 oranında yaptıkları faaliyetin insanların seslerini duyurmalarına yardımcı olduğunu düşündüklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan sanal gönüllülerin tamamına yakını (%97,4) sanal gönüllü olmayı ailesine ya da arkadaşlarına tavsiye edeceğini belirtmiştir.

Gönüllülük ve sanal gönüllülük algılarına ilişkin ortalama puanların cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark gösterdiği, eğitim yılına göre ise anlamlı bir fark göstermediği tespit edilmiştir.

Gönüllülük ve sanal gönüllülük algılarına ilişkin ortalama puanlar gönüllü olma değişkenine göre anlamlı bir fark göstermektedir.

Bununla birlikte sanal gönüllülükte bulunma sıklığı ile sanal gönüllük algısı ortalama puanları arasında anlamlı bir fark olduğu da araştırma sonucunda ortaya çıkmıştır.

Araştırmaya göre katılımcıların gerek gönüllülük faaliyetlerine gerekse sanal gönüllülük faaliyetlerine katılımı Türkiye'nin gönüllülük katılımı ortalamasının oldukça

üzerindedir. Bu sonucu her ne kadar Türkiye'deki üniversite gençliğine genelleyemeyecek olsak da araştırmaya katılanların gönüllü katılım potansiyelinin ve gönüllülük, sanal gönüllülük farkındalığının yüksek olduğunu söylemek mümkündür. Ancak araştırma, sanal gönüllülük ile ilgili uygulamalarda bir takım problemler olduğunu da ortaya koymaktadır. Örneğin üniversite gençleri sanal gönüllülük uygulamalarında bulunmamalarını çoğunlukla böyle bir fırsatla karşılaşmamış olmalarıyla gerekçelendirmektedir. Bu sonuç da ülkemizde sanal gönüllülük ile ilgili uygulamaların azlığına veya varolan sanal gönüllülük uygulamalarının duyurumunun yetersizliğine dikkat çekmektedir. Diğer yandan araştırmada gençlerin gönüllülüğün iş bulmayı kolaylaştıran, sosyal çevre kazandıran ve çeşitli becerilerini geliştiren motive edici kazanımlarıyla ilgili beklentilerinin de düşük olduğu görülmektedir. Formel veya informal gönüllülüğün tüm paydaşlarına, sanal gönüllülüğün potansiyel gönüllülere doğru ifade edilmesi ve sanal gönüllülük fırsatları yaratılmasıyla ilgili önemli görevler düşmektedir. Bunu gerçekleştirirken gönüllülüğün paydaşları gönüllü katılımında bulunanların önemli bir kısmının hem sanal hem de geleneksel gönüllülük faaliyetlerini birarada yürüttüklerini göz önünde bulundurmalıdır. Dolayısıyla gönüllülük alanları yaratırken sanal gönüllülüğü gönüllülüğün bir tamamlayıcısı olarak görmeleri gerekmektedir.

Sonuç olarak günümüzde gözardı edilemeyecek bir toplumsal dönüşüm potansiyeline sahip sanal gönüllülük, gönüllülere pek çok imkan sağlamaktadır. Yalnızca sosyal medya üzerinden fikir savunuculuğu ya da gönüllü kuruluşların paylaşımlarını beğenmekten öte sanal gönüllülük hemen her alanda gönüllü olabilmenin yolunu açmaktadır. Türkiyede de dünyadaki gelişmelere paralel olarak kamunun ve özel şirketlerin gönüllülük çalışmalarına olan ilgisi günden güne artmaktadır. Gerek gönüllü gerek kamu kuruluşlarının kısıtlı kaynakları göz önüne alındığında yürüttükleri faaliyetlerde ihtiyaç duydukları uzman ve deneyimli kişileri sürekli bünyelerinde tutmaları mümkün görünmemektedir. Tam da bu noktada ihtiyaç duyulan bu kişilerin sanal gönüllülük biçimiyle çalışmalara dahil edilmesi büyük önem taşımaktadır. Farklı bilgi, deneyim ve ilgi alanlarına sahip gençleri bünyesinde bulunduran üniversiteler ortaya koyacakları sanal gönüllülük uygulamaları ile hem öğrenci gönüllülüğünün hem de ülkedeki sosyal refahın gelişmesine, bunun yanında toplumsal sorunların çözümüne büyük katkı sağlayacaktır.

KAYNAKÇA

- Abban, B. (2016). *Gönüllü kuruluşlarda gençlerin gönüllülük düzeyleri ve beklentileri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Yalova: Yalova Üniversitesi.
- Akalp, İ. (2013). Gönüllülüğün eğitim alanına etkisi: türkiye eğitim gönüllüleri vakfı (Tegv)'nin Deneyimleri. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Eds.), *Türkiye’de gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde* (s. 54-59). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. Şti.
- Akbulut, Y. (2010). *Sosyal bilimlerde spss uygulamaları*. (1. baskı). İstanbul: İdeal Kültür Yayıncılık.

- Amichai-Hamburger, Y. (2007). Potential and promise of online volunteering. *Computers in Human Behavior*, 24 (2008). www.elsevier.com/locate/comphumbeh. (Erişim tarihi: 06.09.2016)
- Anderson, P. (2007). What is web 2.0? ideas, technologies end implications for education. Londra: jisc <http://www.webarchive.org.uk>. Erişim tarihi: 09.10.2016.
- Aydınlıgil, S. (2013). Sosyal politika geliştirmede yeni bir alan: gönüllülük. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Eds.), *Türkiye’de gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde* (s. 32-39). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. şti.
- Aytekin, Ç. (2011). Wiki uygulamalarında iletişimsel yaklaşım ile bir model önerisi. *Online Academic Journal of Information Technology*. 2(5). http://www.ajite.org/?menu=pages&p=details_of_article&id=19. Erişim tarihi: 16.11.2016.
- Balaban, A. Y. ve İnce, İ. Ç. (2015). Gençlerin sivil toplum kuruluşlarındaki gönüllülük faaliyetleri ve gönüllülük algısı: Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı (TEGV) örneği. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 30(2), 149-169.
- Bağcı, G. (2013). Genç gönüllülüğü: kişisel ve sosyal kalkınmaya giden çift yönlü yol. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Eds.), *Türkiye’de gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde* (s. 49-52). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. şti.
- Birleşmiş Milletler Gönüllüleri. (2011). *Dünyada gönüllülüğün durum raporu: küresel refah için evrensel değerler*. Türkiye: Türk Ulusal Ajansı ve Beyaz Gemi Eğitim Danışmanlık Yayıncılık.
- Boşgelmez, G. (2012). *Sivil toplum kuruluşlarında güven ve gönüllülük açısından sosyal sermayenin değerlendirilmesi: ısparta örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Browne, J., Jochum, V. ve Paylor, J. (2013). *The value of giving a little time: understanding the potential of micro-volunteering*. Londra: Institute for Volunteering Research/NVCO, www.ivr.org.uk/images/stories/micro_volunteering_full_report_071113.pdf (Erişim tarihi: 07.07.2016)

- Clara, M. M. B. (2016). The Strengths and weakness of micro-volunteering: the case study of help from home. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Lizbon: Catolica Lisbon Business ve Economics.
- Cravens, J. ve Ellis, S. J. (2014). The last virtual volunteering guidebook: fully integrating online service into volunteer involvement. Philadelphia: Energize.
- Çakı, F. (2014). Türk sosyolojisinde yeni bir alan: gönüllülük araştırmaları. Sosyoloji Dergisi, 3(29), 185-202.
- Çevik, A. (2012). Gönüllü motivasyon envanteri: türk popülasyonuna uyarlanması. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Ellison, N. B., Steinfield, C., & Lampe, C. (2007). The benefits of facebook “friends:” social capital and college students’ use of online social network sites. Journal Of Computer-Mediated Communication, 12(4). <http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/j.1083-6101.2007.00367.x/full>. (Erişim tarihi: 20.07.2016)
- Erdoğan, İ. (1998). Araştırma dizaynı ve istatistik yöntemleri. (1. baskı). Ankara: Emel Matbaası.
- Fazlıoğlu, A. (2013). Kaybolmamış duyarlılıkların ortaya çıkarılmasında gönüllülük anlayışının önemi. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Eds.), Türkiye’de gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde (s. 69-75). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. şti.
- Genç, A. (2011). Sivil toplum kuruluşlarında gönüllü olma güdüleri: türk kızılaiy’ı eskişehir şubesi gönüllüleri üzerine bir uygulama. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Gönel, A. (1998). Araştırma raporu: önde gelen STK’lar. İstanbul: Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.
- Güder, N. ve Özel Sektör Gönüllüler Derneği (ÖSGD). (2006). STK’lar için gönüllülük ve gönüllü yönetimi rehberi. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Yayınları.
- Güney, S. (2015). Sosyal medyada yer alan pazarlama faaliyetlerinin toplum üzerindeki etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- İleri, A. (2011). Halk kütüphanelerinde gönüllülük: “benim kütüphanem projesi’nin değerlendirilmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi.

- Kaplan, A. M. ve Haenlein, M. (2010). Users of the world, unite! The challenges and opportunities of social media. *Business Horizon*, 53. www.elsevier.com/locate/bushor. Erişim tarihi: 08.09.2016.
- Kapusuz, H. (2013). Türkiye’de insan hakları mücadelesi ve gönüllülük. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Eds.), *Türkiye’de gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde* (s. 81-85). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. Şti.
- Karasar, N. (2005). *Bilimsel araştırma yöntemi*. (14. baskı). Ankara: Nobel Basımevi.
- Kesgin, B. (2014). Gençlik, gönüllü kuruluşlar ve katılım ilişkisi. http://www.academia.edu/download/45548287/Genclik__Gonullu_Kuruluslar_ve_Katilim_Iliskisi_1.doc. (Erişim tarihi: 04.11.2016)
- Kocabaş, F. (2008). Küreselleşme bağlamında kar amacı gütmeyen kuruluşların güçlendirilmesinde internetin önemi. *Kamu-İş Dergisi*, 10(2), 173-195.
- Kozma, R. (2005). National policies that connect ict-based education reform to economic and social development. *An Interdisciplinary Journal on Humans in ICT Environments*, 1(2). www.humantechnology.jyu.fi (Erişim tarihi: 10.09.2016)
- Laden, Y. (2013). Gönüllülük ve vatandaşlık kavramı. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Eds.), *Türkiye’de gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde* (s. 18-28). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. Şti.
- Özçağdaş, S. (2013). Gönüllülük ve sosyal inovasyonla fark yaratmak. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Eds.), *Türkiye’de gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde* (s. 86-96). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. Şti.
- Özesmi, U. (2013). Sosyal medya ve teknoloji gönüllülerin emrinde. U. Grounlund, M. Memişoğlu ve Ö. Bağcı (Eds.), *Türkiye’de gönüllülük: gönüllülüğün rolünün ve katkılarının keşfedilmesi içinde* (s. 96-99). Ankara: Tasarımhane Tanıtım Ltd. Şti.
- Özmutaf, N. M. (2007). *Sivil toplum kuruluşlarının misyonlarını gerçekleştirmede insan kaynaklarının rolünün gönüllü yönetimi yaklaşımları bağlamında incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Palabıyık, H. (2011). Gönüllülük ve yerel hizmetlere gönüllü katılım üzerine açıklamalar. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi*,

9(1), 85-114.

Sertbaş, K. (2006). Universiade 2005 izmir oyunlarında görevli gönüllü insan kaynaklarının, organizasyona katılım nedenleri ve motivasyonel faktörlerin analizi. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.

şimşek, A. (2013). Araştırma modelleri. A. şimşek (Eds.), Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri içinde (s. 80-106). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıkköğretim Yayınları.

TÜSEV. (2013). Sivil toplum izleme raporu. İstanbul: TÜSEV yayınları

www.oecd.org/gender/data/women-are-catching-up-to-men-in-volunteering-and-they-engage-in-more-altruistic-voluntary-activities.htm (Erişim tarihi: 05.10.2016)

www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=18627 (Erişim tarihi: 02.11.2016)

www.tuik.gov.tr/PdfGetir.do?id=21517 (Erişim tarihi: 30.10.2016)

EKLER

EK-1. Veri Toplama Aracı

ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİNİN SANAL GÖNÜLLÜLÜK ALGILARI VE SANAL GÖNÜLLÜLÜK FAALİYETLERİNE KATILIM ANKETİ

Yanıtlayacağınız bu sorular üniversite öğrencilerinin sanal gönüllülüğe ilişkin algıları ve sanal gönüllülük faaliyetleri üzerine yapılacak bir yüksek lisans tezi kapsamında kullanılacaktır. Ankette yer alan sorulara vereceğiniz yanıtlar gizli tutulacak, üçüncü kişilerle paylaşılmayacak ve analizler tamamlandığında imha edilecektir. Araştırmaya katılım gönüllülük esasına dayalıdır. Soruları yanıtlamak yaklaşık olarak 5 dakikanızı alacaktır. Anket sorularını samimiyetle yanıtlamanız araştırmanın ortaya koyacağı sonuçların doğruluğu açısından büyük önem taşımaktadır. Göstereceğiniz ilgi ve ayrıracağınız zaman için şimdiden teşekkür ederim.

Prof.Dr. Deniz TAŞCI
dtasci@anadolu.edu.tr

Araç.Gör. Nihan ŞENGÖZ
nihanvural@anadolu.edu.tr

SANAL GÖNÜLLÜLÜK: Gönüllülük aktivitelerinin bir kısmının ya da tamamının bilgisayar, akıllı telefon veya tablet gibi internet bağlantısı olan bir cihaz aracılığıyla gerçekleştirilmesidir. Örneğin; Çevrimiçi imza kampanyalarına katılmak, ürün ve hizmetlere ilişkin yorumda bulunmak, her tıkladığında belli kuruluşlara gelir sağlayan arama motorlarını kullanmak, kitap seslendirmek, çevrimiçi bir tartışma grubuna moderatörlük yapmak, sivil toplum kuruluşlarının sosyal medya paylaşımlarını beğenmek veya yeniden paylaşmak(retweet)

1. Cinsiyetiniz

Kadın Erkek

2. Üniversitedeki kaçınıcı yılınız?

(Lütfen yazınız).....

3. Günün her saati internete erişiminiz var mı?

Evet Hayır

4. Gün içerisinde internette ortalama kaç saat geçiriyorsunuz?

(Lütfen yazınız).....

5. İnternete hangi araçları kullanarak bağlanıyorsunuz?

Cep Telefonu Tablet Masaüstü Bilgisayar Dizüstü bilgisayar

6. İnterneti daha çok ne için kullanıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

Eğitim Alışveriş Eğlence İş Bilgiye erişim Sosyal Medya
 İletişim Diğer (Lütfen yazınız).....

Bu aşamadan sonraki sorular algı ve tutumlarınızı derecelendirmeye yöneliktir. Bu nedenle size en yakın dereceyi belirten rakamı işaretleyebilirsiniz. Söz konusu derecelendirmede 1 “Kesinlikle katılmıyorum”, 2 “Katılmıyorum”, 3 “Kararsızım”, 4 “Katılıyorum”, 5 “Kesinlikle katılıyorum” şeklindedir. İşaretlemelerinizi seçtiğiniz kutuya “X” koyarak yapabilirsiniz.

		Kesinlikle katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
7	Gönüllülüğün sadece sivil toplum kuruluşları ve kar amacı gütmeyen örgütler aracılığıyla gerçekleştirilebileceğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
8	Gönüllülüğün sadece gelişmiş ülkelerde yaygın olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
9	Gönüllülük, sadece bu işe zaman harcayabilecek kişilerin işidir.	1	2	3	4	5
10	Gönüllülük, yeterli geliri olan kişilerin işidir.	1	2	3	4	5
11	Gönüllülük iyi eğitilmiş kişilerin işidir.	1	2	3	4	5
12	Gönüllülerin büyük kısmını kadınların oluşturduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
13	Gençlerin gönüllü olmadığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
14	Gönüllülük sadece yüz yüze gerçekleştirilebilir.	1	2	3	4	5
15	İnternetin gönüllülük faaliyetlerinin yapılış tarzını değiştirerek gönüllülere yeni fırsat alanları açtığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
16	Sanal gönüllülük kişilerin ilgilendikleri alanda gönüllü olabilmesine olanak tanır.	1	2	3	4	5
17	Sanal gönüllülük, gönüllülüğün belli bir zaman ve mekâna bağlı olma zorunluluğunu ortadan kaldırmıştır.	1	2	3	4	5
18	Sanal gönüllülüğün, koşulları gereği gönüllü olamayan kişilere (engelli, ev kadını, vb.) gönüllü olma olanağı sağladığını düşünüyorum.	1	2	3	4	5
19	İnternetin tehlike ve risklerinden dolayı sanal gönüllü olmaktan kaçınıyorum.	1	2	3	4	5
20	Sanal gönüllülüğün, gönüllülük faaliyetlerine ayıracak zamanı olmayanların yapacağı bir etkinlik olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5
21	Sanal gönüllülük, gönüllülerin çalışma programlarını kendi koşullarına	1	2	3	4	5

	uyarlamalarına imkan verir.					
22	Sanal gönüllülüğün, kendine has yazılımları kullanabilme becerisi gerektirdiğini düşünüyorum.	1	2	3	4	5
23	Sanal gönüllülük, özellikle teknolojiyi benimsemeye ve kullanmaya eğilimli olan kişiler için daha uygundur.	1	2	3	4	5
24	Sanal gönüllülük, geleneksel gönüllülüğün alternatifi değil onun bir tamamlayıcısıdır.	1	2	3	4	5
25	Sanal gönüllülük faaliyetinin, bana yeni arkadaş grupları kazandırmasını beklerim.	1	2	3	4	5
26	Sanal gönüllülüğün, yetenek, bilgi ve deneyimlerimi geliştirmesini beklerim.	1	2	3	4	5
27	Sanal gönüllülüğün iş bulmak konusunda bana bir avantaj sağlayacağını düşünürüm.	1	2	3	4	5
28	Sanal gönüllülük gerçek bir gönüllülük faaliyeti değildir.	1	2	3	4	5
29	Sanal gönüllülükte yapılan faaliyetin bittiğini görmek mümkün değildir.	1	2	3	4	5
30	Sanal gönüllülük faaliyeti geleneksel gönüllülük faaliyetinin yarattığı etkiyi yaratmaz.	1	2	3	4	5

31. Bu zamana kadar herhangi bir organizasyon aracılığıyla ya da doğrudan kendi başınıza bir

- yüz yüze gönüllülük faaliyetinde buldunuz mu? Evet Hayır

-sanal gönüllülük faaliyetinde buldunuz mu? Evet Hayır

(Yanıtınız "Evet ise 34. sorudan devam ediniz.)

32. Bugüne kadar bir sanal gönüllülük faaliyetinde bulunmama sebepleriniz nelerdir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Gönüllülük faaliyetlerine ayıracak zamanımın olmaması
- Bir etkisi olacağını düşünmemem
- Sanal gönüllülükte paydaşlar arasında etkileşim olmaması
- Sanal gönüllülük faaliyeti yürütebilecek teknik bilgi ve becerimin olmaması
- Sanal gönüllülük fırsatıyla karşılaşmamış olmam
- Sanal gönüllülük faaliyetlerinin yürütüldüğü sitelerin Türkçe olmaması
- Sanal gönüllülüğün gerçek bir gönüllülük faaliyeti olmaması
- Sanal gönüllülükte faaliyet sonucunu görmenin mümkün olmaması
- Sanal ortamın riskli ve tehlikeli olması
- Diğer (Lütfen yazınız).....

33. Gelecekte herhangi bir sanal gönüllülük faaliyetinde bulunmayı düşünür müsünüz?

- Evet Hayır

34. Ne tür sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunuyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

- Çevrimiçi anket doldurmak
- Çevrimiçi ortamlarda (forum, blog, mikroblog, vb.) bilgi paylaşımında bulunmak
- Tasarım yapmak (Web sayfası, logo, vb.)
- Çeviri yapmak
- İçerik oluşturmak (Senaryo, blog yazmak, ürün ve hizmetlere ilişkin yorumda bulunma)
- Araştırma yapmak
- Proje geliştirmek ve yönetmek ya da varolan bir projeye katkı sağlamak
- Çevrimiçi destek ve fikir savunuculuğu yapmak

(sayfa beğenme, retweet etme, imza kampanyalarına katılma, tartışma gruplarına katılma)

- Teknik destek sağlamak (Programlama, kurgu, vb.)
- Çevrimiçi eğitim ve öğretim vermek
(webinar, eğitim videosu, bir bilgisayar programının nasıl kullanılacağına ilişkin video hazırlama)
- Sanal topluluk oluşturmak
- Etkinlik oluşturmak ya da katılmak
- İnternet ortamında projelere bağış toplamak
- Her tıkladığında belli kuruluşlara gelir sağlayan arama motorlarını kullanmak
- Yapılan her alışverişte belli kuruluşlara gelir sağlayan alışveriş sitelerini kullanmak
- Wikilere katkı sağlamak
- Sosyal medya uygulamalarında bir organizasyon adına hesap oluşturmak
- Görme engelliler için kitap seslendirmek
- Gönüllü organizasyonların durum bildirimlerini kendi sosyal medya hesabı üzerinden paylaşmak
- Gönüllü organizasyonların forumlarında yöneticilik yapmak
- Videolara altyazı hazırlamak
- Diğer (*Lütfen yazınız*).....

35. Sizi sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunmaya sevk eden nedir? (*Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz*)

- Kolay olması
- Yaşam tarzıma uygun olması
- Yapabileceğim bir iş olması
- Zaten yaptığım gönüllü işlerin yanında ona da zaman ayırabilmem
- Yapabilmem için fazladan bir eğitim almama gerek olmaması
- Çok zamanımı almaması
- Eğlenceli olması
- Geleneksel gönüllülük faaliyetlerine katılamamam
- Faaliyet çeşitliliğinin fazla olması
- Gönüllülük fırsatlarına kolay erişilmesi
- Ücretsiz olması
- Çok dışa dönük bir insan olmamam
- Diğer (*Lütfen yazınız*)

36. Sanal gönüllülük faaliyetlerini daha çok hangi mecralar üzerinden gerçekleştiriyorsunuz? *(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)*

- Web siteleri
- Sosyal medya uygulamaları
- Facebook Twitter Youtube İstagram Wikiler
- LinkedIn Pinterest Google+ Tumblr Forumlar
- Bloglar
- Mobil uygulamalar
- Diğer *(Lütfen yazınız)*

37. Hangi sıklıkta sanal gönüllülük faaliyetlerinde bulunuyorsunuz?

- Her gün Birkaç günde bir Haftada bir 15 günde bir Ayda bir
- Talep edildikçe Yılda birkaç kez

38. Yaptığınız sanal gönüllülük faaliyetinin nasıl etkileri olduğunu düşünüyorsunuz? *(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)*

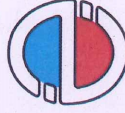
- Muhtaçlara yardım sağlama
- Bağış toplama
- İnsanların sesini duyurmasını sağlama
- İnsanların yaşamlarını dönüştürme
- Dünyayı daha yaşanılabilir bir yer haline getirme
- İnsanları destekleyerek daha yetkin ve daha güçlü hale getirme
- Diğer *(Lütfen yazınız)*

39. Sanal gönüllülüğün size neler kattığını düşünüyorsunuz? *(Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)*

- Kendimi daha iyi bir insan gibi hissettirme
- Kendime olan saygımı arttırma
- Yaşamıma bir amaç kazandırma
- Diğer insanların yaşamlarını anlamamı kolaylaştırma
- Diğer *(Lütfen yazınız)*

40. Sanal gönüllü olmayı ailenize ya da arkadaşlarınıza tavsiye eder misiniz?

- Evet Hayır

ANADOLU ÜNİVERSİTESİ ETİK KURULU KARARI

ÇALIŞMANIN TÜRÜ:	Yüksek Lisans Tez Çalışması
KONU:	Sosyal Bilimler
BAŞLIK:	Gönüllülüğün Değişen Boyutu "Sanal Gönüllülük" ve Üniversite Gençliğinin Sanal Gönüllülük Farkındalığı
PROJE/TEZ YÜRÜTÜCÜSÜ:	Prof. Dr. Deniz TAŞCI
TEZ YAZARI:	Nihan ŞENGÖZ
ALT KOMİSYON GÖRÜŞÜ:	—
KARAR:	Olumlu

ETİK KURUL ÜYELERİ

İMZA/ TARİH

25.11.2016

Prof. Dr. Aydın AYBAR*Rektör Yardımcısı / Etik Kurul Başkanı***Prof. Dr. Hayrettin TÜRK***Fen Bil. (Fen Fak.)***Prof. Dr. Yusuf ÖZTÜRK***Sağlık Bil. (Ecz. Fak.)***Prof. Dr. Esra CEYHAN***Eğitim Bil. (Eğitim Bil. Ens.)***Prof. Dr. Bülent GÜNŞOY***Sos. Bil. (İkt. Fak.)***Prof. Dr. Münevver ÇAKI***Güz. San. (Güz. San. Fak.)*